

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA
DEPARTAMENTUL INFORMAȚIONAL BIBLIOTECONOMIC

Colecția “Universitaria”
Fascicula a 57-a

PETRU ROȘCA

la 90 de ani

BIOBIBLIOGRAFIE

Chișinău, 2022

CZU 016:[33+929(478)]
P 61

Director publicație	Ilian Galben, dr., conf.univ.
Coordonator volum	Larisa Patlis, director interimar DIB
Autor / alcătuitor	Larisa Straistari, specialist principal DIB
Contribuții bibliografice	Ana Cojocaru, Teodora Istrati, serviciul bibliografic DIB
Redactor bibliografic	Larisa Straistari, specialist principal DIB

*Volumul a fost recomandat pentru publicare de către Consiliul coordonator
DIB (proces verbal nr. 6 din 27.06.22)
și Senatul ULIM (proces verbal nr. 9 din 29.06.22)*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Petru Roșca la 90 de ani : biobibliografie / Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Departamentul Informațional Biblioteconomic ; director publicație: Ilian Galben ; coordonator: Larisa Patlis ; autor-alcătuitor: Larisa Straistari ; contribuții bibliografice: Ana Cojocaru, Teodora Istrati. – Chișinău : S. n., 2022 (Print-Caro). – 164 p. : fig., fot., tab. – (Colecția “Universitaria”, ISBN 978-9975-101-89-9 ; Fascicula a 57-a).

100 ex.

ISBN 978-9975-164-78-8.

Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM
Adresa: str. Vlaicu Pârcalab, 52, MD 2012 Chișinău, Republica Moldova
Tel. 022 24 45 49
e-mail: biblioteca@ulim.md; library.ulim.md

ISBN 978-9975-164-78-8.

© ULIM, 2022

Tipar executat la tipografia ”Print-Caro”, str. Columna, 170

*“Privim permanent spre viitor, spre moștenirea
pe care o lăsăm generațiilor viitoare”.*

PETRU ROȘCA
*Profesor universitar, Doctor habilitat,
Facultatea Științe Economice,
Catedra Business și Administrare, REI și Turism, ULIM*

CUPRINS

Petru Roșca – Esența unei vieți (în loc de prefață)	6
Omagii.....	10
Igor BALAN. Mult Stimat Domnule Profesor Petru ROȘCA	10
Dan Ilie MOREGA. PETRU ROȘCA: 70 de ani în slujba cercetării și a învățământului universitar.....	12
Alexandru STRATAN. Profesorul Petru ROȘCA – la frumoasă aniversare de 90 de ani	14
Facultatea de Științe Economice. Universitatea de Stat din Moldova. Roșca Petru la ceas aniversar – un univers de cunoaștere.....	15
Rafael CILOCI. Profesorul Petru ROȘCA la vârsta de 90 de ani....	17
Nicolae STRATULAT. Petru ROȘCA, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice. OM – Domn de talie mondială	19
Taisia Panfilov-Pranițchi. Petru ROȘCA – la jubileul de 90 de ani ..	21
Aliona DANILIUC. O viață consacrată științei:	22
Dascălul, Savantul și Profesorul Petru ROȘCA.....	22
Adrian ȚURCANU. Profesorul Petru ROȘCA la vârsta de 90 ani ..	25
Лариса ТРИФОНОВА. Пётр Иванович Рошка - человек с большой и светлой душой.....	26
Curriculum Vitae	28
Amintirile... felii de timp servite în meniul propriei vieți.....	37

Studii de autor	43
Interviuri	83
Dedicații colegilor de breaslă	101
Petru Roșca - recenzent	111
Lucrările semnate de Petru Roșca	128
Monografii. Manuale	128
Contribuții științifice:	129
Articole în anale, culegeri	129
Articole în seriale	144
Lucrări coordonate, redactate, recenzate	147
Petru Roșca – referent oficial	147
Indexuri auxiliare:	151
Index de Nume	151
Index de titluri (lucrări ale autorului Petru Roșca)	155
Index de titluri (coordonator, redactor, recenzent, referent oficial)	162
Index geografic	163

Petru Roșca – Esența unei vieți (în loc de prefață)

„O viață bună nu înseamnă cantitate;
înseamnă atitudine, acțiune, idee, descoperire, cercetare.”
(*Jim Rohn, din “7 Strategii pentru obținerea
bogăției și fericirii”*)

Scopul unei biobibliografii constă în a prezenta cât mai complet și mai complex activitatea științifică și/sau creatoare a unui om meritoriu. Aceleași deziderate le urmărește și prezenta lucrare ce completează colecția de biobibliografii ”Universitaria” (inițiată de Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM în anul 1998), constituind fascicula a 57-a.

Biobibliografia este consacrată jubileului 90 de ani dlui Petru Roșca - Profesor universitar, Doctor habilitat în științe economice, Facultatea Științe Economice, Catedra Economie și Relații Economice Internaționale, ULIM, pedagog cu o vastă activitate organizațională și pedagogică, care a îndrumat și a instruit multe generații de studenți – astfel pot fi înșiruite activitățile și funcțiile, care se îmbină armonios în viața acestui elegant și încântător Domn. Ajungând la o frumoasă aniversare, anii nu au reușit să-i atingă spiritul tineresc și energia nesecată, activitatea dlui Petru Roșca și în continuare este la cote maxime.

Anii de activitate științifică a Profesorului universitar au fost și sunt cu realizări mari și remarcabile, pe care le-am reflectat și în edițiile precedente: ediția 1-a (între anii 1974-2002), ediția a 2-a (anii 2002- iulie 2012), și ediția a 3-a (iulie 2012 -2022). Această ediție include 141 de publicații și s-a editat sub semnul unui eveniment important pentru comunitatea academică - a 30-a aniversare de la înființarea ULIM și a Departamentului Informațional Biblioteconomic.

Structura lucrării este determinată de caracterul predominant al acesteia, incluzând și dedicații semnate de personalități notorii din domeniu, de discipolii prof. Petru Roșca, studii de autor, curriculum vitae, viața în imagini, lista publicațiilor protagonistului, indexuri auxiliare, etc.

Lucrarea este concepută și realizată, completând și continuând cronologic ediția anului 2012*. Selectarea materialelor a fost finisată la 01 iulie 2022.

O analiză bibliometrică (reflectată în Fig.1) ne permite să menționăm

că din punctul de vedere cantitativ cel mai rodnic an este anul 2012 cu 25 publicații, pe locul doi urmează anul 2015 cu 24 publicații, pe locul trei anul 2014 cu 23 publicații.

Fig.1. Analiza bibliometrică cronologică

Analiza bibliometrică lingvistică (reflectată în Fig.2) ne arată, că majoritatea materialelor sunt publicate în limba română (86%), după care urmează limba rusă (11%) și limba engleză (3%).

Fig. 2. Analiza bibliometrică lingvistică

Din punct de vedere tipologic lucrările autorului (în baza destinației funcționale a publicației), constatăm predominarea articolelor științifice (110 la număr), localizate în culegeri, materiale ale conferințelor științifice, și reviste instituționale. La 20 de lucrări a fost ca coordonator, conducător,

redactor, recenzent și referent oficial. De asemenea prof. Petru Roșca pe perioada 2012-2022 este autor la cinci monografii și șase manuale.

În calitate de surse pentru selectarea informației au fost utilizate: arhiva și biblioteca personală dlui Petru Roșca, colecțiile de publicații a Departamentului Informațional Biblioteconomic ULIM, Catalogul electronic *LibUniv* pe platforma ExLibris Primo <http://libuniv.md/>, și IBN (Instrumentul Bibliometric Național) <https://ibn.idsi.md/>

Descrierile bibliografice sunt realizate în funcție de prevederile standardelor bibliologice în vigoare, păstrând caracterile originale ale limbii documentului. Aranjarea publicațiilor este efectuată în ordinea alfabetică. Pentru înlesnirea cercetărilor și regăsirea informației necesare, biobibliografia este însoțită de indexuri de nume și titluri, acestea orientând utilizatorul spre numărul de ordine al descrierii bibliografice a documentului căutat.

Lucrarea are drept scop de a face cunoștință publicului larg cu publicațiile și realizările ale omagiatului cât se poate de complet, și constituie un suport esențial pentru diferite solicitări de informare și documentare. Ea este destinată cercetătorilor, profesorilor, doctoranzilor, masteranzilor, studenților, colaboratorilor instituțiilor științifice de profil, organelor economice, și celor interesați în domeniu.

Prelucrând, rânduind publicațiile prof. Petru Roșca, Departamentul Informațional Biblioteconomic speră că prezenta lucrare va constitui un instrument util în procesul de studiu și cercetare, și totodată aduce un omagiu profesional autorului, cu sincere mulțumiri pentru contribuțiile la elaborarea acestei lucrări, precum și pentru aprecierea la justa valoare a activității informațional bibliotecare în sprijinul comunității universitare. Menționăm și contribuțiile substanțiale ale colegilor, prietenilor și discipolilor Domnului Profesor, precum și instituțiilor informaționale, bazele de date ale cărora au fost utilizate.

Larisa Straistari,
specialist principal DIB ULIM

*Petru Roșca: Prezență Profesională Durabilă: Studiu biobibliografic / aut. / alcăt.: Elena Țurcan, Victoria Moșneaga; ed.înreg.:Zinaida Sochircă; red.șt.: Ludmila Corghenci; red.bibliogr.: Valentina Chitroagă; Univ. Liberă Intern. Din Moldova, Departamentul Informațional Biblioteconomic. – Ch.: ULIM, 2012. – 141p. – (Colecția “Universitaria”; Fascicula a 49-a).

La Gala ULIM 2022, dr. hab., prof. univ. **Petru Roșca** a fost menționat cu premiul de gradul întâi – Cariera **Prodigioasă la ULIM**

Omăgii

*“Munca este părintele gloriei și al fericirii”
(Părintele Cleopa)*

**Mult Stimat Domnule Profesor
Petru ROȘCA**

**În numele colectivului catedrei „Business și Administrare,
Relații Economice Internaționale și Turism”,**

**Igor BALAN, șef catedră,
doctor în științe economice,
conferențiar universitar**

Cu ocazia jubilării nonagenarului, colectivul catedrei „Business și Administrare, Relații Economice Internaționale și Turism” din cadrul Facultății Științe Economice a Universității Libere Internaționale din Moldova, Vă adresează sincere felicitări, însoțite de urări de prosperitate și noi realizări, și își exprimă considerația pentru contribuția valoroasă a Domniei Voastre în constituirea și dezvoltarea școlii economice naționale.

Cu un sentiment de aleasă stimă noi, colegii, discipolii și prietenii Dvs., surprindem astăzi pe cer lumina celor 90 de stele, care s-au aprins rând pe rând călăuzindu-vă pe parcursul vieții.

Este cert faptul, că fiecare dintre aceste stele s-a aprins grație unei munci asiduă și eforturi spirituale. Dar până la urmă, s-a meritat, pentru că lumina pe care o răspândesc toate acestea împreună este plină de căldură și semnificație, marcată de o bogată experiență de viață și înțelepciune demnă de urmat.

Pe parcursul acestor ani ați reușit să treceți onest toate treptele devenirii umane, devenind astăzi un Savant de renume, numele căruia cu certitudine sporește buna imagine a Țării noastre.

Talentul și dragostea pentru muncă v-au adus succese semnificative, cucerind pas cu pas noi înălțimi în drumul lung, enigmatic și plin de farmec spre înțelegerea tainelor Economiei pe care ați îndrăgit-o pentru o viață.

Multilaterală Dvs. activitate de producție, didactică și științifică, contribuția esențială pe tărâmul Științei Economice, promovarea reformelor de amploare în domeniu și dezvoltării științei naționale, activitatea practică în calitate de președinte și membru activ al diverselor grupuri de experți, comisii și consilii guvernamentale, precum și Președinte, și Membru de Onoare a diferitor asociații profesioniste din Republica Moldova și peste hotare, constituie un exemplu elocvent de Savant Notoriu.

Activitatea D-voastră științifică se regăsește într-un mod expresiv în cele sute de lucrări științifice publicate în reviste naționale și internaționale, monografiile și manuale, participări la prestigioase conferințe și simpozioane internaționale. Activitatea de cercetare, precum și cea didactică a fost și este înalt apreciată de toată societatea.

Un subiect aparte îl constituie calitățile omenești ale Domniei Voastre: bunăvoința, sinceritatea, corectitudinea, punctualitatea, care mereu servesc drept un model de urmat atât pentru colegi, cât și pentru toți discipolii Dumneavoastră.

La acest moment aniversar, Vă dorim să continuați cu aceleași energie și entuziasm calea de promovare a valorilor și a celor mai bune practici autohtone la dimensiunea Standardelor Europene.

Întrucât știința nu are o destinație fixă, ci este un proces continuu spre excelență, Vă rugăm să primiți urările de succes și de perspective inovative ale cadrelor didactice și științifice de la colectivul catedrei „Business și Administrare, Relații Economice Internaționale și Turism” din cadrul Facultății Științe Economice a Universității Libere Internaționale din Moldova.

PETRU ROȘCA: 70 de ani în slujba cercetării și a învățământului universitar

Profesor universitar doctor habilitat DAN ILIE MOREGA

Îndeplinind, până în prezent numeroase funcții, între care:

- *Președintele Județului al Cooperației de Consum - înainte de 1990;*
- *Erou al Muncii Socialiste;*
- *Prefect al județului Gorj;*
- *Parlamentar de Gorj;*
- *Inspector General în Corpul de Control al Guvernului;*
- *Președinte al Fondului Proprietății de Stat;*
- *Fondator al Universității de Stat din Tg-Jiu*

*Prorector al ULIM pentru Relații Internaționale pentru Europa și România
România*

Pe respectabilul cercetător, savant, profesor universitar, doctor habilitat Petru Roșca, om cu suflet cald și cu o calmitate de invidiat, sfătuitor destoinic pentru toți cei care au avut onoarea să între în contact cu Domnia Sa, l-am cunoscut în anul 2000. Atunci când am început fructuoasa colaborare cu Universitatea Liberă Internațională din Moldova, prin semnarea Contractului de Asociere dintre aceasta și Fundația Tudor Vladimirescu, în vederea realizării studiilor de licență, masterat și doctorat a 12.000 de români, până în prezent, prin intermediul Centrului de Consultanță, Orientare și Selecție pentru Studii la ULIM din Tg-Jiu, domnul Petru Roșca a fost printre primii profesori universitari pe care i-am cunoscut și de care m-am atașat. Am fost atras de înaltă sa pregătire didactică, pedagogică și științifică, dar mai ales de sufletul său cald.

Domnul Academician Petru Roșca, în cei 70 de ani consacrați științei, învățământului universitar, a cercetat și a scris peste 400 de lucrări științifice și metodico-didactice cu un volum peste 800 coli de autor, inclusiv 32 monografii, 14 manuale didactice, 8 broșuri și informații de sinteză economică. A participat, inclusiv cu rapoarte în plen, la peste 75 de evenimente științifice internaționale la Lisabona, Moscova, Kiev, București, în domeniul economico-social atât la nivelul Republicii Moldova, dar și la nivel mondial, publicând peste 130 de articole științifice.

În această perioadă extrem de laborioasă, a contribuit cu multă pasiune

la transmiterea din vastele cunoștințe ale Domniei Sale, cunoștințe profesionale la peste 100.000 de studenți, masteranzi și la peste 30 de doctoranzi. Toți cei care au avut fericită ocazie să fie sub îndrumarea acestui mare om, savant, cercetător și profesor, au ajuns în înalte funcții de demnitate publică, atât în Republica Moldova, cât și în alte țări, inclusiv în România, prin manifestarea de calități educaționale universitare, dovedite prin didactică pedagogică și de specialitate ce le-a fost oferită. Nu întâmplător a primit un număr semnificativ de diplome de onoare, de merit, de distincții, ordine și medalii, între care amintim: Medalia "Veteran al muncii", Medalia Republicii Moldova, Ordinul Republicii Moldova – "Ordinul de Onoare", Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova, Diploma de Onoare a Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova, Diploma de Onoare a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova, etc.

Îl respect pentru înaltul profesionalism, pentru marele caracter, iar în calitate de Președinte al Fundației Tudor Vladimirescu, cu ocazia împlinirii a 200 de ani de la Revoluția din 1821, a fost singurul profesor universitar, doctor habilitat, academician căruia i-am înmănat Diploma de Onoare, cu medalia „Ordinul Militar”, fiind o dovadă clară a prețuirii și aprecierii a activității extraordinare pe care a avut-o.

Doresc să îi aduc sincere mulțumiri pentru faptul că, în anul 2002, fiind Secretarul General al Consiliului Științific, s-a implicat în mod activ, iar pregătirea domniei sale de excepție și calitățile de pedagog mi-au fost de un real și mare folos în susținerea examenului celui de-al doilea doctorat în Relații Economice Internaționale, precum și pe cea de doctor habilitat.

Dragă domnule academician, vă doresc din adâncul ființei mele să continuați activitatea cu aceeași vigoare pe care o aveți în prezent, cel puțin 20 de ani de acum înainte și să ne vedem la aniversarea a 90 de ani de activitate în slujba generațiilor cărora le-ați transmis un întreg portofoliu de cunoștințe, cu aplicabilitate în viața de zi cu zi. Fiind și anul în care împliniți o frumoasă și venerabilă vârstă, dați-mi voie să vă îmbrățișez cu aleasă admirație și prețuire și să vă urez „La mulți ani!”, sănătate, bucurii și cât mai multe împliniri în plan personal și profesional!

Dumnezeu să te binecuvânteze, dragă prietene!

Profesorul Petru ROȘCA – la frumoasă aniversare de 90 de ani

Alexandru STRATAN,
prof. univ., dr. hab.,
membru corespondent al AȘM,
rector ASEM

Am o deosebită plăcere să-i adresez cele mai sincere urări de bine Domnului profesor **Petru ROȘCA** – personalitate notorie, care îmbină armonios și eficient activitatea instructiv didactică cu cea de cercetare economică și pregătire a cadrelor științifice de înaltă calificare – ajuns la frumoasă aniversare de 90 ani.

Domnul Profesor Petru Roșca și-a adus un aport deosebit la dezvoltarea științei și învățământului în țara noastră, fiind implicat pe parcursul anilor în procesul de predare în mai multe instituții de învățământ superior, inclusiv și în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova.

Mereu a fost admirat de impresionantele calități de profesor și cercetător științific, omenia, bunăvoința și cumsecădenia, corectitudinea, principialitatea, iar în mod deosebit – capacitatea enormă de muncă, rezultatele căreia sunt zecile de monografii, manuale, lucrări metodice, articole științifice etc. Pentru aceasta îi sunt recunoscători și îi poartă respectul miile de specialiști formați în cadrul mai multor instituții de învățământ superior.

Stimate Domnule Profesor Petru Roșca,

Acum, când un jubileu special bate la ușa vieții, colegii și discipolii vă adresează cele mai sincere urări de bine. În această zi deosebită de sărbătoare, Vă adresăm cele mai cordiale urări de bine cu prilejul jubileului. Vă dorim sănătate inepuizabilă, prosperitate, pace și liniște sufletească, noi realizări în nobilă activitate pe care o desfășurați, respect și recunoștință din partea celor care Vă sunt alături. Să fiți mereu un exemplu așa cum ați fost și o călăuză în continuare pentru colegii și discipolii Dvs.

Vă dorim din toată inima, stimate Domnule Profesor, să duceți și mai departe aprinsă flacăra cunoștințelor, înțelepciunii și a dăruirii de sine, să tindeți mereu spre realizarea scopurilor nobile pe care Vi le propuneți, iar prietenii să Vă răsplătească prin fidelitate și sinceritate. Să aveți parte de belșug în toate, fericire, dragoste și respect din partea celor dragi!

La mulți ani!

ROȘCA PETRU LA CEAS ANIVERSAR – UN UNIVERS DE CUNOAȘTERE

*La mulți ani, Domnule Profesor, ani rodnici și frumoși, cum au fost cei
mai buni ani din viața Dumneavoastră!*

**Facultatea de Științe Economice
Universitatea de Stat din Moldova**

Prin educație, profesorii sunt cei care le oferă tuturor discipolilor săi șansa la o viață mai bună, iar noi, cetățenii formați deja, le datorăm acestor profesori mult mai mult decât recunoștința noastră, le datorăm ajutorul nostru. Profesorul modelează vieți și destine, ne învață să învățăm, participă la procesul de transmitere de la generația elevilor adolescenți a unui anumit volum de cunoștințe și obiective generației studenților adulți, atribuindu-le roluri și statusuri în construirea unei comunități stabile, sănătoase, motivată spre cunoaștere.

În economie, nu este suficient să cunoști multe lucrări și să poți aprecia lucrările colegilor. Este necesar să aplicai cunoștințele în practică prin menținerea actualității și relevanței cercetărilor științifice, să oferiți un suflu nou, să motivați tinerii cercetători, însetați de setea cunoașterii, spre analiza și valorificarea ideilor moderne. Personalitatea Domnului Petru Roșca, doctor habilitat, profesor universitar a fost recunoscut de comunitatea academică națională și internațională prin acordarea a numeroase distincții, titluri onorifice și diplome datorită competenței sale academice și manageriale.

Este important, pentru comunitatea academică a Facultății de Științe Economice din cadrul Universității de Stat din Moldova, faptul că Profesorul Petru Roșca, a activat în acest colectiv în perioada 1980-1992 și 2004-2014, aducând o contribuție semnificativă la dezvoltarea facultății prin predarea disciplinelor: Teoria economică, Economia generală, Economia și finanțele întreprinderii, Bazele antreprenoriatului, Concepte de dezvoltare durabilă, Managementul strategic, Previziune economică, Economia politică mondială, Economie mondială, Relații Economice Internaționale, Organisme economice internaționale etc. Acest lucru a contribuit, incontestabil, la fortificarea relațiilor de parteneriat cu alte instituții didac-

tico-științifice și la consolidarea conexiunilor dintre membrii comunităților noastre academice.

Prin cariera vastă, bogată atât în domeniul didactic, cât și în domeniul cercetării putem consemna, cu certitudine, faptul că Domnul Profesor se bucură de respectul, dragostea și simpatia atât a colegilor, cât și a numeroșilor discipoli. A reușit să elaboreze, să editeze studii, monografii, manuale, note de curs, articole științifice cu referire la diverse probleme economice: teorie economică, comerț internațional, management în comerț, relații economice internaționale, economie mondială etc.

Cele peste 190 de lucrări științifice, coordonate și elaborate de profesorul universitar Petru Roșca, însumează crezul său de o viață și aspirațiile axate pe veritabili, autentici și durabili piloni: adevăr științific, analiză imparțială, argumente praxiologice, simplitate, claritate și armonie în exprimare. Totul ce a făcut a condus la sporirea potențialului educațional, contribuind la promovarea dezideratelor ce țin de principiile cercetării, inovării, predării, învățării și evaluării în domeniul științelor economice.

Suntem convinși că investigațiile științifice și noile descoperiri, creativitatea pedagogică, succesele remarcabile și inițiativa discipolilor Dumneavoastră constituie argumentul și motivația efortului incontestabil depus pentru dezvoltarea culturii academice marcată de prosperitate, performanțe profesionale în domeniul educației și a științei. Astfel, numeroase generații de absolvenți, studenți, masteranzi, doctoranzi au completat noi generații naționale și internaționale de elită intelectuală.

Stimate Doamnelor Profesor Petru Roșca, în cei peste șaiszeci de ani de activitate, ați reușit să deveniți un nume de referință pentru comunitatea universitară, dar și un specialist de valoare în domeniul științelor economice. Vă exprimăm înalta noastră considerație și aprecierea pentru faptul că exercitați cu onestitate, competență și maximă responsabilitate activitățile de profesor universitar, implementând viziuni moderne în desfășurarea și perfecționarea procesului de instruire și cercetare, prin aplicarea metodelor avansate de predare-învățare-evaluare. Cu prilejul frumoasei aniversări, Facultatea de Științe Economice din cadrul Universității de Stat din Moldova, Vă aduce sincere felicitări și urări de sănătate, noi realizări în activitatea Dumneavoastră cu multiple interese didactico-științifice, necesare pentru prezentul viitorul țării noastre!

Profesorul Petru ROȘCA la vârsta de 90 de ani

**Ciloci Rafael, dr. conf. univ.,
Decan Facultatea Inginerie
Economică și Business,
Universitatea Tehnică a Moldovei**

Dl Petru Roșca rotunjește frumoasa vârstă de 90 de ani. Eminent economist, practician care a combinat excelent cunoștințele economice și experiența pentru activități la diferite nivele și în epoci diferite pe întreg parcursul întregii vieți profesionale. Perseverența, robustețea, dar și bunăvoința și deschiderea sunt trăsături ce definesc această personalitate.

Este uimitor faptul că la „înălțimea” acestei vârste Dlui poate fi caracterizat nu numai de experiență sa valoroasă și diversă, dar și optimismul, buna dispoziție specifică tinerilor. Permanent vioi, activ, cu proiecte în derulare, dar și obiective, planuri noi de activitate în viitor. Emanația personalității sale are un impact asupra celor din jur prin inducția încrederii, perspectivei și oportunității de a găsi soluții în orice situație.

Pe Dl Petru Roșca îl cunosc pe parcursul a câtorva decenii, întâlniri în cadrul anumitor evenimente cum ar fi susținerea tezelor de doctor în științe economice, comisii de susținere a tezelor de licență și master etc. Fiecare întâlnire mi-a rămas în amintire prin discuții de o înaltă încărcătură emoțională, pline de înțelepciune, fiind abordate teme interesante din domeniul economic, dar și alte aspecte ce derivă din experiența dlui. Este o persoană cu capacități deosebite de muncă- prin asta se explică că a publicat peste 300 lucrări științifice și educaționale, inclusiv 32 de monografii și 12 manuale. A avansat pe treptele mediului academic până la gradul de doctor habilitat în științe economice, titlul didactic profesor universitar.

A format o întregă pleiadă de economiști – fiind conducător a 22 teze de doctor ce au fost susținute cu succes. Calitățile sale profesionale au fost valorificate prin activitatea prodigioasă la diferite funcții de conducere de stat și în mediul academic. La fiecare loc de muncă, indiferent de poziție Dl Petru Roșca a demonstrat o înaltă dedicație și dăruire.

Activitatea distinsului profesor a fost menționată de multiple aprecieri cum ar fi: “Ordinul de Onoare” a Republicii Moldova, Medalia “Meritul

Civic”, Medalia ”Pentru munca eroică”, Medalia “Veteran al muncii”, Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova; “Medalia” ULIM , “Ordinul” ULIM și “Steaua” ULIM.

Dl Petru Roșca are multiple legături de colaborare și activități fructuoase cu UTM, astfel în 1980 la Catedra Economie și Management Industrial a Institutului Politehnic, a susținut cu brio teza de doctor în științe economice cu tema: Perfecționarea metodelor de planificare a progresului tehnico-științific – factorul principal la sporirea eficacității producției (exemplu Industria alimentară a RSSM), în decurs de mulți ani participă ca Președinte al comisiei de Stat pentru examenele de licență și masterat la Facultatea Inginerie Economică și Business, iar acest fapt este înalt apreciat de colegi.

Cu prilejul frumoasei varste îi dorim Dlui Profesor Rosca Petru multă sănătate, realizări frumoase, satisfacție profesională, capacitate și dorința de a activa și a aduce beneficii societății, recunoștința de la mediul academic și cei apropiați!

Draga Professore, sa ne trăiți mulți ani fericiți!

**Petru ROȘCA, profesor universitar,
doctor habilitat în științe economice,
OM – Domn de talie mondială**

**Nicolae STRATULAT, *director de Onoare al Liceului Teoretic
"Ștefan cel Mare", Municipiul Chișinău, Eminent al învățământului
din R.M., matematic, cavaler a "Meritul Civic",
Președintele Sfatului Educație a UP R.M.***

Dragii mei cititori, doritori de a cunoaște, de a descoperi, de a fi deștepti și plăcuți în discuții. Viața noastră se începe cu mari descoperiri, cine e mama, tata, frații, surorile, prietenii, profesorii – e totul nou, e totul interesant.

Pe domnul Petru îl cunosc din copilărie, suntem consăteni din comuna Țințăreni, județul Orhei.

Petru a fost și este primul meu învățător – îndrumător – prieten, care ca un fachel me-a luminat calea în viață.

Familia Roșca, tatăl lui Petru; Vania Roșca erau cei mai de frunte gospodari în sat. Moșu Vania Roșca, cum îi spuneau consătenii, era un Om – munte, sănătos, voinic, liniștit, deștept, stimat povățuitorul consătenilor la fapte bune, mărețe, pe toți îi îndruma, pentru ce era stimat și ascultat, ca pe un părinte.

Deci Petru a moștenit această bogăție de la părinți, a luat această cu 7 ani de acasă, care l-a ajutat și îl ajută în viață.

În anii 40-50 a secolului trecut în sat era numai școala primară de 4 ani, de aceea nu toți elevii puteau să-și prelungească studiile. Ca să ai 7 clase trebuia să mergi la școala de 7 ani din satul Negureni sau de 10 clase - la Chițcanii Vechi, la o distanță de 6-8 km, transport nu era.

De era afară arșiță, ploaie, furtună, ninsoare, regulat 6 zile în săptămână – 210 zile pe an, tur-retur le făceam.

Petru, fiind tot copil, a putut convinge pe mulți consăteni să prelungească studiile "să muncească", spunând că "școala este locul unde-ti este norocul".

O parte din tinerii satului: Petru Roșca, Leonid Crudu, Taisia Panfil (Pranițchi), Boris Stratu, au devenit oameni de știință, au fost primii "Spăr-

gători de gheață”, care au arătat la toți că e necesar să muncim, să învățăm, să prelungim studiile, necătând că timpurile erau destul de grele: războiul, foametea, deportările, colectivizarea – unde era nevoie de forțe de muncă.

Petru a fost primul din sat care a absolvit Școala Pedagogică din Orhei. De mic copil a muncit. În anii 1949-1952 a lucrat învățător la școala din satul Inești, Primul șef de studii la școala din comuna Suculuceni, raionul Telenești.

Cu demnitate și-a făcut datoria față de patrie – serviciul militar, în octombrie 1954 a fost ales Primul secretar al comsomolului din raionul Telenești (1954-1958).

Da revin la copilăria noastră, copiilor de la sate: lumină nu era, radioul lipsea, nemaipomenind de televizor, telefon, mobil, calculator.

Limba de stat era limba rusă, Toți funcționarii erau de naționalitate rusă: polițiștii, procurorii, avocații, judecătorii, președintele raionului rus.

Karl Marx a spus: ”Că dacă omul nu cunoaște limba țării unde locuiește, ori e musafir, ori e idiot, ori e ocupant”. Așa a fost.

Domnul Petru a putut să-i convingă, să le lămurească tradițiile, obiceiurile, cultura neamului urmașii Domnului Moldovei Ștefan cel Mare.

Domnul Petru Roșca a ascultat sute de mii de caractere a tinerilor, studenților, părinților, profesorilor, oamenilor de științe, a crescut și a pregătit zeci de profesori universitari, doctori în științe economice, a crescut mulți oameni profesioniști de nivel național și mondial.

Domnul Petru a fost titanul societății, a luminat și luminează calea tuturor spre cunoștințe, dreptate și adevăr, a participat și participă la construcția templum înțelepciunii.

D-l Petru fiind veșnic în mișcare – este Omul de Onoare în satul natal Țințăreni, județul Orhei, Profesor excelent, soț, tată, bunic, străbunic, bun prieten. Îți dorim să vâslești voinicește pe valurile vieții încă mulți, mulți ani înainte în pofida tuturor gretăților, multă sănătate, o viață lungă, bani în pungă să poți realiza tot ce dorești.

D-l Petru să ne trăiești, că la toți ne trebuiești.

Petru ROȘCA – la jubileul de 90 de ani

Taisia Panfilov-Pranițchi,
Consăteancă, Învățătoare Emerită a Republicii Moldova,
pensionară

În satul nostru de răzeși Țânțăreni, județul Orhei, erau multe case de gospodari buni, înstăriți, cu frica lui Dumnezeu!

Eram prieteni de joacă cu Jana, sora mai mică a lui Petru, așa că îmi era cunoscută familia lui Ion Roșca din copilărie. Eram prezentă la nunțile din gospodărie, am trecut împreună prin toate grozăviile destinate generației noastre: deportări, foame, război - se perindau armatele rușilor și a nemților, tot așa se perinda și alfabetul: latin, chirilic, latin, chirilic...

Am înmormântat mama lor în 1944...

În școala din satul nostru erau doar 4 clase, iar clasele 6 și 7 le-am făcut la Chițcani - 9 km prin ploaie, ger, noroi, viscol și cu toate astea eram la lecții fără întârzieri! Eram un grup de copii din satul nostru, care făceam zilnic acest drum, iar șeful recunoscut de la sine înțeles era Petru Roșca. Așa prin vremuri vitrege am urcat treptele științei și locul binemeritat în societate.

În persoana lui Petru ROȘCA mereu am avut un sprijin de nădejde, un prieten săritor la nevoie, de la el parcă totul venea de la sine înțeles. Au trecut vremuri, am adunat niște ani buni de munca în învățământ, dar colegul nostru, muncind de la 17 ani până în prezent cu 73 de ani la datorie este la fel ca în tinerețe, același săritor la nevoie cu aceeași memorie proaspătă și tânără!

Domnul Petru Roșca este o personalitate marcantă în Republica Moldova, profesor universitar, cercetător științific, doctor habilitat, economist cu renume!

O asemenea personalitate merită tot respectul și aprecierea noastră a tuturor pentru efortul susținut de-a lungul întregii sale activități pentru proșirea neamului nostru!

O viață consacrată științei: Dascălul, Savantul și Profesorul Petru ROȘCA

**Aliona DANILIUC, doctor, conferențiar,
Agenția Națională de Asigurare a Calității
în Educație și Cercetare (ANACEC)**

Domnul profesor universitar, doctor habilitat, Petru ROȘCA, este o personalitate notorie din mediul profesoral și științific din Republica Moldova, de mare prestigiu și peste hotarele Republicii Moldova. Domnia sa este autorul a multor opere științifice remarcabile, a numărului mare de articole științifice, fiind apreciat și pentru rezultatele sale pedagogice – fructificate în foștii și actualii săi studenți, masteranzi și doctoranzi. Pe parcursul anilor de activitate pedagogică, a elaborat mai multe cursuri universitare, a formulat și a promovat multiple concepte, fiind un cercetător polyvalent, manifestând o abordare multidisciplinară, acoperind domenii ca Teoria economică generală, Economia întreprinderii, Economia utilităților economice, Finanțele întreprinderii, Economia ramurilor, Previziunea economică, Economia mondială, Economia europeană, Comerțul internațional, Relații economice internaționale, Organisme economice internaționale.

Om de știință de renume și Pedagog universitar pasionat, domnul Petru ROȘCA îmbrățișează o experiență profesională de peste 70 de ani, contribuind considerabil la evoluțiile din domeniile științific și universitar din Republica Moldova. Publicațiile sale sunt de referință, constituind o bază a documentării pentru lucrări de licență, masterat și doctorat în următoarele domenii de interes științific: dezvoltarea economică durabilă, analiza și prognozarea socio-economică, eficiența economică, economie și management în ramură și domeniu de activitate, problemele economiei mondiale, relațiile economice internaționale, colaborarea cu organismele economice internaționale, eficientizarea comerțului exterior, comerțul mondial cu produse petroliere, dezvoltarea regională, migrația internațională a forței de muncă, cooperarea internațională în domeniul combaterii fraudelor fiscale etc.

Cu o deosebită plăcere vreau să menționez că și eu personal sunt printre discipolii Profesorului Petru ROȘCA, fac parte din familia cea nume-

roasă de doctoranzii îndrumați de Dumnealui, pentru ce îi aduc sincerele mele mulțumiri. Începând cu anul 2011, am avut onoare să fiu ghidată în activitatea profesională de Domnul Profesor în calitate de coleg, urmând exemplul acestui cercetător prolific, participând împreună la numeroase manifestări științifice de peste hotare și din țară, publicând articole de referință în reviste prestigioase naționale și internaționale. Fiind un Om cu litera mare, Profesorul Petru ROȘCA m-a învățat să fiu optimistă în orice situații, purtător al gândirii pozitive, căutând în fiecare problemă aparentă o șansă. Dumnealui mereu își susține colegii mai tineri atât cu recomandări științifice, cât și cu sfaturi de viață utile, pentru că provin dintr-o experiență considerabilă și apreciabilă, dar și pentru că sunt oferite la timpul potrivit.

De asemenea, aș vrea să menționez calitățile Dumnealui de erudit în mai multe domenii, fiind un domn elocvent, expresiv, sensibil, prietenos și comunicativ, cu un simț acut al dreptății, veritabil patriot. La vârsta de 90 de ani domnul Profesor a atins cotele maturității, rămânând un spirit plin de energie, pasiune tinerească pentru munca sa de educare a noilor generații și de cercetări științifice. Harul savantului și pedagogului Petru ROȘCA de a accepta viața așa cum este, cu succese și insuccese, de a o trăi cu demnitate, trezește admirația celor ce-l cunosc. Nu în zădar studenții și colegii îl admiră pe domnul Petru ROȘCA, vivace și activ în toate domeniile și împrejurările: în muncă fizică, intelectuală, științifică și pedagogică.

Pe lângă realizările științifice și pedagogice, o altă împlinire a domnului Profesor o reprezintă activitatea de membru al consiliului internațional al Academiei Internaționale de Management, Moscova din anul 2002; membru al prezidiului Asociației pentru Știință, Educație și Cultură din Republica Moldova din 2008; membru al colegiilor de redacție ale revistelor științifice naționale și internaționale: revista științifică „Studii economice” (din anul 2007), *Analele Universității „Spiru Haret”*, Seria Economie, București (din anul 2006), multiple culegeri de materiale ale simpoziunilor și conferințelor științifice internaționale din țară și de peste hotare. Vicedirector al întreprinderii, șef de sector la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Planificării, vicedirector al Departamentului de Analize și Prognozare Macroeconomică, consilier de stat, șef catedră Economie și REI și nu în ultimul rând profesor universitar – sunt doar unele dintre funcțiile deținute de multstimatul Profesor Petru ROȘCA. De menționat, că domnul

Profesor este deținător al multiplelor distincții guvernamentale: Medalia „Pentru muncă eroică” (anii 1957; 1970; 1971), Medalia „Meritul Civic” (anul 2002), Ordinul „Ordinul de Onoare” (anul 2012), ș.a.

La vârsta aniversară îi urez Profesorului tradiționalul „La mulți ani!”, la noi realizări pe tărâmul științei și pedagogiei – cariera sa să înregistreze noi jaloane ale devenirii sale profesionale, sănătate, fericire, bucurii de la cei dragi, apreciere de la colegi, prieteni, studenți. Frumosul bilanț de 90 de ani nu este doar o etapă de popas, această vîrstă îl înalță în timp, în știință, în tot ceea ce a făcut și realizează zi de zi. Îi aduc sincere mulțumiri și cuvinte de recunoștință pentru perseverența sa.

Profesorul Petru ROȘCA la vârsta de 90 ani

Adrian Țurcanu, dr. econ.
Departamentul Comercial, SA „Moldtelecom”

Am făcut cunoștință cu domnul profesor Petru Roșca în perioada efectuării studiilor de doctorat, eu fiind abia la etapa inițială de formare în calitate de cercetător. Primul lucru ce m-a impresionat a fost modestia, simplitatea în comunicare combinată cu respectul și atenția față de toți.

Pe parcursul activității de doctorat am avut o conlucrare fructuoasă, concretizată în sfaturi utile, recomandări și sugestii practice. Apreciez foarte mult efortul depus de dumnealui în calitate de conducător științific pe parcursul perioadei de doctorat. Formarea mea în calitate de cercetător în mare parte se datorează dumnealui. Cunoștințele obținute, precum și abilitățile dobândite în această perioadă mă ajută foarte mult și în prezent, în activitatea de zi cu zi.

Reflectând asupra cuvintelor filosofului L.A. Seneca „Eu posed cu adevărat doar ceea ce am dăruit” putem susține, cu certitudine, că domnul profesor Roșca deține în tezaurul său un capital imens sub forma de mulțumiri, recunoștință și respect din partea colegilor, discipolilor și tuturor celor care au marele noroc de a-l cunoaște.

Sunt îndreptățit să afirm că domnul Petru Roșca, doctor habilitat, profesor universitar este înzestrat cu un deosebit talent de dascăl, este un adevărat profesionist în domeniu, cu o înaltă ținută morală, delicatețe și este un exemplu demn de urmat. Totodată, vreau să remarc excepțională personalitate a dumnealui, nivelul înalt de inteligență, înțelepciune, corectitudine, onestitate și sinceritate.

Stimate domnule profesor am admirat mereu capacitatea dumneavoastră de a vă implica, de a intra în esența lucrurilor, capacitatea de convingere, inclusiv în încrederea în sine, în forțele proprii. Îmi exprim profund respectul pentru contribuția pe care o aduceți la creșterea calității activității didactice și de cercetare științifică.

Îmi oferă deosebita onoare de a va adresa cele le mai sincere felicitări cu prilejul aniversării pe care o sărbătoriți, cu urări de sănătate, mult succes și prosperitate. Vreau să vă mulțumesc pentru efortul depus, răbdare și susținerea pe care am avut-o mereu. Vă doresc să aveți parte și în continuare de multă putere, de o excelentă forță fizică și spirituală.

ПЁТР ИВАНОВИЧ РОШКА - ЧЕЛОВЕК С БОЛЬШОЙ И СВЕТЛОЙ ДУШОЙ

Лариса ТРИФОНОВА
doctor în economie, lector universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

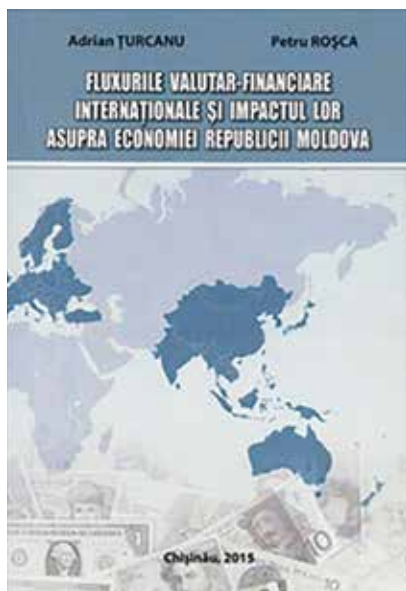
Пётр Рошка активно участвует в подготовке высококвалифицированных ученых в области экономики по специальности менеджмент и международные экономические отношения. Студенты отмечают его, как талантливого педагога, известного ученого с безупречной репутацией научного руководителя.

Профессор Пётр Рошка обладает особым шармом и неиссякаемым мастерством работы с молодыми исследователями. Поэтому с восхищением хочется отметить энтузиазм, настойчивость, последовательность, трудолюбие, требовательность, качества, которые вдохновляют, мотивируют развиваться, заставляют поверить в свои способности и добиться результата. Он больше, чем преподаватель по призванию, он- выдающийся ученый!

Высоко оценивая Вашу колоссальную деятельность, пройденный славный путь от студента-докторанта-научного сотрудника до профессора университета, следует подчеркнуть Вашу преданность науке, увлеченность исследователя и способность поделиться этими качествами со всеми, кто работал и работает рядом с Вами.

Большой благодарности заслуживает всё, что Вы совершили в области педагогической и научной деятельности. Многочисленные научные и дидактические работы (монографии и учебники, научные статьи, выступления на национальных и зарубежных конференциях, университетские курсы и т.д.) не позволяют усомниться в неутомимости и любви к своему делу. Автор многих исследований, выдающихся работ, которые принесли ему известность не только в Республике Молдова, но и за рубежом.

Благодарю за возможность совместной научной работы по написанию ряда статей, монографии и докторской работы. С большим удовольствием отмечаю, что была среди учеников профессора Петра Рошки, за что приношу искреннюю благодарность.

Curriculum Vitae

*„Cele mai importante două zile din viața ta sunt
ziua în care te-ai născut și ziua în care ai aflat de ce”
(Mark TWAIN, scriitor, publicist american [1835-1910])*

Numele: ROȘCA

Prenumele: Petru

Cetățenia: Republica Moldova

Data (ziua, luna, anul) și locul nașterii: 08. VII.1932, comuna Țânțăreni, județul Orhei

Anul de când activează la ULIM: 1995

Funcția ocupată în prezent: profesor universitar Catedra: Business și Administrare, Relații Economice Internaționale și Turism

Titluri științifice: doctor în economie (1980); doctor habilitat în științe economice (1999)

Teza de doctor: „Научно-технический прогресс как фактор повышения эффективности производства в пищевой промышленности МССР”, (Progresul tehnico-științific ca factor al sporirii eficienței producției în industria alimentară a RSSM), specialitatea 08.00.05 – Economie și management în ramură și domeniu de activitate, 1980, Institutul Politehnic din Chișinău.

Teza de doctor habilitat: „Previziunea dezvoltării socio-economice în condițiile de piață (metodologie, principii, experiență mondială)”, specialitatea 08.00.14 – Economie mondială; relații economice internaționale, 1999, ULIM

Grade didactice: conferențiar universitar (1993); profesor universitar (2000).

Studii (anii, instituția):

- Medii: 1949-1952 – Școala Pedagogică din or. Orhei
- Superioare: 1958-1962 – Școala superioară de partid de patru ani, or. Lvov, Ucraina;

- 1968-1971 – Institutul Politehnic din Chișinău, specialitatea – economist
- Doctorat: 1976-1979 – Institutul de Economie al AȘM

Domenii de cercetare: Dezvoltarea economică durabilă, analiza și prognozarea socio-economică, eficiența economică, economie și management în ramură și domeniu de activitate, eficientizarea creditelor și investițiilor în dezvoltarea economiei naționale, problemele economiei mondiale, relațiile economice internaționale, colaborarea cu organisme economice internaționale, eficientizarea comerțului exterior, comerțul mondial cu produse petroliere, dezvoltarea regională, migrația internațională a forței de muncă, cooperarea internațională în domeniul combaterii fraudelor fiscale, internaționalizarea învățământului superior etc

Parcurs profesional:

- instituții de învățământ mediu (1949-1954), învățător de fizică și matematică;
- organele comsomoliste, sovietice și de partid din RSSM (1954-1971), diverse funcții;
- structuri economice și de stat centrale ale Republicii Moldova (1971-1995), vice director de întreprindere, șef de sector la Institutul de cercetări științifice în domeniul planificării, șef de direcție principală, vicedirector al Departamentului Analiza și Prognozare Macroeconomică, consilier al ministrului economiei
- Universitatea Liberă Internațională din Moldova (din 1995 – prezent), conferențiar universitar, șef catedră Economie și Relații Economice Internaționale”, profesor universitar.

Lucrări științifice (în total): mai mult de 400

- monografii – 32
- articole – 322

Lucrări științifico-didactice (în total): 35

- manuale - 15
- ghiduri și indicații metodice – 26
- Numărul total al lucrărilor publicate: 386
- în ziare și reviste de publicistică – 61
- în reviste de specialitate – 286
- în ediții peste hotare – 58

Cursuri universitare predate la ULIM:

- Teoria economică generală;
- Economia și finanțele întreprinderii;
- Economia ramurilor;
- Bazele antreprenoriatului,
- Concepte de dezvoltare durabilă,
- Business și Strategii corporative,
- Managementul strategic,
- Managementul Industrial,
- Previziunea economică;
- Economia mondială;
- Politica economică mondială,
- Relații economice internaționale,
- Organisme economice internaționale,
- Integrarea economică și Economia europeană,
- Comerțul internațional,
- Diplomația economică, Diplomația comercială ș.a.

Cele mai marcante realizări: Coautor al unor proiecte de Strategii și Programe Guvernamentale cu privire la dezvoltarea economiei naționale: Strategia dezvoltării industriei Republicii Moldova în perioada 2000-2015; Strategia dezvoltării complexului agroalimentar al Republicii Moldova în anii 2000- 2015”; Strategia națională pentru Dezvoltarea Durabilă – „Moldova 21” etc.

Distincții:

- Medalia URSS –” Pentru muncă eroică” (“За доблестный труд”) (1957; 1970; 1971);
- Medalia ”Veteran al muncii” (“Ветеран труда”) (1985);
- Medalia Republicii Moldova – ”Meritul Civic” (2002);
- Medalia ULIM (2007);
- Ordinul ULIM (2007);

- Steaua ULIM (2019);
- Ordinul Republicii Moldova – ”Ordinul de Onoare” (2012);
- Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova (2017);
- Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova (2019);
- Diploma de Onoare a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova (2012)
- Diploma de Onoare a Academiei de Științe a Moldovei, Secția Științe Economice și Matematice, cu ocazia a 60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei
- Diploma de Onoare cu Ordinul Militar ”Tudor Vladimirescu” cu prilejul aniversării bicentinarului (200 de ani), Proclamației de la Padeș și începerea Revoluției 23 ianuarie 1821-2021. Fundația Tudor Vladimirescu

Activități și responsabilități principale

- Membru al Senatului ULIM ;
- Expert Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Direcția Acreditare;
- Membru colegiului de redacție la revista științifică: Științe economice, sociale și ingineresti ”ECOSOEN” (ULIM);
- Vice- Redactor Șef la Revista științifică „Studii Economice” (2007-2016);
- Redactor responsabil Analele ULIM, Seria Economie (1995–2016);
- Membru în consilii științifice, seminare de profil, consilii științifice specializate de susținere a tezelor de doctorat etc.
- Președinte al CȘS, specialitatea 521.02 – Economie mondială; relații economice internaționale;
- Membru al Școlii Doctorale „Științe Economice, Sociale și Tehnologii Informaționale”, ULIM;
- Membru al Consiliului Științific la profilul 521 „Economie, business, administrare”, specialitatea 521.02 și 521.03;
- Președinte al Seminarului Științific de Profil la specialitățile:
521.02 – Economie mondială; relații economice internaționale;
521.03 – Economie și Management în domeniul de activitate:

- Membru colegiului de redacție la Analele Universității Spiru Haret, seria Economie. București (2006-2022).
- Membru colegiului de redacție la multiple culegeri de materiale ale Simpozioanelor și Conferințelor Științifice Internaționale.
- Membru al Academiei Internaționale de Management (Moscova) (din 2002).
- Membru al prezidiului Asociației pentru Știință, Educație și Cultură din Moldova (2008 - 2020).

Conducător de doctorat: 22 doctoranzi (cu tezele susținute)

Referent al tezelor de doctorat: referent oficial la 32 teze de doctorat

Participant la congrese, simpozioane și conferințe științifice internaționale: participant, inclusiv cu rapoarte în plen, la peste 75 de evenimente științifice internaționale, inclusiv la Lisabona (2021), Moscova (1983, 1992, 1994), Voronej (2020, 2021), Orehovo- Zuevo (2014), Pereiaslav (2020, 2021), Kiev (1980, 2019), Zaporojie (2019, 2020), Odesa (2017-2022), Minsk (2010, 2012), București (2004, 2016), Iași (1998 –2022), Constanța (2008, 2010, 2015), Chișinău (la INCE, AAP, ULIM, USM, ASEM, UTM, UASM, IRIM, ATIC, ș.a.) (1972-2022), etc.

Activitatea în colegii de redacție:

- Membru colegiului de redacție la revista științifică: Științe economice, sociale și inginerești ”ECOSOEN” (ULIM);
- Vice- Redactor Șef la Revista științifică „Studii Economice” (2007-2016);
- Redactor responsabil Analele ULIM, Seria Economie (1995–2021);
- Membru colegiului de redacție la Analele Universității „Spiru Haret”. Seria Economie (2006-2022), București;
- La culegeri de materiale ale simpozioanelor și conferințelor științifice internaționale din țară și de peste hotare.

Membru (conducător) în asociații, societăți, organizații științifice sau obștești: membru al Academiei Internaționale de Management, Moscova (2002); membru al prezidiului Asociației pentru Știință, Educație și Cultură din Republica Moldova (2008).

Specializări, cursuri de perfecționare și traininguri peste hotare:

- Academia Economică a Federației Ruse, Moscova (1992)
- Departamentul de Privatizare, Berlin (1994)
- Ministerul Afacerilor Externe al Olandei (1995) ;
- Academia de Studii Economice, București (2006) ;
- Universitatea ”Al. I. Cuza”, Iași, România (2012);
- Universitatea «Spiru Haret». București (2018).

E-mail: petruosca08@gmail.com; proasca@ulim.md

Cunoașterea fluentă a limbilor străine: rusă, engleza.

Amintirile... felii de timp servite în meniul propriei vieți

*“Fericirea noastră depinde de ceea ce suntem,
de individualitatea noastră”
(Arthur Schopenhauer)*

2012, cu rectorul fondator ULIM, academician Andrei Galben,
la aniversarea 80 de ani

Cuvântul

Nr.16 (962), 24 aprilie 2015

30 DE ÎNTREBĂRI DE-ACASĂ

„Ferice de omul mare, care nu se consideră

Ion CERNEI
ion.cernei@gmail.com

Petru Roșca s-a născut la 8 iulie 1932, în Tânjăreni, județul Orhei. A făcut studii la Școala Pedagogică din Orhei, Institutul Politehnic din Chișinău, dar și la școlile superioare de politicologie din Lvov și Chișinău. Și-a început activitatea în calitate de profesor școlar, mai apoi aproape două decenii a activat în organele de partid și de stat și 25 de ani - în structurile economice centrale ale re-

publicii. În paralel a răspândit „lumină economică” și în aulele universitare.

În 1980 susține teza de doctor în economie. Este conferențiar universitar, șef al Catedrei de Economie și Relații Economice Internaționale la ULIM. În 1999 susține teza de doctor habilitat în economie, iar în 2000 i se conferă titlul de profesor universitar. Autor a peste 300 de lucrări științifice și metodicodidactice, inclusiv 30 de monografii, 12 manuale didactice, 8 broșuri.

Decorat cu "Ordinul de Onoare", Medalia "Meritul Civic" ș.a.

1. De profesor Petru Roșca, ce subînțelegeți Dvs. prin noțiunea „acasă”?
- Baștina, locul unde te-ai născut și trăiești, pământul natal; patria; locul de origine.

2. Cine V-a marcat caracterul și viitorul?
- În primul rând, părinții: Eugenia și Ion Roșca. Au fost o familie țărănească înstărită,

mare folos în viață.

4. Ce Vă amintește mai des de casa părintească?
- Anii petrecuți împreună cu părinții, frații, surorile, rudele și prietenii. Mai înainte, când eram mai tineri, la Paști, Paștele Blajinilor, de Sfânta Marie - zăua Hramului în sat, regulat ne întâlneam în casa părintească.

- Dar în ultimii ani, de când nu mai sunt în viață nici părinții,

familia cuscruții Andrieș de la Chișelnița și dus în regiunea Altai, de unde s-a întors peste vreo 8 ani, cu sănătatea distrusă și repede s-a stins din viață.

În 1970 la Chișinău au avut loc mai multe evenimente împotriva regimului sovietic, mulți studenți au fost condamnați la închisoare. Eu atunci eram secretar al Comitetului Rațional de partid Frunze din Chișinău

ului Pedagogic din Orhei, 4 ani am lucrat învățător la Inești, apoi șef de studii în școala din Suhuluceni, Telenești. Predam fizica și matematica și gândeam că toată viața voi fi pedagog. De aceea, întorcându-mă din armată, am dat examenele de admitere la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic din Chișinău. Dar peste vreo lună am fost alac...

Interviu cu Ion CERNEI, corespondent al ziarului „Cuvântul”, Rezina Nr.16(962), 24 aprilie 2015

Susținerea tezei de doctor, Adrian Țurcanu, 2015

În imagine din stânga Petru Roșca, dr.hab. în științe economice, prof. univ., conducător științific al tezei de doctor.

Natalia Burlacu, dr.hab. în științe economice, prof. univ., secretar științific al CȘS;

Nicolae Țău, dr.hab. în științe economice, prof. univ., președintele CȘS;

Liudmila Cobzari, dr.hab. în științe economice, prof. univ., membru CȘS;

Iuri Crotenco, dr.hab. în științe economice, prof. univ., membru CȘS;

Borș Ion, dr. în științe economice, membru CȘS.

În imagine din dreapta

Galina Ulian, dr.hab. în științe economice, prof. univ., referent oficial;

Natalia Paliș, dr. în științe economice, conf. univ., referent oficial;

Alexandru Gribincea, dr.hab. în științe economice, prof. univ. ;

Igor Balan, dr. în științe economice, conf. univ.

2018 În auditoriu cu studenții

2018, Catedra Business și Administrare,
Relații Economice Internaționale și Turism

Rândul de sus (de la stânga la dreapta): Galina Lisa – dr., conf.univ.; Petru Roșca – dr. hab., prof. univ.; Gheorghe Mișcoi – dr. hab., prof. univ., membru cor. AȘM; Valeriu Băieșu – dr., conf. univ., decan al Facultății Științe Economice; Alexandru Gribincea – dr. hab., prof. univ.; Igor Barcari – lector superior univ.; Igor Balan – dr., conf. univ., șef Catedră BA, REI și Turism; Larisa Trifonova – dr. în economie, lector univ.

Rândul de jos (de la stânga la dreapta): Nina Pestușco – dr., conf. univ.; Stela Guzun – dr., lector univ., prodecan; Ana Spânu – dr., conf. univ.; Raisa Evsiucov – dr., conf. univ.; Natalia Burlacu – dr. hab., prof. univ.; Viorica Speianu – lector superior univ.

2019, Conferirea Ordinului *Steaua Universitară* pentru aniversarea celor 70 ani de activitate didactică și științifică. Președintele Senatului ULIM, Rector Ilian Galben

2019, Petru Roșca, 70 ani de activitate didactică și științifică

*Petru Roșca, președinte al Comisiei de Stat la examenele de licență la una din promoții la facultatea Inginerie Economică și Business, Universitatea tehnică a Moldovei. Membrii Comisiei, de la stânga la dreapta: **Petru Țurcanu**, ex – Decanul Facultății Inginerie Economică și Business; **Ion Mamaliga** – ex șef Catedră Economie și Management Industrial, dr. conf. univ., **Petru Roșca**, Președintele Comisiei de Stat, dr. hab., prof. univ. (ULIM), **Andrei Cojuhari**, ex – șef Catedră teoria Economică și Marketing, **Rafael Ciloci**, dr. conf. univ., actualul decan al facultății.*

Familia Roșca (2021).

De la stânga spre dreapta: fiul Andrei, mama Galina,
fiul Leonid, tata Petru; nora Svetlana.

Soții Petru și Galina Roșca, cu nepotul Eugen și soția Veronica.
Germania, 2020

Nepoata Daniela cu soțul Marcel.
Olanda, 2020

Studii de autor

*“Toată știința nu este nimic mai mult
decât o rafinare a gândirii de zi de zi”*

(Albert Einstein)

INVESTIȚIILE STRĂINE DIRECTE ȘI PROMOVAREA EXPORTURILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AND PROMOTION OF EXPORTS TO THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*Retru ROȘCA, profesor universitar,
doctor habilitat în științe economice, ULIM*

Abstract. *Este știut faptul că investițiile străine directe (ISD) joacă un rol decisiv în dezvoltarea economică, contribuie la creșterea competitivității economiilor naționale pe plan internațional. În articol se analizează situația actuală în acest domeniu, în particular principalele aspecte de creare a unui climat favorabil pentru atragerea investițiilor străine directe în sectoarele de bază ale economiei naționale în vederea creșterii potențialului de export al țării. Sunt formulate unele propuneri privind promovarea exporturilor de bunuri și servicii din Republica Moldova.*

Cuvinte-cheie: *politica de investiții, climat investițional, import, export, comerț exterior, eficiență etc.*

Abstract. *It is known that foreign direct investment (FDI) plays a key role in the economic development results, contributing to increasing the competitiveness of national economies. The article examines the current situation in this area, in particular the main aspects of the creation of a favorable environment for attracting foreign direct investments in basic sectors of the national economy in order to increase the potential for export of the country. Are formulated some proposals for promoting exports of goods and services in Moldova.*

Cuvinte-cheie: politica de investiții, climat investițional, import, export, comerț exterior, eficiență etc.

Key words: *investments politics, investments climate, import, export, international trade, efficiency etc.*

Clasificarea Jel: F5 - Relații internaționale și Economie Politică Internațională;

E2 - Macroeconomie: Consum, Economisire, Producție, Ocupare și Investiții

Introducere

Investițiile sunt elementul-cheie în dezvoltarea economică în orice țară. Politica economică a Republica Moldova pe termen mediu și de lungă durată este orientată spre sporirea volumului de investiții (străine și autohtone) și menținerea lor la un înalt nivel, deoarece activitatea investițională determină posibilitățile potențialului țării și dinamica dezvoltării economice.

Activitatea investițională joacă un rol deosebit în procesul de creare și renovare a fondurilor fixe prin construirea unor noi obiecte, extinderea, renovarea sau reutilizarea tehnică a întreprinderilor și obiectelor în funcțiune. Politica în domeniul investițiilor stabilește direcțiile prioritare ale economiei, asigurarea unei cât mai substanțiale creștere a volumului de producție și a produsului intern brut la fiecare leu cheltuit.

Cuprins

Se știe că volumul de investiții depinde de rata acumulării, adică de partea produsului intern brut care se economisește. Este o dependență directă între rata creșterii economice și rata investițiilor. Însă în anii de tranziție rata economisirii în Republica Moldova a fost la un nivel foarte scăzut și, drept consecință directă, rata investițiilor în capitalul fix a fost și mai scăzută. Este evident că rata joasă de economisiri nu poate asigura ramurile economiei naționale cu investiții necesare pentru restructurarea și modernizarea lor, ceea ce frânează dezvoltarea exporturilor de mărfuri și servicii.

Practica mondială demonstrează că ritmurile înalte de creștere economică și extindere a exporturilor se asigură, în primul rând, în țările cu o rată înaltă de acumulări și, respectiv, cu o rată înaltă de investiții (de peste 25%). Conform investigațiilor efectuate de unii savanți [9] din 133 de țări supuse analizei, în 56 țări s-a înregistrat o rată de acumulări brute în PIB de peste 22 la sută. O rată a acumulării mai mare de 25% din PIB s-a înregis-

trat în Finlanda - 43%, China - 40%, Republica Coreea - 37%, Indonezia - 36%, Singapore - 33%, Japonia - 29%, Austria - 27%, Chile - 27%. Anume aceste țări cu rate înalte de acumulare au înregistrat în timpul deceniului și ritmuri înalte de creștere economică.

Creșterea economică este stimulată de crearea mediului investițional favorabil. Politica investițională prevede liberalizarea totală a transferurilor și plăților, proceduri vamale simplificate, sistem fiscal stabil, eliminarea dublei impuneri, acordarea de facilități fiscale, o rețea de organe în țară și peste hotare preocupată de atragerea și stimularea investițiilor, stabilirea relațiilor cu organisme internaționale, cu agenții semi oficiali și neguvernamentali din domeniul investițiilor din alte țări etc.

În ultimii ani în Republica Moldova în acest domeniu s-a întreprins un șir de măsuri economice, juridice și organizatorice. Pornind de la importanța asigurării unui cadru de programe a politicilor în domeniul stimulării investițiilor și promovării exporturilor, organele de decizie din republică cu participarea instituțiilor științifice în ultimii ani au elaborat și au adoptat un șir de strategii și programe, care prevăd realizarea măsurilor ce pot contribui la creșterea economiei naționale și a potențialului de export al țării. Dar până ce în acest domeniu nu se observă schimbări pozitive esențiale.

Printre principalele provocări de dezvoltare ale Republicii Moldova, specialiștii în domeniu menționează trei probleme cheie: *problema capitalului uman, subdezvoltarea tehnologică și vulnerabilitățile structural*. Economia republicii a suferit în mod constant de un deficit cronic de resurse investiționale, ceea ce în ultima instanță a generat un handicap tehnologic, determinând o specializare internațională nefavorabilă, pierderea competitivității pe plan global și un nivel redus de productivitate a muncii [7, p.29].

Deși, după cum se menționează în raportul de stare a țării 2021, Republica Moldova la 30 de ani de la proclamarea independenței, al Centrului Analitic Independent "Expert-Grup" [5, p.29], Guvernul, în ultimul deceniu a depus eforturi considerabile pentru îmbunătățirea politicii generale de investiții publice, a mecanismelor de planificare și valorificare a acestora – bunăoară, se observă o anumită ameliorare a calității drumurilor naționale. Însă achizițiile dubioase, conflictele de interese și principiile obscure de selectare a proiectelor finanțate au știrbit impactul resurselor publice alocate pentru investiții de capital. În ultimii 30 de ani, investițiile străine au avut un rol cheie în reabilitarea unor sectoare tradiționale, cum ar fi telecomunicațiile, a unor sectoare completamente noi, precum industria

automotive. Însă ISD rămân în continuare insuficiente, iar în anumite cazuri, investițiile străine, venite din surse obscure au vulnerabilizat firmele recipient (sectorul bancar, energetic). După criza din 2009, fluxurile nete de ISD au constituit circa 200 mil. USD, în medie anual ca pondere în PIB, fluxurile anuale nete de ISD au urmat mai degrabă un declin în deceniul precedent, oscilând în ultimii ani la nivelul de 2-3% din PIB. Având un stor total al ISD de circa 40% din PIB, republica Moldova însă plasează undeva în zona inferioară a clasamentului internațional.

Conform datelor perioadei 2010-2019 Republica Moldova rămâne cu mult în urma multor țări din regiune privind activității investițională, cu un flux cumulativ de ISD de doar 694 USD per capita mult slab economiilor în tranziție și celor din Europa de Est [4]. După cum se menționează în raportul UNCTAD cu privire la ”Analiza politicii investiționale Republica Moldova” [3, p.29], ISD ar putea juca un rol mai important în realizarea obiectivelor de dezvoltare ale Republicii Moldova. În acest scop se propune o strategie generală care va fi în concordanță cu aceste obiective, prin promovarea competitivității țării. Oferind condiții mai bune pentru realizarea privatizării și a modernizării economiei și în același timp stimulând dezvoltarea sectorului privat din țară se va contribui nu doar la atragerea mai multor ISD, dar și la extragerea mai multor beneficii din acestea. Guvernul va trebui să soluționeze problema insuficienței abilităților și să îmbunătățească infrastructura. Pentru a-și realiza pe deplin potențialul ISD, Moldova va trebui, în paralel cu procesul de reformă, să realizeze activități de promovare a investițiilor mai profesioniste și mai bine direcționate.

E de menționat că Guvernul a elaborate și realizează unele strategii în acest domeniu. De exemplu, Strategia de dezvoltare a industriei Republicii Moldova pentru perioada 2019-2030 [10] este fundamentată, în mare parte, pe următoarea viziune: *crearea unui mediu competitiv în industrie, bazat pe investiții, sporirea productivității și modernizării tehnologice, care ar plasa Republica Moldova la nivelul mediu al țărilor din regiune. Respectiv, un climat de afaceri, financiar, instituțional și de reglementare mai bun în industrie, ar rezulta într-o mai mare creștere, productivitate, rentabilitate, ocupare a forței de muncă și internaționalizare a întreprinderilor din Republica Moldova.*

Astfel, aspectul dat este în concordanță plenară cu obiectivul general al STRATEGIEI, privind creșterea competitivității, productivității, ocupării forței de muncă și inovării tehnologice a sectorului industrial. Totodată,

pentru a realiza viziunea, precum și obiectivul general al strategiei, sunt identificate patru obiective specifice, și anume:

1. Îmbunătățirea competitivității și mediului de afaceri;
2. Creșterea investițiilor și volumului de finanțare în sector;
3. Intensificarea gradului de instruire și ocupare a forței de muncă;
4. Creșterea nivelului de inovare tehnologică în sectorul industrial.

În plus, cele specificate ar fi parte a rezultatelor ce urmează a fi realizate și care ar include:

- creșterea numărului de întreprinderi industriale;
- majorarea ponderii sectorului IMM din industrie;
- sporirea nivelului de productivitate din sectorul industrial;
- îmbunătățirea nivelului de sofisticare a producției industriale;
- creșterea ocupării forței de muncă în sectorul industrial;
- majorarea volumului de exporturi a produselor industriale;
- sporirea gradului de atragere a investițiilor în industrie;
- creșterea valorii adăugate create în industrie;
- integrarea pleneră a IMM-lor în lanțurile valorice internaționale

[12].

Un alt exemplu, Strategia de dezvoltare a industriei tehnologiei informației și a ecosistemului pentru inovare digitală pentru anii 2018-2023, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. Nr. 904 din 24.09.2018 [12], care prevede ca până în anul 2023 în republică să fie înregistrate o mie de companii IT, dintre care 250 – să fie cu capital străin sau mixt. Conform documentului, peste cinci ani, în industria IT ar urma să fie angajate circa 12 mii de persoane, iar veniturile să ajungă la 270 milioane de dolari SUA. Conform obiectivelor stabilite de autorități, ar urma să crească considerabil și volumul exportului realizat de companiile din această industrie. Dacă în anul 2016 acesta a fost de 79,2 milioane de dolari SUA, în anul 2023 se prognozează la suma de 200 milioane de dolari SUA.

Obiectivul general al Strategiei este dezvoltarea condițiilor pentru sporirea competitivității, diversificarea industriei IT, stimularea startup-urilor și orientarea acesteia spre inovare digitală în toate sectoarele economiei. Pentru realizarea acestuia, vor fi realizate măsuri în următoarele domenii de intervenție:

- mediul de afaceri IT competitiv, și anume: sporirea numărului companiilor IT, majorarea cifrei de afaceri a companiilor din sector, crearea hub-urilor antreprenoriale TIC, creșterea investițiilor publice și private

în sector, inclusiv în infrastructură, valorificarea oportunităților oferite de legislația inovatoare privind consolidarea capacităților de implementare a proiectelor;

- capitalul uman competitiv în domeniul TIC, inclusiv crearea condițiilor pentru creșterea numărului persoanelor care activează în domeniul IT și calității profesionale a acestora, creșterea ratei de angajabilitate a absolvenților IT, crearea rețelei de Centre de excelență TIC, promovarea educației digitale de la vârstă timpurie și a programelor alternative de instruire TIC, programe de stimulare a cadrelor didactice și formatori în domeniul TIC;
- inovații bazate pe TIC, care se vizează sporirea numărului companiilor care aplică inovații digitale în business procese, lansarea cu suportul partenerilor de dezvoltare a programelor de accelerare pentru startup-uri și promovarea noilor modalități de finanțare: seed funding, crowdfunding și business angels, suport pentru investiții și exporturi IT;
- suport pentru investiții și exporturi IT, și anume extinderea piețelor de export pentru produsele și serviciile IT din Moldova, precum și atragerea investițiilor străine în industria IT locală, creșterea exporturilor de servicii IT, creșterea prezenței pe piața locală a numărului de companii cu capital străin (străin, mixt) din sector.

În ultimii ani în republică crește volumul investițiilor în capitalul fix. Conform datelor statistice în perioada anilor 2011-2020 evoluția indicilor investițiilor în capital fix a fost caracterizată de creșteri fluctuante, asigurând o creștere de peste 1,8 ori. În anul 2020, au fost realizate investiții în active imobilizate în valoare de 30 089,6 milioane lei, dar mai puțin cu 3,1% față de anul 2019 (în prețuri comparative). Sursele de finanțare a investițiilor au fost (tabelul 1): din contul mijloacelor proprii – 18,0 miliarde lei (59,8% din total investiții), cu 7,0% mai puțin decât în 2019; mijloacele bugetare au constituit 4,4 miliarde lei (14,7% din total investiții), cu 1,5% mai mult față de 2019, iar din contul surselor din străinătate, inclusiv creditelor și împrumuturilor externe – 3,5 miliarde lei (11,6% din total investiții), cu 0,6% mai mult față de 2019.

Tabelul 1. Investiții în active imobiliare pe surse de finanțare în R. Moldova în anul 2020

Sursele financiare	Mil. lei	În % față de:	
		Anul 2019	Total
Investiții în activele imobiliare - total	30089,6	96,9	100,0
inclusiv, din contul:			
Mijloacelor bugetare	4 425,5	101,5	14,7
Mijloace proprii	17 982,3	93,0	59,8
Creditorilor și împrumuturilor interne	2 531,8	87,9	8,4
Surselor din străinătate, inclusiv creditorilor și împrumuturilor externe	3 494, 3	100,6	11,6
Altora surse	1 655, 7	164,4	5,5

Sursa: Elaborată în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Cele mai mari ponderi de atragere a investițiilor în active imobiliare pe tipuri de activități economice au fost realizate de către entitățile cu tipul principal de activitate administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii – 20,5%, construcții – 17,1%, comerț cu ridicată și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor – 12,2% (a se vedea tabelul 2):

Tabelul 2. Investiții în active imobiliare pe tipuri de activități economice în Republica Moldova în anul 2020

Tipuri de activități economice	Mil. lei	În % față de:	
		Anul 2019	Total
Investiții în activele imobiliare - total	30089,6	96,9	100,0
din care:			
- agricultură, silvicultură și pescuit	2 313,7	87,3	7,7
- industria extractivă	96,7	90,4	0,3
- industria prelucrătoare	2 847,7	74,9	9,5
- producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	1 310,5	99,5	4,4
- distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	101,4	54,2	0,3

- construcții	5 144,8	105,8	17,1
- comerț cu ridicată și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	3 660,4	94,4	12,2
- transport și depozitare	2 565,9	133,9	8,5
activități de cazare și alimentație publică	168,9	18,5	0,6
- informații și comunicații	1 134,6	76,9	3,8
activități financiare și asigurări	708,5	80,3	2,4
- tranzacții imobiliare	1 712,3	107,2	5,7
- activități profesionale, științifice și tehnice	301,1	98,7	1,0
- activități de servicii administrative și activități de servicii suport	81,0	40,9	0,3
- administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	6 156,7	113,2	20,5
- învățământ	650,9	118,3	2,2
- sănătate și asistență socială	927,9	126,5	3,1
- artă, activități de recreere și de agrement	143,5	88,8	0,5
- alte activități de servicii	63,2	69,3	0,2

Sursa: Elaborată în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Totodată, în unele sectoare ale economiei (agricultură, silvicultură, industria extractivă și prelucrătoare, infrastructură, sectorul energetic, învățământ, sănătate, asistență socială, cultură și altele), volumul investițiilor este la un nivel ne semnificativ. Considerăm că creșterea substanțială a exporturilor în republică poate fi posibilă doar cu condiția creșterii volumului investițiilor, în principalele sectoare ale economiei.

E de menționat că competitivitatea și deschiderea economiei moldovenești se intensifică datorită activizării fluxurilor financiare. Resursele financiare externe pot veni în țară în calitate de: *investiții străine directe, investiții de portofoliu și credite*. Unul dintre avantajele aderării Republicii Moldova la OMC și semnarea Acordului de Liber Schimb (ALS) cu țările UE poate fi *creșterea fluxului de investiții străine (ISD)*, având o importanță deosebită pentru supraviețuirea întreprinderilor moldovenești și majorarea gradului de competitivitate a lor.

ISD permit, într-o perioadă relativ scurtă [2, p. 151], următoarele momente:

- atingerea unui nivel calitativ nou al restructurării întreprinderilor în baza introducerii unor tehnologii noi, metodelor de organizare a producției și pregătirii personalului;
- crearea noilor locuri de muncă, micșorarea șomajului (circa 10% după metodologia Organizației Internaționale a Muncii) și sporirea veniturilor populației;
- ridicarea competitivității producției moldovenești;
- ridicarea gradului de integrare a Moldovei în sistemul economic mondial în baza sporirii potențialului de export al țării.

Este important faptul că experții internaționali recunosc că legislația Republicii Moldova în vigoare [1], este una dintre cele mai bune din țările CSI. Ea este elaborată în baza concepției, potrivit căreia investitorilor străini li se oferă înlesniri mult mai avantajoase decât în statele vecine - România și Ucraina.

Investițiile străine directe reprezintă nu numai o sursă de capital, ci și o sursă de atragere în economiile receptoare a investițiilor străine și a tehnologiilor avansate în diverse domenii ale economiei naționale. Creșterea economică o constituie transferul de tehnologii avansate și know-how, care măresc gradul de calificare a forței de muncă și al eficienței utilizării ei.

E de menționat că investițiile directe din Uniunea Europeană domină economia Republicii Moldova, reprezentând circa 71% din stocul de investiții, conform datelor de la începutul anului 2020. La finele anului trecut (2020), investițiile directe din Uniunea Europeană în Republica Moldova au ajuns la peste trei miliarde de dolari SUA (figura 1). Principalele sectoare ale economiei Republicii Moldova care au beneficiat de investiții directe din UE sunt: activități financiare, comerț, industria prelucrătoare ș.a.

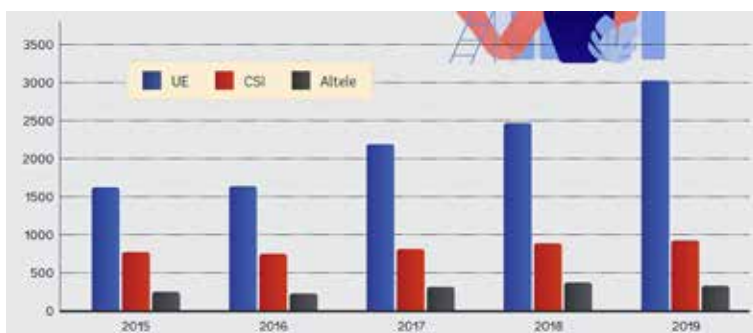

Figura 1. Dinamica investițiilor din UE, CSI și alte țări în Republica Moldova [13].

Cei mai importanți investitori străini în republică sunt companiile din Rusia, Spania, SUA, Germania, Franța, Marea Britanie și Grecia. Ca și în cazul Rusiei și Ucrainei, sectoarele de bază în care se înregistrează un flux înalt de capital străin, sunt asigurarea cu gaz și apă (peste 53% din volumul total de investiții). Industria prelucrătoare ocupă locul doi în ce privește atracția investitorilor, după care urmează sectorul transporturilor și telecomunicațiilor, cât și comerțul cu amănuntul și cu ridicata.

Pornind de la interesele țării noastre, cele mai preferabile sectoare pentru colaborarea Moldovei cu partenerii străini sunt:

- prelucrarea deplină a materiei prime agricole;
- electronică și construcția de aparate și instrumente, tehnica agricolă;
- prelucrarea complexă a materialelor nemetalifere, tipuri noi de materiale de finisare, prelucrare și amenajare a pereților;
- industria ușoară - textile, îmbrăcăminte, încălțăminte, covoare;
- infrastructură (telecomunicații, asigurarea cu energie și apă, reconstrucția drumurilor);
- turism, inclusiv turismul rural;
- depozitarea, ambalarea și transportarea producției, inclusiv tranzitul.

În scopul atragerii active a investițiilor străine directe în economia națională, consider necesar de a acord mai mari stimulente investitorilor (atât străini, cât și autohtoni) strategici, care au investit sume de capital considerabile în economia națională: investitorii care au investit în capitalul fix în sumă de cel puțin 10 mil. dolari SUA să fie scutiți de plata impozitului pe profitul obținut pe un termen de 5 ani, iar investitorii care au investi în dezvoltarea infrastructurii economiei naționale un capital echivalent cu cel puțin 25 mil. dolari SUA să fie scutiți de plata impozitului pe profitul obținut pe un termen de 10 ani. Includerea acestor facilități în legislația republicii ar putea atrage în economia națională investiții de proporții considerabile [2, p. 153].

Realizarea obiectivelor principale ale Strategiei de atragere și promovare a investițiilor străine directe trebuie să includă un program larg de îmbunătățire a imaginii Republicii Moldova atât din punct de vedere al amplasării ei teritoriale, ca centru de legătură dintre spațiul de est și cel occidental, cât și din punct de vedere al potențialului natural, uman și tehnic, favorabil pentru atragerea investițiilor străine directe. Totodată trebuie de preferat ca pătrunderea de investiții străine directe în economie să fie completată de investițiile autohtone, atât pentru crearea unui climat de afa-

ceri echilibrat și competitiv, dar mai ales din motive ce țin de securitatea națională [8, p. 188].

Pe parcursul ultimilor ani este în continuă creștere nu numai numărul întreprinderilor cu investiții străine, ci și indicatorii ce caracterizează activitatea lor economică, sporește volumul de mărfuri și servicii realizate pe piața internă de către întreprinderile cu capital străin. De exemplu, comerțul cu amanuntul în anul 2020, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț, cu amănuntul (în prețuri comparabile) s-a majorat cu 4,6 la sută, acest ritm fiind în descreștere cu 8,6 puncte procentuale față de cel din anul 2019. Totodată, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației a înregistrat în aceeași perioadă o diminuare în termeni anuali de 15,7 la sută, cu 30,3 puncte procentuale inferioară celei din anul precedent. Comerțul cu ridicată în anul 2020, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț, cu ridicată s-a diminuat cu 5,6 la sută (prețuri curente), acest ritm anual fiind inferior cu 20,3 puncte procentuale față de cel din anul 2019. Totodată, cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate întreprinderilor a înregistrat în aceeași perioadă o micșorare în termeni anuali de 15,5 la sută (prețuri curente), cu 23,7 puncte procentuale inferioară celei din anul 2019. Cea mai mare pondere în volumul total de vânzări în rețeaua organizată de comerț o dețin întreprinderile din sectorul privat (67,1%) [14]. E de menționat faptul că comerțul intern în republică ca și dezvoltarea diferitelor sectoare ale economiei se bazează pe import.

Totodată, în domeniul comerțului exterior al țării se observă o situație îngrijorătoare. În decursul ultimilor ani volumul importurilor depășește de câteva ori volumul exporturilor de mărfuri și servicii. Datele din tabelul 3 caracterizează evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova în ultimele decenii.

Tabelul 3. Comerțul exterior al Republicii Moldova în perioada anilor 2000- 2020

An	Export (\$)	UE	CSI	Celelalte țări	Import (\$)	UE	CSI	Celelalte țări
2000	▲ 471.466.000	35,05%	58,56%	6,39%	▲ 776.416.000	53,22%	33,46%	13,32%
2001	▲ 565.495.000	32,26%	60,90%	6,84%	▲ 892.228.000	48,35%	38,13%	13,52%
2002	▲ 643.792.000	35,93%	54,43%	9,63%	▲ 1.038.000.000	45,07%	39,39%	15,54%
2003	▲ 789.934.000	38,92%	53,62%	7,46%	▲ 1.402.347.000	45,17%	42,31%	12,52%
2004	▲ 985.174.000	40,67%	50,10%	8,33%	▲ 1.768.534.000	43,81%	43,24%	12,95%
2005	▲ 1.090.918.000	40,62%	50,53%	8,85%	▲ 2.292.292.000	45,32%	39,49%	15,19%
2006	▼ 1.050.362.000	51,12%	40,33%	8,55%	▲ 2.693.184.000	45,24%	37,90%	16,86%
2007	▲ 1.340.050.000	50,66%	40,96%	8,38%	▲ 3.689.524.000	45,56%	36,15%	18,29%
2008	▲ 1.591.113.000	51,54%	39,15%	9,31%	▲ 4.898.762.000	42,97%	35,46%	21,57%
2009	▼ 1.282.981.000	52,01%	38,22%	9,77%	▼ 3.278.270.000	43,35%	34,82%	21,83%
2010	▲ 1.541.487.000	47,29%	40,48%	12,23%	▲ 3.855.289.000	44,20%	32,60%	23,20%
2011	▲ 2.216.815.000	48,85%	41,47%	9,68%	▲ 5.191.271.000	43,46%	33,00%	23,54%
2012	▼ 2.161.880.000	46,87%	42,93%	10,20%	▲ 5.212.928.000	44,48%	31,15%	24,37%
2013	▲ 2.428.303.000	46,83%	38,02%	15,15%	▲ 5.492.393.000	45,02%	30,44%	24,54%
2014	▼ 2.339.530.000	53,26%	31,44%	15,30%	▲ 5.316.959.000	48,29%	27,26%	24,45%
2015	▼ 1.966.837.000	61,90%	25,03%	13,07%	▲ 3.986.820.000	49,01%	25,53%	25,46%
2016	▲ 2.045.340.000	65,14%	20,25%	14,61%	▲ 4.020.556.000	49,09%	25,55%	25,36%
2017	▲ 2.425.118.000	65,85%	19,09%	15,06%	▲ 4.831.412.000	49,45%	24,96%	25,59%
2018	▲ 2.706.902.000	68,79%	15,37%	15,84%	▲ 5.764.279.000	49,47%	25,14%	25,39%
2019	▲ 1.830.548.000	65,9%	15,7%	18,4%	▲ 5.842.484.000	49,6%	24,3%	26,1%
2020	▲ 1.636.510.000	67,0%	15,0%	18,0%	▲ 5.418.764.000	45,3%	24,1%	30,6%

Sursa: Elaborată în baza datelor Biroului Național de Statistică; anul 2020 conform rapoartelor BNM și Expert-Grup.

După cum se vede, exportul din Republica Moldova în țările UE a crescut de la 35,05% în anul 2000, până la circa 69% în anul 2018 (înainte de pandemia COVID-19), iar exportul în CSI în această perioadă s-a redus respectiv de la 58,56% până la 15,37%.

Anul 2020 a fost marcat de suprapunerea a două crize majore (pandemia Covid-19 și seceta), cauzând cea mai severă recesiune din ultimii 20 de ani. Produsul Intern Brut (PIB) estimat pentru 2020 s-a comprimat cu circa 6,5%, cauzată de repercusiunile corona crizei și compromiterii producției agricole pe fundalul secetei [13].

Fiecare Guvern nou format, în Republica Moldova și nu doar, se confruntă de la bun început cu dilema clasică: lista imensă de probleme pe de o parte, și, resursele și timpul limitat pe de altă parte. Guvern în frunte cu d-na Natalia GAVRILIȚĂ, nu este o excepție, doar că pe lângă probleme economice structurale legate de competitivitate scăzută, insuficiența de locuri de muncă decente sau climat de afaceri neprietenos, s-au adăugat efectele corona crizei și creșterea bruscă a prețurilor la gaze, carburanți, în consecință și la majoritatea produselor și serviciilor. În contextul restricțiilor economice și sociale aferente pandemiei COVID-19, pe parcursul anului 2020 s-a atestat o contractare pronunțată a comerțului internațional. Astfel, ca rezultat al restricțiilor impuse la nivel regional, dar și local, atât exporturile, cât și importurile de mărfuri ale republicii s-au contractat semnificativ comparativ cu anul 2019. Rata anuală a exporturilor de mărfuri în anul 2020 s-a diminuat până la nivelul de -10,6 la sută, fiind cu 13,3 puncte procentuale inferioară celei din anul 2019. Dinamica descendentă a nivelului ratei anuale a exporturilor a fost determinată de evoluția exporturilor către toate categoriile de țări.

Uniunea Europeană este principalul partener comercial al Republicii Moldova, cu o pondere în anul 2020 de 67% din totalul exporturilor. În pofida tuturor provocărilor, exporturile spre UE au avut o dinamică pozitivă, reușind să compenseze căderile înregistrate pe alte piețe (figura 2). Mai mult de jumătate dintre produsele agroalimentare și aproape 80% dintre produsele non-agricole au drept destinație piața UE.

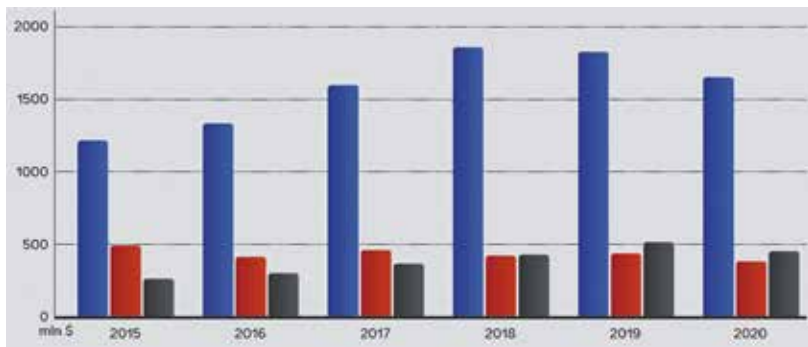

Figura 2. Ponderea exporturilor din Republica Moldova în UE, CSI și alte țări [13].

Rata anuală a importurilor în anul 2020 a consemnat un nivel de -7,3 la sută sau cu 8,7 puncte procentuale inferior celui din anul 2019. Diminuarea ratei anuale a importurilor în anul 2020 a fost susținută de evoluția importurilor din țările UE și CSI. În anul 2020, ponderea importurilor din UE a constituit circa 45,3 la sută, iar celor din țările CSI și celor clasificate ca „Restul lumii” le-au revenit câte 24,1 și 30,6 la sută, respectiv.

În domeniul exportului principalele țări de destinație a mărfurilor moldovenești sunt: România, Italia, Germania, Federația Rusă, Turcia, Polonia, Belarus, Ucraina, Regatul Unit al Marii Britanii, Bulgaria și Franța. În domeniul importurilor principalele țări de origine a mărfurilor se numără: România, Federația Rusă, China, Ucraina, Italia, Turcia, Franța, Polonia, Federația Rusă și Ungaria.

Din analiza comerțului exterior pe grupe de mărfuri exportate și importate în republică se observă o creștere semnificativă a exporturilor pe așa grupuri de mărfuri cum ar fi a produselor vegetale, mașini și aparate, echipamente electrice, grupa metalelor comune și articolelor din acestea, produselor minerale, a grăsimilor și uleiurilor animale sau vegetale, a articolelor din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare etc. Ponderi relative semnificative ale exporturilor s-au înregistrat pe așa grupe de mărfuri ca: încălțăminte, pălării, umbrele și articole din acestea; piei brute, piei tăbăcite, blănuri, produse ale industriei chimice sau ale

industriilor conexe, instrumente și aparate optice, fotografice, de măsură, control, precizie, pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea.

Majorarea volumului de mărfuri importate este susținută, preponderent, de necesitățile de dezvoltare a sectorului real al economiei, sporirea consumului agenților economici și populației, precum și de creșterea prețurilor la resursele energetice importate, care au determinat creșterea volumului importului de combustibili minerali, petrol și produse rezultate din distilarea acestora. Au crescut semnificativ importurile de mașini și aparate, echipamente electrice, mijloace și materiale de transport, produse chimice, produse vegetale etc. De asemenea, un important grad de influență la creșterea importurilor l-a avut și volumul importurilor de vehicule terestre, părți și accesorii ale acestora.

E de menționat că în urma ritmului de creștere superior al importului față de cel al exportului, balanța comercială a republicii în decursul întregii perioade de tranziție a fost negativă, atât în țările din CSI, cât și în țările UE și alte țări. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturile autohtone este la un nivel foarte jos. De exemplu, în 2018 în țările CSI el a constituit – 28,7%, în țările UE – 65,3% și în alte țări – 29,3%.

Creșterea esențială a volumului exporturilor rămâne una din problemele cheie ale ramurilor de bază a economiei naționale. Principalul criteriu ce urmează a fi atins de Republica Moldova, pe termen scurt, este creșterea mai rapidă a exportului decât a PIB.

Pentru dezvoltarea exporturilor de mărfuri și servicii în Republica Moldova este necesar a întreprinde un complex de măsuri organizatorice, financiar-economice și de restructurare a economiei în corespundere cu cerințele pieței, de diversificare a operațiunilor de export-import pe diverse grupe de mărfuri și servicii, realizând obiectivele de bază prevăzute în Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor [11, p.27]:

- dezvoltarea și extinderea regimurilor comerciale preferențiale cu țările occidentale - prioritare la export;
- extinderea comerțului cu mărfuri și servicii cu țările membre ale UE, ale Europei Centrale și de Sud- Est;
- menținerea piețelor tradiționale în țările CSI și diversificarea exportului de mărfuri și servicii pe aceste piețe prin crearea unor rețele de distribuție eficiente;

- consolidarea bazei juridice și tehnico-materiale în domeniile standardizării și certificării mărfurilor orientate la export prin ajustarea la cerințele și normele europene;
- dezvoltarea infrastructurii sectorului de servicii;
- favorizarea apariției unor noi tipuri de servicii destinate pentru export;
- asigurarea competiției în domeniul prestării serviciilor;
- continuarea acțiunilor promoționale a imaginii țării în străinătate, precum și a produselor și serviciilor autohtone orientate spre export etc.

Pe lângă aceste măsuri, o deosebită importanță are *stimularea financiară a exporturilor, perfecționarea politicilor în ceea ce privește facilitarea accesului la credite și instrumente financiare noi prin conlucrarea cu instituțiile financiare internaționale; dezvoltarea factoringului la export. De asemenea, acordarea unor stimulente suplimentare pentru investitori, reformând cardinal sistemul existent de subvenționare a sectoarelor economiei naționale, elaborarea unui mecanism eficient, având la bază criteriile de performanță a întreprinderilor (de exemplu, rentabilitate, eficiența, competitivitate, potențial la export a producției fabricate și serviciilor prestate, utilizarea tehnologiilor noi și inovațiilor; posibilitatea de substituire a importurilor; efectuarea investițiilor în tehnologiile noi și inovații, transfer de know-how etc.)*.

Concluzie. Republica Moldova poate oferi o serie de avantaje potențialelor ISD interesate de sporirea eficienței lor în cadrul strategiilor internaționale. În același timp, anumite deficiențe împiedică atragerea mai multor proiecte de investiții. În procesul de realizare a Strategiei de atragere a ISD, organele de decizie ar trebui să se concentreze pe eliminarea sau reducerea deficiențelor care nu suferă amânare, odată cu valorificarea punctelor forte ale țării. În acest sens, trebuie luate în considerare o serie de oportunități și riscuri sau puncte slabe, precum: deficitul forței de muncă de calificare medie și înaltă; intermediere slabă în atragerea, reținerea și dezvoltarea investițiilor; starea nesatisfăcătoare și calitatea scăzută a infrastructurii; povara fiscală totală destul de înaltă în comparație regională; calitatea redusă a actului de guvernare, care generează anumite riscuri de afacere etc. Un rol mai pronunțat în atragerea ISD în economia națională și sporirea volumului exporturilor le revine zonelor de comerț liber și parcurilor industriale (tehnologice) create în republică.

Pe lângă aceste măsuri, o deosebită importanță are *stimularea financiară a exporturilor, perfecționarea politicilor în ceea ce privește facilitarea accesului la credite bancare pe termen lung și instrumente financiare noi prin conlucrarea cu instituțiile financiare internaționale; dezvoltarea factoringului la export. De asemenea, acordarea unor stimulente suplimentare pentru investitori, reformând cardinal sistemul existent de subvenționare a sectoarelor economiei naționale, elaborarea unui mecanism eficient, având la bază criteriile de performanță a întreprinderilor (de exemplu, rentabilitate, eficiența, competitivitate, potențial la export a producției fabricate și serviciilor prestate, utilizarea tehnologiilor noi și inovațiilor, posibilitatea de substituire a importurilor, efectuarea investițiilor în tehnologiile noi și inovații, transfer de know-how etc.).*

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova „Cu privire la investițiile străine”, nr. 998-XII din 01.04.1992, MO al RM, nr. 4 din 30.04.1992.
2. *Eficiențizarea comerțului exterior al Republicii Moldova*. Monografie /Ilian Galben, red. resp. Petru Roșca. Ch.: ULIM, (Tipogr. „Prim Caro”), 2012. -320 p.
3. Analiza politicilor investiționale Republica Moldova. Sursa: https://unctad.org/system/files/official-document/diaepcb2013d5_romanian.pdf (vizitat la 19.06.2022)
4. Investițiile străine directe – locomotive economiei Republicii moldova. <https://www.mold-street.com/?go=news&n=12691> (vizitat la 19.06.2022)
5. Raportul de stare a țării 2021. Republica Moldova la 30 de ani de la proclamarea independenței. Chișinău, Centrul Analitic Independent ”Expert-Grup”. -58 p. (p. 16-18).
6. Raportul Expert-Grup de stare a economiei Republicii Moldova în 2020. https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Ziua_Europei_Infografic_compressed.pdf (vizitat 30.05.22)
7. Republica Moldova, la 30 de ani de la proclamarea independenței. Concluzii și perspective pentru dezvoltare sustenabilă. Chișinău, 23 noiembrie 2021. Centrul Analitic Independent ”Expert-Grup”, p. 15.
8. Roșca P., Sălăvăstru V. *Eficiențizarea utilizării creditelor și investițiilor externe în dezvoltarea economiei României*. Monografie. Chișinău: ULIM, (Tipogr. „Prim Caro”), 2016. -386 p.
9. Roșca P., Sălăvăstru V. *Aportul investițiilor străine asupra creșterii economice naționale*. În: Revista științifică-didactică „Economica”. Chișinău: ASEM, 2014, nr 1, p. 75-81.

10. <http://apip.md/proiectul-strategiei-de-dezvoltare-a-industriei-republicii-moldova-pentru-2019-2030-a-fost-prezentat-consiliului-economic-pe-lan-ga-prim-ministrul-rm/>(vizitat 30.05.22)
11. Strategia națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. nr. 511 din 25.04.2016. Publicată la 29.04.2016 în Monitorul Oficial nr. 114-122, art. nr.: 565.
12. Strategia de dezvoltare a industriei tehnologiei informației și a ecosistemului pentru inovare digitală pentru anii 2018-2023, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. nr. 904 din 24.09.2018. Publicată la 09.11.2018 în Monitorul Oficial nr. 416-422, art. nr. : 1114.
13. <https://www.bnm.md/ro/content/raportul-anual-2020> (vizitat 28.05.22)
14. Anuarele statistice ale Republicii Moldova din ultimii ani.

**CERCETAREA–INOVAREA:
FACTORI–CHEIE AI SPORIRII COMPETITIVITĂȚII
PRODUSELOR PE PIAȚA INTERNAȚIONALĂ
RESEARCH – INNOVATION: KEY – FACTORS IN
INCREASING THE COMPETITIVENESS OF PRODUCTS
ON THE INTERNATIONAL MARKET**

*Petru ROȘCA, profesor universitar,
doctor habilitat în științe economice, ULIM*

***Abstract.** În lucrare sunt studiate principalele categorii de cercetare științifică și inovare; legătura cercetărilor cu alte domenii; se face o analiză a situației reale în domeniul dat; sunt evidențiate un șir de măsuri care au duce la perfecționarea cadrului organizațional și a relațiilor activității de cercetare- inovare, eficientizarea rezultatelor cercetărilor științifice.*

***Cuvinte-cheie:** cercetare, inovare, potențial inovațional, evaluarea proiectelor de cercetare inovare, reducerea costurilor și sporirea eficienței acestora, competitivitatea produselor și serviciilor, etc.*

***Abstract.** In the work are studied the main categories of scientific research and innovation; the link of research with other fields; an analysis of the real situation in the given field is made; there are highlighted a series of measures that have led to the improvement of the organizational framework and of the relations of the research-innovation activity, the efficiency of the scientific research results, etc.*

***Key words:** research, innovation, innovation potential, evaluation of research and innovation projects, cost reduction and increasing their efficiency, competitiveness of products and services, etc..*

Clasificarea Jel: [O1 – Dezvoltarea Economică](#);
[O3 – Progres Tehnologic](#); [Cercetare și Dezvoltare](#); [Drepturi de Proprietate Intelectuală](#).

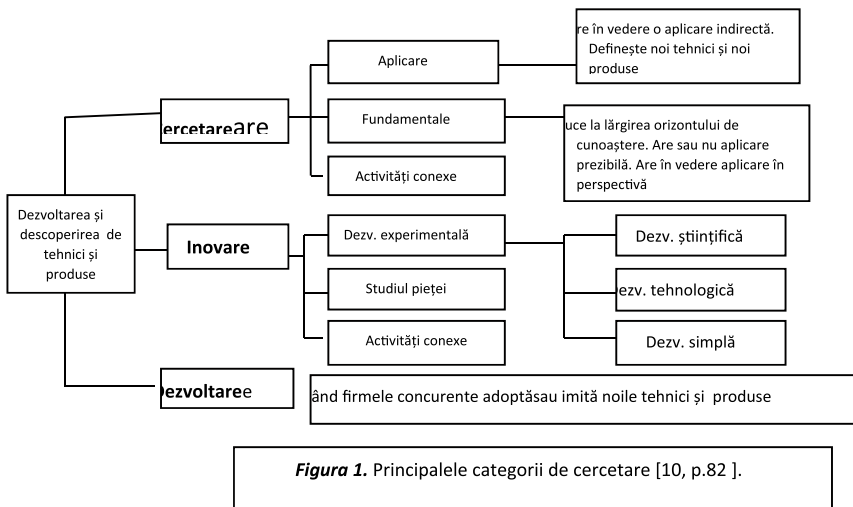
Introducere

Accelerarea cardinală a progresului tehnico-științific (PTȘ) este o problemă de importanță majoră. Numai în baza lui se poate asigura lansarea de mai departe a economiei, se poate ridica eficacitatea ei și calitatea producției, se pot asigura mai bine cerințele populației. PTȘ are un efect pozitiv asupra tuturor elementelor producției. După cum confirm calculele specialiștilor în domeniu, circa $\frac{3}{4}$ din creșterea productivității muncii este un efect al introducerii cuceririlor științifice și tehnicii [10, p. 82-90].

Progresul tehnic a determinat reducerea substanțială a costurilor pentru produsele materiale, persoane și informații, permițând apropierea resurselor economice de piețele de desfacere și crearea unor rețele informaționale între firmele situate în diferite zone geografice, asigurându-se, prin aceasta, o coordonare și un control centralizat al activităților internaționale. Pe de altă parte, creșterea costurilor legate de cercetare-dezvoltare a avut un impact important asupra procesului global de inovare, conducând la o difuzare extinsă a rezultatelor acestuia [3, p.197].

Cuprins

Cercetarea științifică și inovarea sunt niște pârghii esențiale care contribuie la creșterea nivelului economic al oricărei națiuni și au influență hotărâtoare asupra adaptării întreprinderilor dintr-o anumită țară la modalitățile generale globale. Procesul inovațional este un proces de introducere permanentă a noului în viața economică, de generare și implementare a unor idei noi care să se concretizeze în procese, produse, lucrări, servicii destinate pieței, transformându-se în progres social economic. În figura 1 sunt prezentate principalele tipuri de activități specifice cercetării și inovării.

Cercetarea și inovarea reprezintă activități complexe și din această cauză trebuie analizate în legătura lor cu alte domenii de activitate din economie. În figura 2 se prezintă sintetic principalele legături cu învățământul și producția industrială și de construcții.

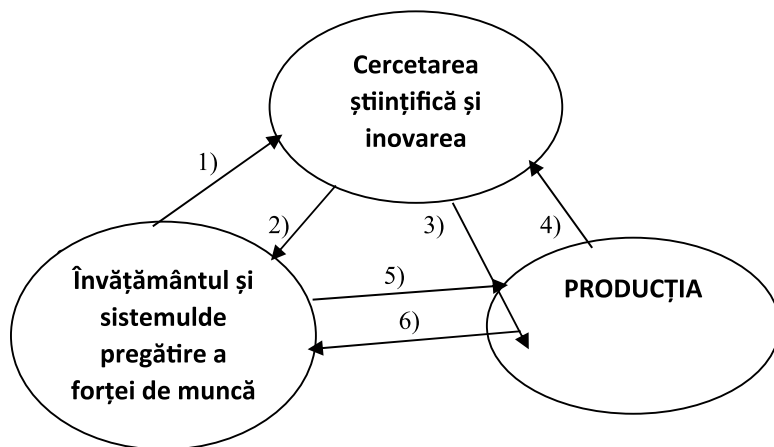

Fig. 2. Legăturile cercetării cu alte domenii [10, p.83].
 unde: 1) forța de muncă; 2) bazele teoretice ale descoperirilor;
 3) soluții aplicative; 4) baza materială; 5) personal calificat;
 6) baza materială și cazuistică.

Potențialul inovațional a unei țări îl reprezintă instituțiile științifice, de proiectare și construcții, organizațiile tehnologice, de producere experimentale, poligoanele experimentale, instituțiile de învățământ, personalul și mijloacele tehnice ale acestor organizații. Pentru desfășurarea corespunzătoare a activităților din aceste domenii trebuie să existe un sistem organizatoric adecvat care să corespundă cerințelor economiei.

Pentru perfecționarea cadrului organizațional și a relațiilor activității de cercetare științifică cu alte domenii, se propun câteva soluții [10, p.84]:

- asigurarea potențialului de cercetare și stabilirea unor dimensiuni optime pentru unitățile de cercetare;
- abordarea și valorificarea unor teme de cercetare de mare importanță pentru economie;
- realizarea unei legături mai concrete între cercetarea propriu-zisă și valorificarea rezultatelor;
- stimularea corespunzătoare a personalului de cercetare;
- colaborarea mai puternică cu institute, academii, firme, etc., din alte state;
- perfecționarea sistemului informațional;
- stimularea agenților economici pentru a efectua cercetări și inovări.

În țările dezvoltate, în scopul finanțării noilor elaborări tehnico științifice, care sunt uneori proiecte de risc, se crează fonduri inovaționale ce reprezintă resurse financiare acumulate în baza vărsărilor de sponsorizare a firmelor sau băncilor. Mijloacele acestor fonduri, se repartizează,. De regulă, între solicitanții ce pretind la investiții, pe bază de concurs, deseori în formă de trend. Acestea și multe alte măsuri contribuie la intensificarea activității de cercetare inovare, de asemenea, la implementarea mai activă a rezultatelor cercetării și sporirea eficienței acestora.

Utilizarea intensivă a resurselor naturale trebuie să fie orientată spre consumul lor minimal. Aceasta permite soluționarea concomitentă a trei probleme: reducerea necesităților de resurse naturale; ridicarea calității; creșterea productivității muncii. Progresul tehnico-științific trebuie să fie orientat spre îmbunătățirea radicală a utilizării resurselor naturale, materiei prime, materialelor și energiei la toate stadiile – începând cu extragerea și prelucrarea materiei prime și terminând cu fabricarea producției finite.

Creșterea economică este obiectivul principal al strategiei macroeconomice. Ea este apreciată de rata de creștere a PNB (și/sau PIB) în procente

raportată pe cap de locuitor. În pofida faptului că creșterea producției acoperă doar o parte a îmbogățirii efective a țării, creșterea economică este un factor major de sănătate a economiei, asigurând noi locuri de muncă și creșterea nivelului de trai al populației [2, p. 12]. Procesele de globalizare a economiilor naționale obligă unitățile economice la orientarea inovării tehnologice spre proiectarea și utilizarea eficientă a strategiilor tehnologice bazate pe cunoașterea instrumentelor de gestionare a propriilor resurse tehnologice. Acest lucru le permite cunoașterea cu exactitate a posibilului avans tehnologic al concurenților, astfel încât, întreprinderea să ia la timp cele mai adecvate măsuri pentru încorporarea de noi tehnologii în dezvoltarea propriilor produse sau procese și creșterea competitivității.

O gestionare corectă a activității de cercetare–dezvoltare în colaborare cu instituțiile de cercetare, permite întreprinderii să pună la punct tehnologii mult mai eficiente. La nivel internațional se observă o accelerare continuă a schimbărilor tehnologice, scurtarea ciclului de viață a noilor produse, ceea ce, implică un risc ridicat al tehnologiilor existente și pune în evidență importanța unui management eficient al procesului de inovare tehnologică. Aceasta are menirea de a permite întreprinderii să dezvolte și să utilizeze noi tehnologii pentru a-și putea consolida poziția pe piață.

În literatura de specialitate găsim frecvente afirmații legate de micșorarea timpului scurs de la apariția unei descoperiri științifice și până la îndeplinirea unor aplicații practice ale acestea. De exemplu, dacă în cazul fotografiei respectivul interval de timp a fost de 112 ani (în anul 1727, fizicianul german *J.H. Schulze* descoperă sensibilitatea la lumină a azotatului de argint, dar, în mod convențional, se consideră că apariția fotografiei a avut loc în anul 1839, când francezul *D.F. Arago* a prezentat o comunicare asupra unor experimente reușite, efectuate de către *Nicephore Niepce* și *Louis Jacques Daguerre*, cu circa 2 ani înainte), pentru tranzistor, acest interval a fost de 5 ani (1948-1953), iar pentru bateria solară, de 2 ani (1953-1955) (*figura 3*). Asemenea evenimente evidențiază interesul societății de a exploata cât mai repede rezultatele noilor descoperiri și orientarea constantă a cercetărilor tehnice spre materializarea unor asemenea tendințe [9, p.33-41].

Inovarea–cercetarea ca factor al sporirii competitivității produselor și serviciilor

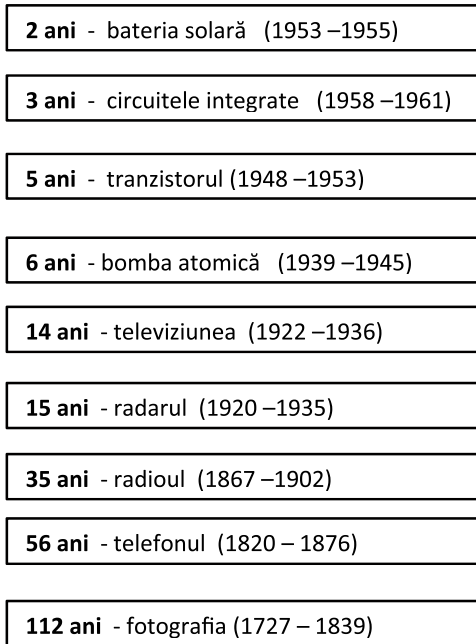

Fig.3. Micșorarea perioadei scurse de la descoperirea unui fenomen și până la utilizarea sa în practică.

Inovarea este o componentă specifică a evoluției societății umane. În cazul unei întreprinderi, înțelegerea semnificației procesului de inovare presupune respectarea unor cerințe de calitate ce se modifică aproape continuu, cunoașterea etapelor ce însoțesc lansarea unui nou produs. În procesul inovativ, un rol însemnat revine inginerului, fiind necesară o bună pregătire a acestuia, pentru a face față, în condiții cel puțin acceptabile, diversității și complexității problemelor ce pot să apară. Orice product poate avea succes dacă el poate suporta competitivitatea pe piață, ceea ce presupune *capacitatea de a face față unei competiții, deci de a dispune de însușiri cel puțin similare celor ale adversarilor cu care se concură*. Deci, pentru întreprindere aceasta înseamnă a fabrica un produs ale cărui proprietăți să

corespundă maximal cerințelor clientului, un produs care să fie agreat de către clienți, în cursa pentru câștigarea încrederii acestora.

Cercetătorii și specialiștii rețin următoarele direcții principale de acțiuni pentru ridicarea în perspectivă a eficienței economice, majoritatea fiind consecința directă a ritmului descoperirilor științifice și tehnice [8, p. 21-22]: proiectarea de *noi soluții tehnice și tehnologice*, precum și perfecționarea celor existente, capabile să asigure obținerea de produse superioare din punct de vedere calitativ, al duratei de funcționare și al siguranței în exploatare, dar și cu un consum redus de materii prime și materiale; crearea de *noi materiale și înlocuitori* care să substituie pe cele scumpe și deficitare din economia țării; conceperea de *noi tehnici și tehnologii întemeiate pe principii noi* și, implicit, modificarea fundamentală a proceselor de producție industrială.

Din mai multe puncte de vedere, producția de mașini, bazată pe principii mecanice, și-a epuizat posibilitățile, *biotehnologiile* dovedindu-se mai adecvate condițiilor prezente și viitoare; organizarea de noi fluxuri tehnologice, caracterizate de consumuri reduse de materii prime. Majoritatea opiniilor converg către proiectarea, în sectoarele unde se pretează, a *proceselor circulare active*; creșterea rolului creativității, respectiv formarea unei atitudini de masă favorabile asigurării legăturii organice dintre cercetare– învățământ–producție, dintre cercetare–proiectare–producție. În mod normal, pentru obținerea efectelor economice și sociale scontate din investițiile în cercetările științifice și tehnice, sunt necesare și măsuri organizatorice adecvate, care să contribuie la scurtarea la maximum a ciclului cercetare–producție; realizarea unui *raport optim* între efectele pe termen scurt și cele pe termen lung în conducerea și organizarea economico-socială în ansamblu și aprecierea eficienței activităților în particular.

Activitățile în domeniul cercetării și al asimilării de noi produse, procedee tehnologice sau procese de producție sunt consumatoare de eforturi (fonduri) umane și materiale, devenind deosebit de eficiente economic și tehnic abia după aplicarea în practică. Ca atare, timpul acțiunilor sociale, mai ales cel al activității de conducere și organizare, nu este omogen și liniar, ci are un caracter contradictoriu, reflectat în diferențele calitative dintre „termenul scurt” și „termenul lung” al activității umane. În cadrul termenului scurt pot apărea o serie de perturbații care, dacă nu sunt cunoscute, controlate și mai ales corectate la timp, conduc la îndepărtarea de obiectivele propuse.

De regulă, în conducerea empirică, preocuparea pentru activitatea curentă (termenul scurt) prevalează asupra perspectivei (termenul lung), urmărirea doar a rentabilității pe termen scurt generând pierderi într-o perspectivă mai îndelungată. Din aceste motive, este posibilă obținerea unei eficiențe reale în perspectivă numai dacă se acționează pentru ridicarea productivității muncii și a calității execuției, pentru prelungirea duratei de funcționare a produselor; îmbunătățirea *structurii* economiei, în sensul de a orienta industria spre ramurile care permit cele mai înalte randamente: electronica, automatica, tehnica de calcul, informatica, mecanică fină, domeniul cu efecte pozitive și asupra ridicării productivității muncii în agricultură, asupra vieții sociale în ansamblu.

Impactul revoluției tehnico-științifice asupra evoluției economico-sociale, precum și orientarea industriei spre tehnologiile de vârf au generat unele legități noi: dezvoltarea și creșterea economică eficientă este în funcție directă de eforturile care se depun în domeniul cercetării; cu cât o economie este mai diversificată, cu atât mai mult evoluția sa ascendentă depinde de nivelul activității de cercetare-dezvoltare. În opinia specialiștilor în domeniu [12, p.33], există trei grupe de factori care contribuie la sporirea competitivității: *factori inovatori în sens restrâns* sau *inovarea proceselor și a produselor*, care dețin o pondere de circa 45% din factorii ce asigură performanța competitivității; *factori inovatori în sens larg*, care nu sunt direct dependenți de schimbările tehnologice, dar sunt de natură organizatorică managerială și au o pondere de circa 29,4%.

Aceștia sunt: a) diverse inovări la nivelul societății comerciale; b) unele inovări ale produsului de natură tehnologică (de exemplu, construirea unui stil propriu al firmei); c) inovări în organizarea producției, altele decât cele privind tehnologia); d) inovări în metodele de gestionare a producției; *alți factori*, neincluși în grupele anterior menționate, cărora le revine circa 25,5%. Aici se referă: existența unor cunoștințe asupra situației pieței; disponibilitățile oferite de rețelele de distribuție eficiente și corespunzător amplasate; existența capitalului uman; a capitalului financiar; costul împrumuturilor; costul unitar al muncii; contextul social-politic; o economie în creștere; politică publică; regimul tarifar etc.

În martie 2000, la Consiliul European Extraordinar de la Lisabona, șefii de stat și de guvern ai statelor membre ale UE au stabilit drept obiectiv fundamental pentru Uniune ca până în 2010 să devină cea mai dinamică și com-

petitivă economie bazată pe cunoaștere din lume, capabilă să asigure o creștere și o dezvoltare durabilă. În vederea atingerii acestui obiectiv, strategia propunea creșterea investițiilor în educație și cercetare. În 2002, la Consiliul European de la Barcelona, care a urmărit și identificarea progresului făcut în raport cu obiectivul Lisabona, a fost stabilit obiectivul de a crește investițiile în cercetare-dezvoltare de la aproximativ 1,9% din PIB la 3%, dintre care 2% să provină din sectorul privat. La reuniunea Consiliului European de la Bruxelles din martie 2008, a fost lansat un nou ciclu al Strategiei reînnoite de la Lisabona pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă (2008-2010), referindu-se importanța investițiilor în cunoaștere și inovare ca factor cheie pentru creșterea economică [6, p.139-140].

Dezvoltarea PTȘ depinde de sursele financiare direcționate spre lucrările de cercetare științifică și elaborările experimentale de construcții, pentru pregătirea cadrelor științifice și ingineri, promovarea politicii statului în domeniul de inovare. De exemplu, în anul 2000 în SUA, Japonia, Germania această sursă a constituit 2,7-2,9%, în Franța și Marea Britanie – 2,3-2,4% din PIB. Noile țări industriale se apropie de nivelul țărilor europene, iar Republica Coreea – de indicatorii SUA. În mare parte, cheltuielile în acest scop revin structurilor de antreprenoriat (67% în total în țările dezvoltate), dar și ponderea cheltuielilor din bugetul de stat, de asemenea, este înaltă (în SUA – 33%, în Germania și Franța – circa 40%) [11, p. 30].

În acest scop, unele țări active folosesc eurocreditele. Deși obiectivul eurocreditelor poate fi diferit: finanțarea deficitului balanței de plăți, finanțarea unor proiecte însemnate, completarea financiară a unui credit pentru comerțul internațional. Folosirea eurocreditelor drept credite financiare de completare la un credit de export vizează, în mod concret, finanțarea conturilor acordate furnizorilor de către cumpărători, conform contractului, finanțarea plății dobânzilor pentru perioada debursărilor sau a primelor rate de rambursat, finanțarea unor cheltuieli locale legate de obiectivul contractat prin credite etc. În afara acestor trei obiective, eurocreditele se pot utiliza drept garanție la o linie de credit sau pentru renegocierea unor credite anterioare. În primul caz, ele nu pot fi utilizate, deoarece unicul rol este de a servi drept garanție (securitate) pentru alte forme de finanțare. În al doilea caz, eurocreditele servesc pentru renegocierea unor datorii mai vechi în caz de insolvabilitate monetară a debitorului sau la o renegociere pentru ca debitorul să obțină condiții mai favorabile.

Procesul inovațional, de regulă, se mediază prin analiza proceselor de specializa și concentrare, cooperare și integrare, prin utilizarea la maximum a celor mai performante consecvente științifice și lucrări experimentale de proiectare, prin schimbul, extinderea și distribuirea cunoștințelor, gradul de centralizare a funcțiilor economice de producție și social-economice etc. Cu alte cuvinte, drept bază a procesului de integrare în sfera inovațională se acceptă categoriile și fenomenele economice total diferite și calitativ progresiste.

Cu toată valoarea și profunzimea argumentării științifice a unor asemenea poziții, noi considerăm, că fiecare din aceste puncte de vedere în parte, ilustrează integritatea fenomenului examinat [5, p. 173]. Dezvoltarea unei inovări devine un proces complex, întreprinderea colectând informații de natură tehnico-științifică și de piață și trebuie să reacționeze în mod adecvat, oferind produse care să răspundă mai adecvat solicitărilor clienților (*figura 4*).

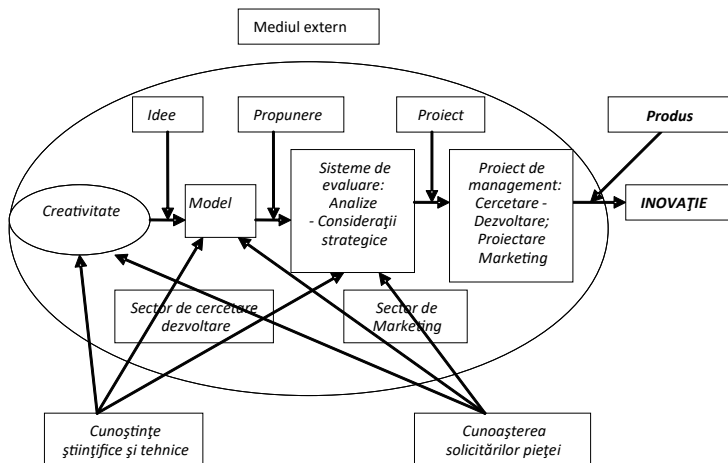

Fig. 4 - Dezvoltarea unei acțiuni inovatoare.

Sursa - elaborată de autor după Bellandi G. Linnovazione tecnologica e la gestione della qualità. În vol. Innovazione tecnologica e impresa.

Napoli: CUEN, 1993, p. 123-128

Procesul de evoluție a unei inovații tehnologice la întreprindere, în opinia lui *Emilio Esposito* [278, p.77-78], se caracterizează prin traversarea a șase etape (faze) cu conexiunile respective care sunt redată în *figura 5*, și anume:

1) recunoașterea unei oportunități; 2) formularea unei idei (constituirea unui concept); 3) rezolvarea unor probleme tehnice și de piață; 4) realizarea prototipului; 5) dezvoltarea comercială; 6) Omologarea și/sau generalizarea tehnologiei. Analiza activității inovative la întreprindere necesită a lua în considerare o multitudine de factori de care depinde nivelul inovării tehnologice a unui produs și care, totodată, determină eficiența întreprinderii.

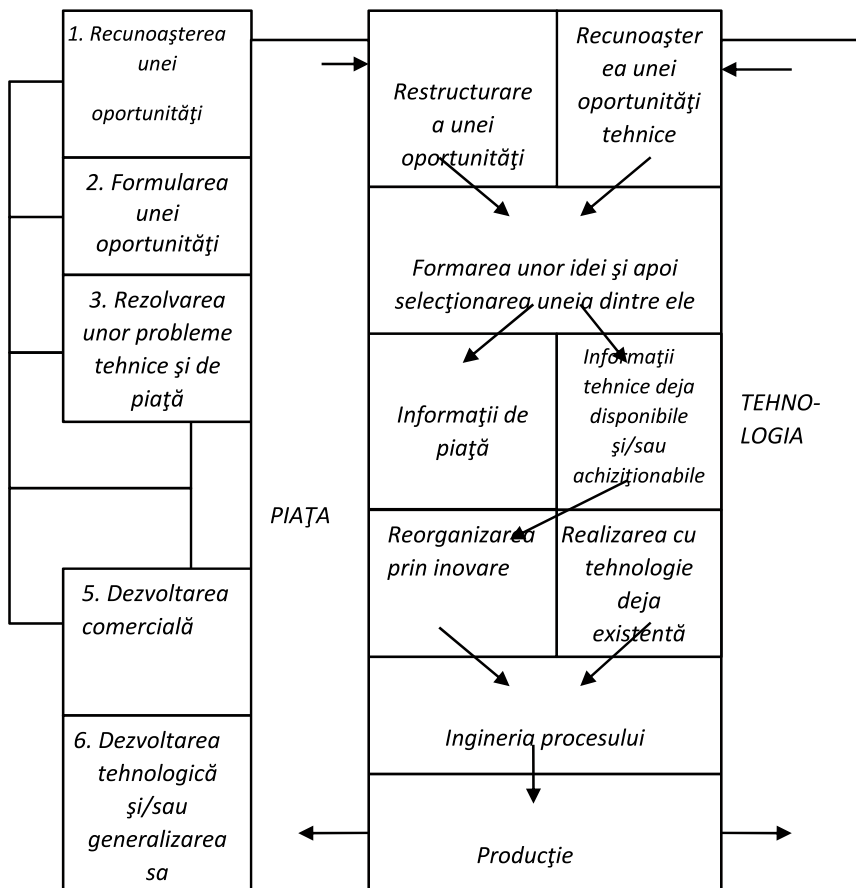

Fig. 5. Faze și conexiuni în cadrul unui proces de inovare (modelul spposito).

Sursa: elaborată de autor după Esposito E. Il processo di trasmissione dell'innovazione tecnologica all'interno di una azienda. În vol. Innovazione tecnologica e impresa. Napoli: CUEN, 1993, p.77-78.

Acești factori pot fi grupați în modul următor [12, p.89]: *factori ce țin în mod intrinsec de întreprindere* (acceptarea manifestărilor cu caracter inovativ, capacitate de marketing, condiții de fabricație, disponibilități financiare interne, obiective strategice, flexibilitatea structurii organizatorice, capacitate de proiectare tehnologică, obiective concrete pe care și le propune managerul sau echipa de manageri etc.); *factorii legați de politică industrială* (existența factorilor de muncă având calificări adecvate, disponibilitățile financiare din afara întreprinderii, cererea publică, existența unor reglementări și/sau a unor norme în domeniu, măsura în care este susținut sectorul de cercetare–dezvoltare etc.); *factori ce definesc piața și condițiile de mediu* (existența concurenței, solicitările pieței, furnizorii, relațiile cu alte întreprinderi, existența unui climat favorabil procesului de inovare).

În dependență de prezența factorilor menționați pot fi determinate patru categorii de întreprinderi: *întreprinderi conservatoare; întreprinderi stabilizate; întreprinderi deschise și întreprinderi exagerat inovatoare*. Câteva caracteristici ale acestor categorii de întreprinderi pot fi observate în tabelul 1.

Tabelul 1. Caracteristici ale întreprinderilor din punct de vedere al atitudinii adoptate față de un proces inovativ

Caracteristică	Tipul întreprinderii			
	Conser- vatoare	Stabilizată	Deschisă	Exagerat inovatoare
Structură	<i>Birocratică</i>	<i>Parțial birocratică</i>	<i>Parțial birocratică</i>	<i>De tip colegial</i>
Mod de conducere	<i>Închis pentru noutăți</i>	<i>Lipsit de entuziasm față de noutăți</i>	<i>Acceptând noutățile</i>	<i>Susținere a introducerii noutăților</i>
Eficiență	<i>Redusă</i>	<i>Medie</i>	<i>Înaltă</i>	<i>Medie sau redușă</i>

Comportare generală	<i>Ostilă noutăților; inovare lentă</i>	<i>Se adaptează ușor la noutățile ce conduc la efecte sigure, inovare cu ritm mediu</i>	<i>Acceptare a noutăților; inovare cu ritm mediu</i>	<i>Adoptare a noutăților fără a lua în considerare riscurile, inovare intensă</i>
<i>Sursa: elaborată de autor după: Baloiu I.M. Managementul inovației. București: Ed. Eficient, 1995.</i>				

Prezintă interes experiența firmelor americane și a celor japoneze privind modalitățile de obținere a costurilor scăzute în procesul de inovare a unui produs care poate fi caracterizat în baza datelor prezentate în *figura 6*.

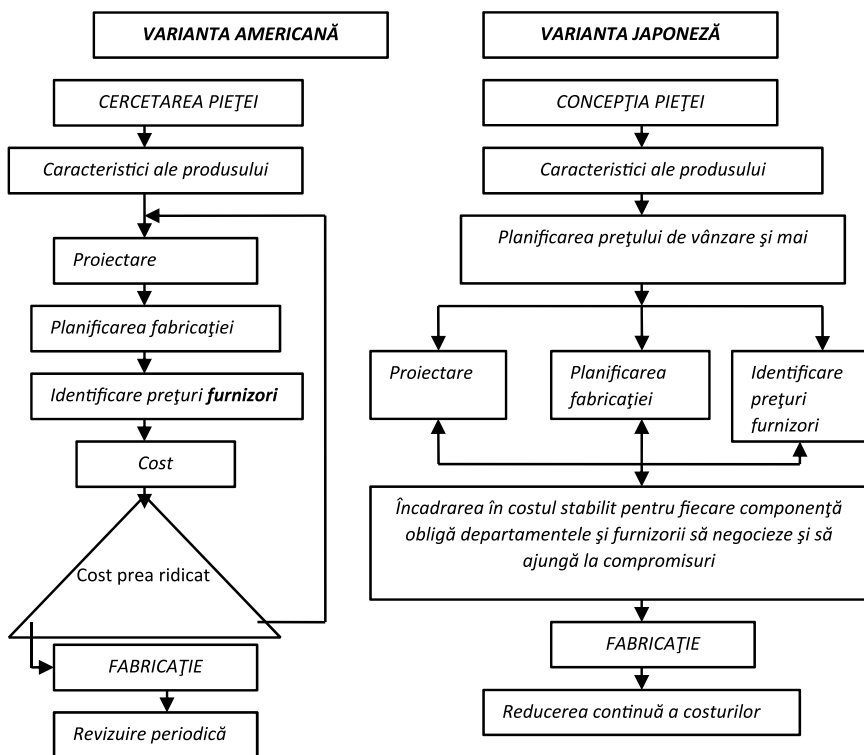

Fig. 6. Modalități de obținere a costurilor scăzute în varianta americană și în varianta japoneză .

După cum observăm, în exemplul american se au în vedere cu precădere *interesele clienților* („*clientul nostru – stăpânul nostru*”), iar în Japonia se pune accent în primul rând pe *cerințele producătorului* [12, p.137-138]. Dacă în SUA inovarea vizează preferențial produsele și micșorarea costurilor, în Japonia nu se neglijează gradul de ocupare a forței de muncă disponibile, această din urmă problemă fiind considerată ca un aspect de importanță națională. În SUA, condițiile de conducere ale firmelor – existând în condițiile unui acționariat difuz – au drept principal obiectiv obținerea profitului într-un termen cât mai scurt și creșterea, ca atare, a valorii acțiunilor; în Japonia o asemenea preocupare este considerată de ordin secundar. În promovarea unor noi produse își poate dovedi eficiența o evaluare prealabilă a nivelului calitativ, cunoscând faptul că *un client este dispus să cumpere un produs atunci când raportul calitate/preț se încadrează între anumite limite*, ceea ce presupune, implicit, și acceptarea produsului, unei anumite fiabilități [12, p.149].

Înainte de a se trece la materializarea unei inovări, mai ales atunci când aceasta are o anumită anvergură, este necesară o evaluare a consecințelor pe care le va genera. În literatura de specialitate se recomandă a aplica următoarele criterii de evaluare a progresului tehnologic: *timpul în care se produce extinderea unei noi tehnologii într-un anumit sector industrial; durata de înlocuire*, adică intervalul de timp în care se înregistrează, practic, înlocuirea unui produs sau a unui proces cu un altul nou. În mod convențional, timpul de înlocuire corespunde intervalului de timp în care o tehnologie sau un produs înregistrează, într-un anumit domeniu, o creștere pe piața de la o pondere de 10% la 90%. De exemplu, durata de înlocuire a cauciucului natural de către cauciucul sintetic a fost de 58 de ani, în timp ce pentru calculatoarele electronice sau pentru unele produse software această durată a ajuns la 1,5 ...3 ani. În *tabelul 2*, sunt date unele informații în legătură cu duratele de înlocuire a anumitor categorii de produse.

Tabelul 2. Durata de înlocuire

Produs înlocuitor/produs înlocuit	Durata de înlocuire, ani	Anul corespunzător mijlocului intervalului
Cauciuc sintetic / cauciuc natural	58	1956
Margarină / unt	56	1957

Cuptorul cu arc electric /cuptorul Siemens Martin	47	1947
Bărci din plastic /bărci din lemn	20	1966
Pardoseala din material plastic / pardoseala din lemn	25	1966
Detergenți / săpun (SUA)	8,75	1951
Detergenți / săpun (Japonia)	8,25	1962

Sursa: elaborată de autor după Lorusso S. *Tehnologie et innovazione nei processi di produzione*. Roma: Edizioni Kappa, 1987.

Frecvența introducerii de inovații tehnologice (de exemplu, numărul acțiunilor inovative finalizate în decurs de un an); *intervalul de timp scurs între momentul apariției unei investiții și cel al comercializării unui produs bazat pe invenția respectivă*. E știut că nu orice invenție brevetată sau susceptibilă de brevetare este generatoare de succes comercial. Specialistii recunosc faptul că doar 5–10% dintre invențiile înregistrate conduc realmente la apariția unor produse sau tehnologii de succes; *timpul de imitare*, adică intervalul de timp în care, după apariția unui produs nou, pe piață apar produse cu caracteristici similare. Luând în considerare *vilurarea* de *adoptare*, întreprinzătorii se pot clasifica în 5 grupe: grupa inovatorilor, grupa primilor adepți, grupa majorității în anticipare, grupa majorității în întârziere, grupa întreprinzătorilor care întârzie în adoptarea unei noutăți tehnologice.

Inovarea tehnologică este orientată spre descoperirea unor produse care să înțele cu succes în competiția comercială, astfel încât întreprinderea să-și mențină sau să-și îmbunătățească poziția pe piață. Proiectarea unor astfel de procese este caracterizată de un grad mare de incertitudine și implică un risc mai mare sau mai mic. De aceea selectarea proiectelor este una dintre cele mai dificile decizii pe care o presupune managementul cercetării–dezvoltării. Criteriile care trebuie avute în vedere trebuie să permită depistarea acelor calități ale informațiilor pe baza cărora să poată fi luată decizia alegerii celor mai viabile proiecte, aceasta deoarece și renunțarea la un anumit proiect trebuie decisă pe baza unor factori aproape identici. La evaluarea proiectelor de inovare pot fi folosite următoarele criterii prin introducerea lor în cadrul așa-numitelor *liste de control ponderate* (tabelul 3).

Pentru a aprecia la un înalt grad de probabilitate eficiența proiectelor tehnologice, trebuie luate în considerare toate aspectele necesare pentru a putea forma o viziune clară asupra posibilităților reale ale întreprinderii de a îndeplini cu succes proiectul de inovare tehnologică. De aceea blocul criteriilor de analiză conține aspecte ce țin de posibilitățile tehnice, de posibilitățile comerciale, de capacitatea financiară, de capacitatea de producție, de structura cercetării și de aspecte instituționale, cum ar fi, tradiția întreprinderii și atitudinea sa în realizarea unor produse noi și, bineînțeles, de riscurile pe care este dispusă să și le asume.

Tabelul 3. Lista de control ponderată a criteriilor de evaluare a proiectelor de inovare tehnologică

Criteriu	Foarte bine	Bine	Mediu	Slab	Foarte slab
Criterii de natură tehnică					
1. Probabilitatea de succes etnic					
2. Proprietatea industrial					
3. Posibilitatea dezvoltării viitoare					
4. Efectele asupra mediului ambient					
5. Timpul și costurile necesare dezvoltării					
Criterii de natură comercială					
1. Oportunitatea și necesitatea					
2. Poziția competitivă					
3. Canalele de distribuție					
4. Probabilitatea succesului comercial					
5. Dimensiunile pieței					
6. Volumul posibil al vânzărilor					
7. Cerințele pieței					
8. Costurile lansării pe piață					
9. Efectul asupra producției actuale					
10. Stabilitatea prețurilor					
11. Durata de viață					
Criterii financiare					
1. Costurile cercetării–dezvoltării					
2. Investițiile în fabricație					

3. Investițiile în comercializare					
4. Fluxul monetar (<i>cash – flow</i>)					
Criterii de producție					
1. Cerința de noi produse					
2. Disponibilitatea personalului					
3. Compatibilitatea cu activitatea actual					
4. Costurile și accesul la materie prime					
5. Costurile fabricației					
6. Necesitatea unor echipamente noi					
7. Securitatea fabricației					
8. Valoarea nou creată în producție					
Criterii strategice ale întreprinderii					
1. Tradiția întreprinderii					
2. Atitudinea întreprinderii față de inovare					
3. Atitudinea întreprinderii față de riscuri					
4. Compatibilitatea inovație cu imaginea întreprinderii					
5. Stilul de conducere					
Disponibilitatea față de activitatea de cercetare					
1. Existența de instalații și laboratoare					
2. Existența echipelor inovatoare					
3. Tradiția în inovare					

Sursa: alcătuită de autor după lucrarea: [7, p. 97-198].

Utilizarea analizei calitative (foarte bine, bine, satisfăcător, slab și foarte slab) poate fi suficientă pentru a defini corespondența proiectelor din punct de vedere a unui criteriu sau altul, fără a fi necesară recurgerea la metode cantitative complicate care nu permit stabilirea punctelor slabe și a acțiunilor ce trebuiesc întreprinse pentru eliminarea lor. Metoda se bazează pe stabilirea unei corespondențe numerice a criteriilor calitative, ca de exemplu cel din *tabelul 4*.

Tabelul 4. Valori numerice ale calitativelor

Calificativul	Punctajul
Foarte bine	10
Bine	8
Satisfăcător	6
Slab	4
Foarte slab	2

Sursa: [7, p.199].

La fel ca și în tehnica deciziei impuse, criteriile trebuie ordonate în ordinea importanței lor. Un prim mod de ordonare a criteriilor este aprecierea de ansamblu, acordând fiecărui criteriu punctaje pe scala de la 0 la zece (0 acordându-se pentru criteriul care se consideră a nu avea nici o influență asupra dezvoltării proiectului, iar 10 se acordă proiectului care are o relevanță cu totul deosebită asupra proiectului în cauză). Cea de-a doua metodă, mai riguroasă, și prin urmare mai precisă, constă în determinarea coeficienților de importanță: criteriile se compară între ele, două câte două, obținându-se un număr D de decizii. Se acordă astfel punctajul „1” (unu) și respectiv „0” (zero), pentru cazul în care un criteriu este considerat mai important decât celălalt și se acordă punctajul „0,5” ambelor criterii, în cazul în care sunt de aceeași importanță. Metodologia de calcul a diferitelor decizii asupra proiectului inovațional este expusă în literatura de specialitate [7, p.199-207; 12, p. 149-156] .

În desfășurarea activității inovative trebuie cunoscuți factorii care pot spori eficiența sau, din contra, duc la reducerea rentabilității, luând la timp diferite măsuri organizatorice, tehnologice, economico-financiare sau de alt gen. În opinia specialiștilor în domeniu [7], acești factori pot fi incluși într-una din următoarele două grupe: *factorii interni sau endogeni*, legați intrinsec de persoana inovativă (din această grupă fac parte *factorii de natură biologică* – potențialul genetic, capacitatea de memorare, vârsta, starea de sănătate etc., *factorii de natură predominant psihologică* – calitățile imaginative, aptitudinile, trăsăturile temperamentale, calitățile volitive, motivația, curiozitatea, nivelul de implicare în activitățile inovative etc., *factorii de natură cognitiv-intelectuală* – calitățile intelectuale specializate, nivelul de instruire, *factorii gnoseologice*, spiritul de observație, discernământul etc.); *factorii exteriori individuali (exogeni)*, din rândul cărora vom menționa *fac-*

torii social-economici – școala, starea materială, dotarea tehnico informațională a locului de muncă, climatul din colectivul din interiorul microgrupului, existența unui grup de creație tehnică, cerința socio-economică, stadiul de dezvoltare a tehnologiei, climatul social etc. și *întâmplarea* (se cunosc desule cazuri în care *întâmplarea* a fost la originea relevării unor soluții neașteptate, a unor descoperiri întru totul remarcabile) etc.

Orice întreprindere nu va fi dispusă să se preocupe de cercetare–inovare, dacă nu se vor asigura anumite privilegii care ar permite exploatarea și obținerea unor beneficii față de investițiile alocate și riscul pe care și l-a asumat atunci când a inițiat activitatea de inovare. *Identificarea și utilizarea unor tehnici și metode apte să asigure stimularea procesului de inovare a constituit un obiect de preocupare atentă pentru cercetători și pentru cei interesați în exploatarea efectelor inovării. Actualmente, există un anumit volum de cunoștințe referitoare la modul în care poate fi stimulată identificarea unor noi soluții constructive, tehnologice și organizatorice.*

În opinia specialiștilor în domeniu [12, p.110-111], *la favorizarea desfășurării unor procese de inovare se consideră că ar putea contribui următoarele: existența unor studii de prognoză, care să ofere echipei de conducere informații pertinente asupra direcțiilor de evoluție ale cerințelor pieței; manifestarea unor situații favorabile la nivelul pieței, sesizate, de exemplu, ca urmare a unor legături strânse cu clienții firmei; o atitudine favorabilă proceselor inovative, manifestată de către echipa de conducere a întreprinderii, concretizată, de exemplu, în acceptarea unor soluții sau propuneri care vin și din afara serviciilor specializate sau care dispun de capacitatea de a lua decizii în legătură cu procesele inovative; o politică rațională a întreprinderii, de concentrare și repartizare a forțelor de care dispune pe direcțiile de inovare de maximă intensitate și de maximă eficiență; existența unor specialiști care să dispună de cunoștințele și de motivațiile necesare promovării unor procese inovative; posibilitățile de a satisface mai bine exigențele specifice pieței naționale; reducerea competitivității unor produse mai vechi, datorită, de exemplu, creșterii valorii componente salariale din costuri; posibilitățile de imitare a unor procese inovative manifestate deja în alte țări.*

În procesul de inovare la scara unei țări, există unele *obstacole de natură externă* (bariere create sau favorizate de acele structuri a căror pozi-

ție ar putea fi amenințată de inițierea unui eventual proces inovativ, dificultățile derivate din protejarea prin brevete sau secrete ale elementelor tehnologice avansate etc.) respectiv *de natură internă*. Dintre obstacolele susceptibile de a fi încadrate în această ultimă grupă pot fi menționate următoarele: costurile absolute ridicate și riscurile pronunțate; lipsa unor posibilități de finanțare din surse proprii sau costuri mari ale creditelor; manifestarea unor efecte corespunzătoare perioadelor de depresiune economică (limitarea fondurilor orientate spre procesele inovative, reducerea cererii, creșterea riscurilor etc.); orientarea exagerată spre perfecționarea doar a proceselor aflate deja în fabricație și care se bucură de un anumit succes comercial; tendința conducerii întreprinderii de a nu-și asuma riscurile presupuse de un proces inovativ; politică necorespunzătoare la nivel național, în legătură cu susținerea compartimentelor de cercetare–dezvoltare. Alături de cele menționate mai sus, un rol deosebit îl are motivația (cointeresarea materială și morală) persoanelor încadrate în procesul de cercetare–inovare–dezvoltare și mulți alți factori organizatorico-juridică, tehnologici, economico–sociali etc.

Concluzii

În scopul accelerării progresului tehnico–științific și sporirii eficacității realizării inovațiilor în ramurile economiei naționale ale republicii considerăm necesar:

- perfecționarea cadrului legislativ în domeniul tehnico–științific care să corespundă perioadei de tranziție la economia de piață;
- schimbarea relațiilor de proprietate în știință;
- crearea parcurilor tehnologice ca o nouă formă de integrare teritorială a științei, învățământului și producerii în formă de asociații a instituțiilor științifice, birourilor de proiectare și construcție, instituțiilor de învățământ, întreprinderi, firme;
- înființarea centrelor inovaționale și tehnopolisurilor;
- reformarea sistemului științifico–tehnologic al țării și ridicarea nivelului de coordonare a cercetărilor în instituțiile științifice din republică;
- formarea unui sistem de asigurare financiară a științei, care ar cuprinde multiplele canale și surse de finanțare a lucrărilor tehnico–științifice, de proiectare și construcții, susținerea financiară din partea statului a priorităților tehnico–științifice;

- definirea direcțiilor prioritare și alocarea mijloacelor financiare în baza unei libere competiții;
- armonizarea științei academice cu știința ramurală și cea universitară;
- internaționalizarea cercetării și dezvoltării cu participarea la programe și granturi internaționale;
- instituirea mecanismelor de transfer tehnologic, extensiune a cunoștințelor și comercializare a rezultatelor activităților științifico-tehnologice;
- crearea sistemului de selectare prin concurs a programelor tehnico-științifice de stat, programelor de cercetări științifice fundamentale și elaborări aplicative;
- concentrarea atenției ministerelor și departamentelor, instituțiilor științifice și de proiectare din republică față de rezolvarea problemelor aplicării în producție a inovațiilor și efectului lor economic, sporirii nivelului tehnic a producției;
- perfecționarea procesului de instruire a cadrelor de ingineri și economiști în domeniul prognozării dezvoltării științei și tehnicii, aprecierii efectului economic și social a realizării inovațiilor;
- asigurarea obținerii unei informații statistice cât mai ample privitor la dezvoltarea progresului tehnico-științific și obținerii efectului economico-social în ramurile economiei naționale în rezultatul aplicării în producție a tehnicii și tehnologiilor noi.

Realizarea acestor și altor măsuri după opinia noastră v-a contribui la accelerarea progresului tehnico-științific și sporirea eficacității în dezvoltarea economiei naționale.

Bibliografie

1. Băloiu L.M. *Inovarea în economie*. București: Editura Economică, 2004. 344 p.
2. Crucerescu S.G. *Eficiența economică a transferului de tehnologii și a atragerii capitalului străin în societățile mixte*: rezumatul lucrării de doctorat. București: [s.n.], 1997. 46 p
3. Chistruga B. *Integrarea postindustrială a țărilor Europei Centrale și de Est: relații și perspective*. Chișinău: ASEM, 2007. 479 p.
4. Esposito E. *Il processodi trasmissione dell'innovazione tecnologica all'interno di una azienda*. În vol. *Innovazione tecnologica e impresa*. Napoli: CUEN, 1993, p.77-78
5. Ganea V. *Reflecții teoretice asupra constituirii sistemului inovațional în Re-*

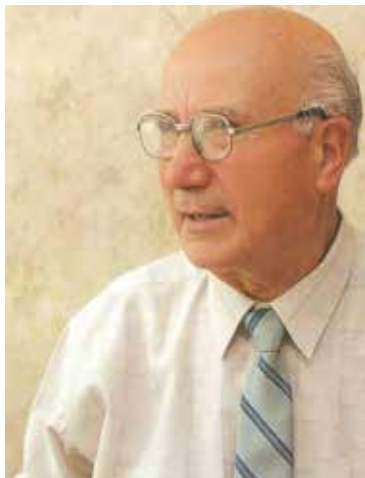
- publica Moldova*. În Revista științifică „Studii economice”. Chișinău: ULIM, 2009, nr. 3-4, p.172-177.
6. Ignat I. *Economie politică: macroeconomie*: Manual. Iași: Ed. Univers. „Al.I. Cuza”, 2005. 276 p.
 7. Nagîț Gh. *Inovare tehnologică*. Chișinău: Ed. Tehnica-info, 2001, p.199-207
 8. Popescu I. *Eficiența economică a sistemelor de producție*. București: Editura tehnică, 1979. 244 p.
 9. Roșca P., Galben I. *Inovarea și cercetarea – factori-cheie în sporirea competitivității produselor pe piața internațională*. În: Materialele Conferinței științifice internațională cu tema „Transport: economie, inginerie și management” din 16-17.10.2009. Chișinău: UTM, 2009. 252 p. (p.33-41).
 10. Roșca P., Poștaru E., Roșca L. *Cercetarea științifică – inovarea și rolul lor în dezvoltarea economică*. În: Analele ULIM, seria Economie. Chișinău: ULIM, 2007, nr. 5, p. 82-90.
 11. Roșca P. *Piața internațională a tehnologiilor*. În: Analele ULIM, seria Economie. Chișinău:: ULIM,, 2008, nr. 7, p.28-36
 12. Slătinescu L. *Inovare în ingineria calității*. Chișinău: Ed. Tehnica-info, 2001, p.p. 33; 89; 149-156.

Interviuri

“Ferice de omul mare, care nu se consideră nici pe sine prea sus, nici pe alții prea jos...”

Acum o lună am avut ocazia să mă întâlnesc la Chișinău cu dl Petru Roșca, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice, la Universitatea Liberă Internațională din Moldova, membru al Academiei Internaționale de Management, băștinaș din comuna Țânțăreni, județul Orhei. Domnia și-a dat acceptul să continue ciclul de interviuri „30 de întrebări de acasă” realizat de către jurnalistul Ion Cernei cu oameni născuți în ținutul Orheiului.

Dl Petru Roșca, născut la 8 iulie 1932, s. Țânțăreni, jud. Orhei, a absolvit Școala Pedagogică din Orhei; Școala Superioară de Partid din Lvov; Institutul Politehnic din Chișinău. Dumnealui reprezintă un **model de** ascensiune profesională, începându-și cariera de la un simplu profesor școlar de fizică și matematică în vremuri foarte grele, doar la câțiva ani după cel de-al doilea război mondial. Rigorile timpului și-au spus cuvântul și în cazul său: între anii 1954 și 1971 – a activat pe tărâm comsomolist, de partid și de stat, pentru ca ulterior, pe parcursul a 25 de ani, să exercite diferite funcții în structurile economice centrale ale republicii. Nu a renunțat la pedagogie, astfel că, pe lângă posturile de răspundere din cadrul Ministerului Economiei, a răspândit „lumină economică” și în aulele Universității de Stat, Institutului Politehnic și Academiei de Studii Economice din Moldova. În 1980 susține teza de doctor în economie, iar în 1993 e conferențiar universitar. La doar câțiva ani după inaugurarea primei instituții de învățământ superior private din republică, Petru Roșca devine conferențiar universitar, șef al Catedrei de Economie și Relații Economice Internaționale la ULIM.

În 1999 susține teza de doctor habilitat în științe economice, iar în 2000 i se confirmă titlul de profesor universitar.

Pe durata activității sale profesionale, a manifestat un viu interes pentru problemele economiei de piață, analiza și prognozarea social-economică (mai ales în (complexul agroalimentar), dirijarea economiei naționale. *Cursuri predate*: Economia generală, Economia unităților economice, Economia ramurilor, Bazele antreprenoriatului, Managementul strategic, Teoria economică, Economia politică mondială, Concepte de dezvoltare durabilă, Economia și finanțele întreprinderii, Previziune economică, Economia mondială, Relații economice internaționale, Organizații economice internaționale, Integrarea economică europeană ș.a.

Meritele și realizările sale în dezvoltarea economiei naționale, fiind apreciate distincții de stat și titluri onorifice: decorat cu „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (15.10.1012, medalia „Meritul civic (15.10.2002); 4 medalii Gloria Muncii: 1957, 1970, 1971 1985 și medalia „Veteran al muncii” (1985); Medalia și Ordinul ULIM (2002, 2012).

Petru Roșca către 01 aprilie 2015 este autor a peste 300 de lucrări științifice și metodicodidactice, cu un volum de peste 420 coale de autor, inclusiv a 30 de monografii, 12 manuale didactice, 8 broșuri. Conducător de doctorat – 17 doctoranzi (cu tezele susținute). Participant cu rapoarte și referate la peste 60 de Conferințe și Simpozioane științifice naționale și internaționale. Cum orice învățător se bucură atunci când este „întrecut” de propriii discipoli, se mândrește cu faptul că mulți dintre studenții, masteranzii și doctoranzii săi au reușit să se afirme atât în economia națională, cât și peste hotarele republicii. Petru Roșca – Președinte de onoare al Asociației Economistilor ai Facultății de Economie de la Politehnică, Facultatea Inginerie Economică și Business.

După cum scria academicianul Vasile Anestiade: „Profesorul universitar Petru Roșca autor al multor lucrări valoroase în științe exacte (economice) ne demonstrează permanent o poziție demnă în societatea noastră atât de controversată. În situații foarte dificile a fost de o deosebită inteligență, moralitate și consecutivitate. Nu la abandonat niciodată verticalitatea și modestia. Azi e unul din pilonii spiritualității noastre. Îi urăm sănătate, noi succese în frumoasă activitate de Mare Fiu al Baștinei”. (vezi, Petru Roșca: Bibliografie. Chișinău: ULIM, 2002, p. 9).

Ion CERNEI, corespondent al ziarului „Cuvântul”, Rezina

1. Ce subînțelegi Dumneata Petru Roșca prin noțiunea „acasă”?

- În opinia mea, noțiunea „acasă” înseamnă la **baștină**, care conform dicționarului explicativ al limbii române înseamnă locul unde s-a născut și trăiește (tot timpul) cineva; pământ natal; patrie; locul de origine; pământul moștenit din moși-strămoși; sau băștinaș, locul de unde provine persoana. Cu un cuvânt de a veni „acasă”, înseamnă de a reveni la locul de baștină.

2. Cine v-a predat primele lecții care v-au marcat caracterul și viitorul?

- În primul rând, părinții: Eugenia și Ion Roșca. Au fost oameni simpli, o familie țărănească înstărită, munceau cu mare străduință. Și ne-au învățat și pe noi, cei cinci frați și patru surori să avem un comportament corect, să fim harnici, cinstiți, să stimăm oamenii. Nu întâmplător, unora care au un comportament incorect, li se adresează zicala, că nu au cei 7 ani de acasă. Mai apoi, în anii de școală și de studii, un mare merit le revine profesorilor, în formarea caracterului, dezvoltarea capacităților noastre și educației spirituale. De la unii profesori am învățat mult în viață. Cum scria Albert Einstein „*Încearcă să fii Om de valoare și nu neapărat Om de succes*”. Tot timpul trebuie să tindem de a progresa. Dacă nu progresăm, ne asemănăm cu un copac bătrân. Vântul schimbării va frânge ramurile puternice și ne va culca la pământ.

3. Ce știți despre părinții și buneii Dvs, despre locul lor în viața comunității natale?

- Din spusele tatălui meu, străbunicul se trage din regiunea Brașov. Pe bunicii mei îi țin minte, deoarece am avut în viață până la vârsta de 6-7 ani. Bunelul de pe tata, Roșca Ștefan, era țăran și totodată ca felșer în sat pe animale, iar bunicul de pe mama Stratan Dumitru, era țăran, avea cai buni, trăsura frumoasă și deseori circula spre Orhei, Chișinău. Tatăl meu Ion Roșca, a trăit între anii 1864 – 1975, iar mama Eugenia Roșca, născută în 1890 în timpul războiului s-a îmbolnăvit de tif și în august 1944 a decedat, de aceea la formarea mea mai multă influență a avut tata. El nu numai că era un gospodar exemplar, avea 12 hectare de pământ, vacă, vreo 30 de oi, cai buni, trăsura cu care, pe lângă lucrul în gospodărie, deseori în timpul liber călătorea până la Telenești, Căprești, Orhei, Chișinău ș.a., ca un fil

de microbusiness. Țin minte când eram de vreo 6 ani, în 1938, de prima dată m-a luat și pe mine la Chișinău. Am ajuns seara aici și mă miram de atâta lumină ce strălucea în oraș, iar a doua zi câte lucruri interesante am văzut în oraș, plimbandu-ne prin Parcul Soborului și Parcul Central acum în numele lui Ștefan Cel Mare, tata imi lămurea ca nu cumvai să rup vre-o floare pentru că atunci o să-l pedepsească de dânsul.

Vroiam să spun că în tot satul Țințăreni de vârsta tatei erau numai vreo 3 persoane care aveau școala primară din timpul țarismului rus. Tata știa la perfect limba rusă, avea un scris caligrafic foarte frumos, nu întâmplător în tinerețe făcuse serviciu ca *scrib (pisar)* la comisariatul militar județean din Orhei. Deseori rămâнем uimit de memoria și logica pe care o avea el. Când eram prin clasa 5-7 erau unele probleme care nu le înțelegeam, atunci cel mai bun consultant era tata. Îmi zicea, ian citește în glas problema. Și începea: ce se întrebă în problemă? Pentru asta ce trebuie să știi? Dar aceasta cum poți afla etc., etc., așa rezolvam orice problemă. Sau era cazul de învățat vre-o poezie din câteva cuplete, mă punea s-o citesc în voce de vreo 2 ori și s-o recitesc, dar la mine nu se reținea bine în minte. Atunci îmi spunea, uite-n carte eu îți voi reciti-o, el era la distanță de mine, stătea culcat pe pat și mi-o recitea complet, corect. După așa lecții mi-am tras eu concluziile respective, de a fi mai atent, mai concentrat, atrăgând atenție la momentele cheie și, aș putea spune că aceasta mi-a ajutat pe toată viața în procesul de studii la orice disciplină.

Tata, Ion Roșca, 1886 – 1975.

Petru Roșca, 1957

4. Care lucruri Vă amintesc cel mai des de casa părintească?

- Anii din copilărie petrecuți în sânul familiei împreună cu părinții, frații, surorile, rudele și prietenii. Mai înainte, când eram mai tineri, la Paște, Paștele Blajinilor, de Sfânta Marie – la ziua hramului în sat, regulat veneam la acasă părintească. Pe foto Petru Roșca în una din vizitele

sale la Țințăreni, împreună tatăl său, sora Jana, fratele Alexei, cumnata Maria și Ionică Roșca în 1956.

Dar în ultimii ani, de când nu numai părinții, dar și toți frații, surorile, cumnatele nu mai sunt în viață, totodată și din cauza vârstei înaintate, tot mai rar venim pe la Țințăreni. Deși, când avem o așa posibilitate cu deosebite sentimente trecem pe la Cimitirul Satului ca să depunem câte un

buchet de flori pe mormântul părinților, fraților, ne întâlnim cu familiile nepoților, nepoatei cu care menținem relații plăcute.

5. Cum apreciați schimbările care au avut loc la baștină în ultimele decenii?

- Consider că la Țințăreni ca și în orice localitate din Moldova în ultimile decenii au avut loc mai multe schimbări spre bine: drumuri asfaltate, școala și gradința reparate, etc. Dar mă întristează faptul ca cea mai mare parte a celor apti de muncă sunt în străinătate, unde ridică economiile altor țări. Sper că în fruntea țării vor veni tineri cu iubire de moșie, care vor schimba fața și destinul plaiului nostru.

6. Dacă ar fi cazul de înveșnicit cumva, în istoria localității natale, a unor personalități din partea locului, cine, credeți, că ar merita neapărat această onoare?

- Din păcate foarte slab cunoaștem istoria satului nostru. Eu cred că dacă cineva ar selecta și analiza obiectiv informația despre viața băștinașilor noștri s-ar găsi multe personalități, care prin activitatea și faptele lor au fost ca exemplu pentru generațiile următoare și merită așa onoare. Se are în vedere diverse domenii: economie, cultură, artă, învățământ, militar, sport etc.

7. La Școală și la Facultate ați fost printre activiști sau disidenți?

- Cred că așa mii caracterul, pentru că din primii ani de școală și de-a lungul întregii vieți am fost printre activiști. Țin minte, cum pe noi doi elevi de aceeași bancă, începând din clasa întâi (eu și Leonid Crudu) preotul ne lua de Sfintele Paști și alte sărbători, înbrăcându-ne în rase așa micuți cum eram noi ca să-l însoțim la slujbele în Biserica satului Țințăreni, purtând în mână făclii, candile și alte obiecte de cult. La serbări, olimpiade îmi plăcea să recitesc poezii. Țin minte și acum cum prin anul 1942 la o serbare unde era plină curtea școlii cu părinți și elevi mi-au dat să recitesc o poezie patriotică unde era așa o stofă: „*De la Bug și pân la Tisa fâlfâie biruitor Steagul mîndru al României Trei culori...*”.

În anii de școală în timpul sovietic deja reciteam poezii cu alt caracter, îndeplinind alte activități – președinte de drujina pionierasca, secretar al organizației comsomoliste și de partid, iar apoi în decurs de mai mulți ani – activitatea în organele comsomoliste, sovietice și de partid, deputat al consiliilor raionale din Telenești, Lenin și Frunze din orașul Chișinău etc.

Drept că printre membrii familiei noastre au fost și disidenți: fratele *Daniil*, fiind ostaș în armată română a căzut în plen la ruși și pe vreo 7 ani l-au dus în Siberia, după Baikal la prelucrarea pădurilor. Alt frate *Feodor*, în 1949 a fost deportat cu toată familia și dus în regiunea Altai și s-a întors peste vreo 8 ani. Ambii întorcându-se în satul natal cu sănătatea distrusă peste câțiva ani s-au stins din viața ne ajungând la vârsta de 50 de ani.

Eu, de asemenea, în 1970 când în Chișinău avuse loc evenimente politice contra regimului sovietic, când zeci de studenți au fost condamnat la închisoare pe mulți ani pentru protestele antisovietice, iar eu atunci, îndeplineam funcțiile de secretar al Comitetului raional de partid Frunze din Chișinău unde erau vreo 15 mii de comuniști la fabrici, uzine, organizații, inclusiv toate instituțiile de învățământ superior din oraș, adică purtam răspundere de starea politică în colectivele respective. De aceea, de rând cu

vreo 40 de alte persoane – viceministri, rectori, alți conducători ni s-a exprimat neîncredere politică și am trecut la lucru la uzina de sticlă din Chișinău ca vice director pe problemele economice. Însă nu regret, deoarece după aceea mi-am orientat viața în altă direcție – am intrat la aspirantură, am susținut teza de doctor în științe economice, peste vreo 2 ani am trecut la lucru într-un Institut științific în domeniul economiei, iar peste vreo 3 ani m-au invitat la lucru la fostul Gosplan, fiind apoi în 1990 reorganizat în Ministerul Economiei, unde am activat mai mult de două decenii – ca șef de direcție a Industriei Alimentare, șef de Direcție Mărfuri de larg consum și servicii, Vice Director al Departamentului de Analiză și Prognozare Macroeconomică, consilierul Ministrului Economiei, practic până la pensie și trecerea din 1995 la activitatea profesorală în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova.

8. *Ce vă mai leagă de satul natal?*

- Amintirea de părinți și de frați, înmormântați la Cimitirul satului. Mai trecem și pe la nepoții – Petrică a lui Daniil și Petrică a lui Alexei Roșca, pe la nepoate și alte rude, amintindu-ne de părinți și de toți ai noștri, de anii petrecuți în satul natal.

9. *Ce calități trebuie să posede un om pentru a deveni prietenul Dvs?*

- *Prietenia* este o relație afectivă și de colaborare între două sau mai multe persoane. Este un sentiment de simpatie, respect, afinitate reciprocă ce leagă aceste ființe umane. Relațiile de prietenie se stabilesc cu timpul între persoane care împărtășesc aceleași idealuri, adică calitățile prietenilor trebuie să fie identice. Se are în vedere prietenie nobilă. Voi da câteva citate despre prietenie: Nimeni nu poate trăi fără prieteni, chiar dacă stăpânește toate bunurile lumii. – Aristotel; *A avea un prieten este mai important decât a avea un înger.* – Nichita Stănescu.

10. *Considerați că aveți calități de lider?*

- Cred că da, altfel, nu mi s-ar fi îndeplinit funcții de mare răspundere în societate, pe parcursul vieții, începând din ani '50 ai secolului trecut și până astăzi – timp de circa 65 de ani.

11. Cine și când v-a ajutat să vă dezvoltați aceste calități?

- Ma întâi părinții, frații, apoi societatea, structurile statale și politice, instituțiile de învățământ, literatura ș.a. Vreau să menționez, că pe lângă studiile făcute în cadrul Colegiului pedagogic din Orhei, Institutului Politehnic din Chișinău, studiile la aspirantură la Institutul de Economie al Academiei de Științe din Moldova, am avut fericire timp de 4 ani staționar că trec o pregătire multilaterală în Școala Superioară de Partid din Lvov, pe care am absolvit-o cu onoare. Aceasta mi-a ajutat să îndeplinesc cu succes funcțiile încredințate în organele de stat și de partid în decurs de vreo 20 de ani, iar apoi pe tărâmul economiei naționale și în procesul de pregătire a cadrelor de înaltă calificare în instituțiile de învățământ superior din Moldova.

12. Cum și de ce ați devenit specialist în economie?

- În anii de școală, de asemenea, după absolvirea Școlii Pedagogice din Orhei, activând circa 4 ani ca învățător la Inești, apoi șef de studii în școala din Suhuluceni raionul Telenești, predam fizica și matematica și gândeam că toată viața voi fi pedagog, de aceea întorcându-mă din armată îndată am dat examenele respective și am fost înmatriculat la Facultatea de fizică și matematică la Institutul Pedagogic din Chișinău, dar peste vreo lună am fost ales ca secretar al Comitetului raional al comsomolului din Telenești, unde am activat circa 5 ani, fiind legat permanent cu activitatea economico-socială și politică, cu greu mă isprăveam cu programul de studii cu frecvența redusă la matematică, de aceea după anul doi am hotărât să mă transfer la facultatea de economie la Institutul Politehnic din Chișinău, care am absolvit-o, devenind *economist*. Așa dar, din 1970 până azi am activat anume în domeniul economic.

13. Cu ce lucruri se mândrește îndeosebi Petru Roșca?

- Nu e vorba de mândrie. Ca să faci lucruri bune nu trebuie să fii mare geniu. Trebuie să depui efort, să te mobilizezi, să organizezi și pe alții și atunci se asigură succesul. Nu de laudă, dar acesta-i adevărul. O singură dată în viață am scris cerere din propria inițiativă de a fi angajat la lucru, în august 1949 când am fost numit ca învățător la școala din s. Inești, în celelalte cazuri, cum se spune am fost înaintat. Moliere spunea: „*Toți oamenii*

se aseamănă prin cuvinte. Numai faptele îi deosebesc". Îmi amintesc de primul succes serios. La vârsta de 22 de ani, activând ca secretar al Comitetului raional al comsomolului din Telenești, desfășurând împreună cu tot activul o bună organizare a lucrului cu tineretul am obținut primul loc în republică la întrecerea socialistă la pregătirea nutrețurilor, pentru ce organizația raionului Telenești a fost introdusă în Cartea de cinste a Comitetului Central al comsomolului din URSS, iar Comitetul raional fiind premiat cu un automobil „Moskvich - 401”, cu care am umblat la volan vreo 3 ani prin toate satele raionului și în multe locuri ale republicii, dar în anii ceea era raritate ca să ai mașină (vezi „Tinerimea Moldovei” din 22 decembrie 1954).

Peste trei ani organizația raională din nou ocupă locul întâi în republică în întrecerea socialistă la răspândirea literaturii între populație și pregătirea către Festivalul mondial al tineretului din Moscova și în 1957 prin hotărârea Comitetul Central al comsomolului din republică organizația noastră raională din Telenești, a fost premiată cu alt automobil „Moskvich - 410” (vezi „Молодежь Молдавии” din 20 august 1957).

Această mașină ne-a înmânat-o fostul secretar al Comsomolului din Republica Moldova Vasile Buga la adunarea raională a tineretului din Telenеști, despre care scriau toate ziarele din republică. De sigur, mă mândresc cu așa lucruri realizate (vezi foto – din ziarul „Tinerimea Moldovei” din 27 august 1957 și articolul „Счастливого пути, Пётр”, din ziarul „Молодёжь Молдавии”, 30 septembrie 1958).

„Тинеримия Молдовеи”, 28 август, 1957. pag. 3.

Totodată, consider că activând timp de peste 20 de ani în funcții de răspundere în aparatul Gosplanului și a Ministerului Economiei mi-am adus și aportul personal în rezolvarea multor probleme în dezvoltarea diferitor ramuri ale industriei, îndeosebi a industriei alimentare din republică. Consider, de asemenea, o mare cinste pentru mine că timp de circa 50 de ani contribui la pregătirea cadrelor de înaltă calificare în domeniul economic.

Cum scria Fr.W. Forster „*Omul adevărat nu se măsoară după numărul celor care i-a doborât, ci după a celor pe care i-a pus pe picioare*”. Sau cuvintele lui Lev Tolstoi „*Cel mai fericit om este acela care face fericiri un număr cât mai mare de oameni*”.

14. Două decenii nu mai conțin discuțiile controversate în jurul denumirii limbii oficiale, istoriei Republicii Moldova. Cine credeți că ar putea și ar trebui să pună punct în aceste dispute?

- Savanții, Academia de Științe a Republicii Moldova oficial demult și-au expus verdictul - Limba noastră este limba română, alta este că o mare parte a populației slab cunoaște limba literară, fiind timp îndelungat rusificată – peste vreo 100 de ani în perioada țaristă (1812 - 1918), îndeosebi în perioada socialistă de către URSS (în anii 1944 - 1990), când practic limba noastră fusese exclusă din activitatea organelor de stat.

Îmi reamintesc așa un caz. Fiind ales ca secretar al Comitetului raional al Comsomolului în octombrie 1954, am întocmit procesul-verbal al Conferinței în limba română (moldovenească – cu *chiriliță*), iar copia, cum se cerea, am expediat-o la Comitetul Central. Peste vreo 3 zile îmi suna de acolo Secretarul Dl Dumitru Cornovan „*dându-mi o lecție politică*” ca mai mult să nu mai fac așa ceva, pentru că acolo n-ar cine să citească așa document, deoarece în aparatul Comitetului Central al Comsomolului din Moldova, numai câteva persoane știu limba moldovenească... E clar că după așa „o lecție”, timp de 5 ani, cât am lucrat eu în Telenești secretar, mai mult nici un document n-am scris în limba moldovenească.

Vorbind la concret, de mine personal, numai studiile la Școala Pedagogică din Orhei le-am avut în limba noastră. După asta, serviciul în Armata Sovietică; studiile – la Institutul Politehnic din Chișinău, Școala Superioară de Partid (Chișinău, Lvov), doctorantura la Institutul de Economie al Academiei de Științe a Moldovei, le-am trecut obligatoriu numai în limba rusă. Și peste tot, unde am activat până în 1990: Comitetul Orașenesc de partid din Chișinău, Comitetul raional de partid Frunze din Chișinău, Comitetul Controlului de partid și de Stat al Republicii Moldova, Vice director de întreprindere, Comitetul De Planificare a Republicii (fostul Gosplan), practic aproape jumătate de secol n-am scris nici un document în limba română. Totodată, lecțiile ce le predam studenților la Universitate de

Stat, la Politehnică, Academia de Studii Economice din Moldova în anii 1960-1990, obligatoriu erau în limba rusă. Trecând din 1990 la predare în limba română vreo doi ani aveam mari complicații, trebuia să precizez denumirea multor termeni, indicatori conform dicționarelor pe diferite domenii. Cu timpul totul s-a schimbat spre bine. Aceasta a fost situația reală pentru toate cadrele mai în vârstă cu privire la limba de stat.

La fel și istoriei Republicii Moldova. Istoria noastră de-a lungul timpului a fost supusă multor modificări ca ia întru totul să corespundă doctrinei Uniunii Sovietice. Însă istoria Moldovei nu s-a format în vre-o 150 de ani de influență rusă, dar în decurs de multe secole.

Se pune întrebarea, cine ar putea și ar trebui să pună punct în aceste dispute? E clar, că argumentarea acestor probleme revine oamenilor de știință, iar decizia finală este competența Parlamentului țării noastre.

15. Care sunt principiile de viață ale omului Petru Roșca, peste care nu se poate trece în nici un caz?

- A-și numi următoarele: *onestie, sinceritate, cumsecădenie, muncă cinstită, respectuos, binevoitor* etc. Ce cuvinte minunate găsim la Epictet „*Ferice de omul mare, care nu se consideră nici pe sine prea sus, nici pe alții prea jos, și se poartă frumos cu toată lumea*”.

16. Colegii, prietenii des v-au trădat?

- A fost cazul. Țin minte, în 1970, când trecusem de la lucrul de partid ca vice director de întreținere, unii „prietenii” nu o să-i numesc, un timp oarecare când mă zăreau la distanță trecea de altă parte a străzii, iar peste câțiva ani după susținerea tezei de doctor, activând în funcții de răspundere la Gosplan, Ministerul Economiei, când ne întâlneam la diferite ședințe ale Guvernului, la seminarele, adunările activului republican ș.a., din nou exprimau altă atitudine. În așa caz consider foarte potrivită expresia lui Marin Preda: „*Să rămâi om între oameni, că să salvezi în tine însuși ideea de om, chiar dacă alții o calcă în picioare*”. Dimitrie Cantemir scria: „*Omul drept nu se va clinti, orice i s-ar întâmpla*”. Sau expresia lui Mircea Eliade – „*Ce oameni exceptionali trec pe lângă noi, anonimi, și noi admirăm prosteste atâția neghiobi, numai pentru că au vorbit de ei presa și „opinia publică”, numai că le-a popularizat numele, politica și literatura*”.

17. Ați avut în viață multe momente de care nu Vă place să Vă amintiți?

- E clar, că în decurs de 83 de ani parcurși în viață au fost și așa momente, dar am trecut peste ele, de parcă nici nu le-am fi avut.

18. Ați făcut în viață și politică?

- Da, chiar de ajuns – peste vreo 20 de ani, dar aceasta a fost în trecut. După anul 1970 viața mea este legată nemijlocit cu economia țării. După descompunerea Partidului Comunist al URSS, nu particip nici într-un partid politic.

19. Ce apreciați și ce nu vă place în politica moldovenească din ultimul deceniu?

- Vai de noi, ce politicieni avem și cum ne conduc țara în ultimile decenii! Ca răspuns la această întrebare aș da câteva strofe de a le Marelui poet *Mihai Eminescu*:

... Mă doare-n suflet când privesc

La tot ce se întâmplă

Și în mormânt mă răsucesc

Și cine-mi intră-n tâmplă...

O biet popor sărac

Cu O țară prea bogată!

Tu vino-i răului pe hag,

Să nu ți-o vândă toată!

Și dă-i afară pe străini

Cu toți înburgheziții,

Să nu-ți mai fie-n alte mâni

Guverne și poliții!

Cu trupe de comentăți

Numindu-le partide

Sunteți moldoveni emigranți

Din rai în țări or ide...

Rușine să vă fie-n veac

Că v-ați trădat străbunii

De parcă n-ați fi pui de dac

Ci rude ați fi cu hunii!

Lăsați pe-ai voștri guvernanți
 Să vă înece în smoală,
 Să fiți doar simpli figuranti
 În țara voastră goală...

Aceste cuvinte de aur ale lui Eminescu redau adevărul situației în care se află țara noastră și cum e guvernată de politicienii actuali... Poporul, fiecare din noi e de vină că admitem la cârma țării așa politicieni.

20. Dacă Cel de Sus V-ar da fericită ocazie să trăiți din nou cel mai notoriu eveniment din viața Dvs., care ar fi aceasta?

- Na-și vrea să fantezez. Așa ceva este irealizabil, incredibil.

21. Printre prietenii de familie, colegii de lucru sînt și consăteni? Nominalizații.

- Sunt mai mulți băștinași cu care menținem relațiile: *Leonid Crudu* – prieten pe viață, coleg de banca în școală, fost director de școală în satul Cuhurești, Camenca; *Taisia Panfilov* – fosta colegă, pedagog emerit, fosta director de școală nr. 22 din Chișinău; *Grigorii Popovici* – patriarhul sportului moldovenesc; *Nicolae Ambrosi* – doctor în științe economice, redevutabil organizator al Mișcării Olimpice și sportului în republică; *Nicolae Stratulat* – fost director de colegiu din Chișinău și alții.

Pe fotografie – T. Panfilov, L. Crudu și G. Popovici, la jubileul meu de 80 de ani.

22. Care circumstanțe au jucat un rol hotărâtor în formarea cuplului Roșca?

- Eu am avut o tinerețe foarte activă, lucrând cu tineretul am avut relații de prietenie cu foarte mulți tineri și domnișoare din raionul Telenești și nu numai, dar fiind la Studii în orașul Lvov, m-am îndrăgostit într-o domnișoară ucraincă, simpatică, blondă pe nume *Galina*, care după absolvirea Institutului Politehnic din Kiev, specialitatea – inginer constructor, activa ca constructor la Uzina de Autobuze din Lvov, de origine din regiunea Vinița, de pe malul Bugului de Sud. Cum se spune, din mahala noastră – de la Soroca la o distanță de circa 90 km. Cunoscandu-ne mai îndeaproape, în vacanță în vara anului 1961 am venit la Orhei, ne-am înregistrat, unde am petrecut și nunta. De atunci și până acum trăim în bună armonie. Peste un an, absolvind Școala Superioară de Partid din Lvov, am sosit la Chișinău cu primul fecior. Comitetul Central de Partid m-a repartizat la lucru în aparatul Comitetului orașenesc de partid Chișinău, iar soția primii vre-o 5 ani a lucrat ca constructor, șef Biroul de standarte la Uzina de tractoare din Chișinău, apoi ca lector superior la Institutul Politehnic din Chișinău unde circa 25 de ani până la pensie a predat disciplinele: Piese de mașini, Teoria rezistenței materialelor.

Pe foto familia Roșca la plimbare în parcul „Ștefan Cel Mare” din Chișinău. *Petru și Galina Roșca cu feciorașii* la plimbare în Parcul „Ștefan Cel Mare” din Chișinău. 1966.

23. În ce domenii activează copiii Dvs?

- Avem doi feciori – Leonid și Andrei, deja au depășit vârsta de 50 de ani.

Leonid, a absolvit Universitatea Tehnică din Moldova, facultatea tehnologia vinului, dar n-a dorit să activeze în acest domeniu, după asta a absolvit și facultatea de economie la Universitatea de Stat, apoi 2 ani a făcut masteratul la Universitatea Maryland din SUA, în 1992 a susținut teza de doctor în științe economice, ultimii 17 ani activează ca director al companiei de consultanță în economie.

Andrei, de asemenea, a absolvit Universitatea Tehnică, specialitatea mașini și aparate de fabricare a produselor alimentare, ultimii 15 ani activează ca inginer în compania Tetra Pak Technical Service.

Ne bucură, de asemenea, nepotul *Eugenii*, care cu un an în urmă a finalizat studiile într-un institut din Germania, iar după absolvire i-au propus să rămână acolo, unde și prelungeste activitatea. Nepoata *Daniela* a absolvit facultatea Științe economice la ULIM, specialitatea – relații economice internaționale (în engleză), iar acum prelungeste studiile de masterat la Universitatea din Haga (Olanda). Pe foto bunicii cu nepoții la plimbare în parcul „Valea trandafirilor”.

24. Cum preferați să petreceți timpul liber?

- Ca atare, zilele de odihnă le petrecem la grădina de care dispunem la distanță de vreo 15 km, împreună cu soția, uneori toată familie, sau cu prietenii. Avem de ajuns: mere, prasade, gutui, caise, prune, cireși, vișini, coacăză, zmeură, căpșune, flori, diferite legume etc. Prelucrăm cu plăcere sectorul, după cum suntem deprinși din copilărie și petrecem timpul la aer liber.

La Fazenda cu prietenii: de la stânga la dreapta, profesorii universitari – Alexandru Gribincea, Boris Chistruga, Silvestru Maximilian, Petru Roșca

25. Cine-i omul care, credeți, vă cunoaște cel mai bine?

- De sigur că soția cu care trăim împreună 55 de ani și feciorii noștri.

26. În casa familiei Dvs., care bucate și băuturi sînt cele preferate?

- Membrii familiei noastre nu sunt pretențioși la bucate. Asortimentul e modest, dar cu gust și sănătos. În decurs de multe decenii avem rețetele noastre iubite. Mai puțină carne, mai multe legume și fructe. Practicăm des sărmăluțe, parjoale, plăcinte, clătite, blinele, borș ucrainean, supă, diferite copturi, mămăligă, gemuri de fructe etc. Prefer un pahar de vin sec – cabernet, dar mai des diferite sucuri, ceai cu diferite plante ș.a.

27. *Câți ani în opinia Dvs, iar trebui Republicii Moldova ca să corespundă standardelor de integrare în Uniunea Europeană?*

- E greu de prognozat, deoarece pe lângă problemele economice actuale, noi avem o clasă politică dezbinată, majoritatea partidelor ce activează în țară promovează o politică distructivă în societate, o mare parte a populației este manipulată, dusă în eroare. La cârma țării avem nevoie nu de persoane ce se consideră mari businessmani, dar de oameni onești, patrioți adevărați ai neamului.

Sunt convins, calea Republicii Moldova este integrarea în Uniunea Europeană, menținând, totodată, relații de colaborare reciproc avantajoase cu țările foste republici ale URSS, inclusiv cu Federația Rusă.

28. *Una din problemele-cheie ale Moldovei este soluționarea diferendului transnistrean. Cât de real, în opinia Dvs., este acest lucru?*

- Nu cred că în timpul apropiat acesta e posibil. Pentru că acest conflict este legat de interese geopolitice ale Rusiei, el nu depinde de voința noastră. Atât timp cât Republica Moldova v-a tinde să iasă de sub influența Rusiei, acest conflict nu se v-a rezolva...

29. *Ce ați mai avea să spuneți neapărat, prin intermediul Cuvîntului consătenilor, dar și tuturor cititorilor din regiunea Orhei?*

- Unde am fi noi, toată viața suntem cu gândul la baștină, de unde ni se trag rădăcinile, amintindu-ne mereu de anii de copilărie, de părinți, de familiile noastre, de rude de prieteni. Doresc tuturor multă sănătate, inspirație în ceea ce fac, să aibă parte în ceea ce fac, să aibă parte de împliniri frumoase și ferma credință într-o perspectivă mai bună a poporului nostru.

Dedicații colegilor de breaslă

**Alexandru GRIBINCEA,
savant și pedagog la 60 ani**

*Petru ROȘCA,
profesor universitar, doctor habilitat, ULIM*

Domnul **Alexandru GRIBINCEA** s-a născut la **02 ianuarie 1959**. În 1975 – finalizează studiile medii, iar în 1979 absolvește Academia Comercială din Lvov (Ucraina). Doctoratul la făcut la Academia Economică „G.V.Plehanov (Moscova), susținând teza de doctor în 1987. În 2002 susține teza de doctor habilitat în științe economice, iar în 2003 – a obținut titlul științific de profesor universitar la specialitatea – Economie mondială; relații economice internaționale.

Personal îl cunosc pe Domnul **Alexandru GRIBINCEA** încă din anii din 1990, activând ca conferențiar universitar la aceeași catedră în cadrul Academiei de Studii din Moldova, iar din 1995 – pe parcursul întregii perioade, activând într-un colectiv în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM).

De aceea consider că-l cunosc suficient și am dreptul moral să mă pronunț. În primul rând, aș dori să menționez că este o persoană cu înalte calități de muncă, harnic, creativ și eficient. Domnia sa dispune de multe calități nobile umane, însă vreau să atrag atenția publicului asupra a două calități celebre – calitatea de savant și calitatea de pedagog.

Domnul **Alexandru GRIBINCEA** din 1994 activează ca conferențiar universitar; șef catedră Economie și REI; profesor universitar la Catedra Business și administrare, REI și Turism, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, efectuând procesul didactic la un nivel înalt. El preda mai multe cursuri universitare: Economie mondială, Management în REI, Bazele tehnologiei și merceologiei, tehnici de comerț internațional, cercetări de marketing; logistica comerțului internațional; serviciu clienți pentru ospitalitate și turism; dezvoltarea produsului turistic; politică dezvoltării turismului receptor în Moldova; managementul serviciilor de alimentare și băuturi și alte discipline. Domnia sa participat activ în procesul didactic și

în cadrul altor universități: Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Relații Internaționale ș.a.

Diapazonul intereselor științifice ale profesorului universitar Alexandru GRIBINCEA este deosebit de larg. A făcut cercetări științifice în astfel de domenii cum ar fi: actualele probleme globale ale lumii contemporane; economie mondială și relații economice internaționale; comerțul internațional; activitatea investițională; problemele organizării și eficientizării turismului internațional; merceologie și management în domeniul de activitate etc.

Înzestrat cu un pronunțat spirit de pătrundere în esența fenomenelor economice, Măria Sa a lansat în lucrurile sale științifice un șir de idei de mare importanță pentru economia națională. Profesorul universitar Alexandru GRIBINCEA este unul din cei mai activi savanți din Republica Moldova.

Alexandru GRIBINCEA este o personalitate bine cunoscută nu numai în Republica Moldova, dar și în multe țări din lume, participând cu referate și comunicări la multiple congrese și simpozioane științifice internaționale: Copenhaga (Danemarca, 1998); Coimbra (Portugalia, 1998); Bordeaux (Franța, 1999); Suceava, România, 1997, 1998; Kiev (Ucraina, 1989); etc.

Conducător de doctorat la două specializări: Economie și management în domeniu de activitate; economie mondială și relații economice internaționale, posesor a câtorva invenții. Conducător la multiple teze de master și de licență pe diverse teme actuale pentru economia națională. Oferind doctoranzilor, masteranzilor și studenților cunoștințele și deprinderile sale, profesorul Alexandru GRIBINCEA consideră drept obiectiv prioritar în relațiile sale cu studenții, formarea unor viitori specialiști care gândesc creativ, constructiv.

Colegii îl cunosc pe Domnul Alexandru GRIBINCEA nu numai ca cercetător științific, profesor universitar, dar și ca om onest, de înaltă cultură, un fan al noilor sisteme informaționale, tată a doi copii, care-i urmează exemplul, iubit bunic.

Onorabila vârstă la care a ajuns mult stimatul omagiat Alexandru GRIBINCEA e un bun prilej pentru a exprima Recunoștința și Respectul pentru tot ce realizează pe tărâmul muncii pedagogice și științifice. La vârsta împlinită Dumnealui rămâne mereu tânăr, respectat și apreciat pentru că

deține așa caracteristici ca: demnitatea, onoarea și omenia, hărnicia și receptivitatea.

Cu prilejul frumoasei aniversări de **60** de ani îi dorim excelenței sale, profesorului universitar, doctorului habilitat în științe economice, **Domnului Alexandru GRIBINCEA** multă sănătate, o viață lungă, bunăstare, bucurii, fericire, satisfacție de la tot ce face, noi frumoase realizări în munca sa nobilă de savant și pedagog.

La Mulți ani, Domnule profesor Alexandru GRIBINCEA !

NATALIA BURLACU - LA 60 ANI

*Colectivul profesoral al Facultății Științe Economie, ULIM
Colegiul de redacție al revistei „Studii Economice”, ULIM
Petru ROȘCA, doctor habilitat în economie, profesor universitar, ULIM*

Natalia Ilie BURLACU, doctor habilitat în economie, profesor universitar, este o personalitate bine cunoscută în Republica Moldova. Dumneaei este nu numai un economist de înaltă calificare și specialist cu renume, în domeniul managementului cu renume, dar și un profesor pedagog talentat care își aduce marele aport la pregătirea multor generații de economiști în instituțiile de învățământ superior din țară. Actualmente doamna NATALIA BURLACU este șef Catedră Business și Administrare, Relații economice internaționale, Turism din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova.

Natalia BURLACU s-a născut la 12 iunie 1952 în satul Sculeni, raionul Ungheni. După absolvirea școlii medii din satul natal în 1969. Dumneaei urmează studiile în una din cele mai prestigioase instituții superioare din fosta URSS - Universitatea de Stat «M.V. Lomonosov» din Moscova, Facultatea Economie, specialitatea - economia politică. Doctorantura o face în cadrul Universității de Stat « M.V. Lomonosov », susținând în anul 1982 teza de doctor în economie cu tema “Проблемы управления в международных хозяйственных объединенных стран - членов СЭВ”. Activitatea profesională a savantului Natalia BURLACU vorbește de la sine. După absolvirea universității, întorcându-se la Chișinău, timp de 16 ani (1974- 1990), activează la Institutul de Arte în calitate de lector superior, conferențiar universitar, iar din 1990 până în 1996 - conferențiar, profesor universitar, șef Catedră Management la Academia de Studii Economice din Moldova. În 1997 doamna Natalia BURLACU a susținut teza de doctor habilitat cu tema “Problemele adaptării metodologiei de gestiune managerială în perioada de tranziție la economia de piață”, iar în 1998 i s-a conferit titlul didactic de profesor universitar.

Dumneaei îmbină fructuos activitatea didactică pedagogică cu cercetările științifice. Este participantă la mai multe congrese, simpozioane, conferințe științifice naționale și internaționale de specialitate, este redactor științific al mai multor culegeri de rezumate de specialitate.

În septembrie 2006 Natalia BURLACU a acceptat invitația Rectoratului Universității Libere Internaționale din Moldova de a ocupa funcția de șef Catedră Management și Marketing. Îmbinarea abilităților științifice, didactice și umane, disponibilitatea sufletească de a încuraja performanța i-au asigurat profesoarei universitare Natalia BURLACU stima, respectul și dragostea colegilor și studenților. Domnia sa deja zeci de ani se află în aulele studențești, împărtășind cunoștințele sale în domeniul managementului viitorilor specialiști.

Colegii o cunosc pe doamna Natalia BURLACU nu numai ca pedagog savant, cercetător științific, dar și ca mamă a doi copii, doctor în economie Andrei Poloz și fiica Irina Poloz. Domnia sa din anul 2007 paralel cu funcția de șef Catedra, este redactor-șef al revistei științifice “Studii Economice”, ULIM.

E menționat că pe parcursul 216 activității, de sub condeul d-nei BURLACU au apărut peste 115 lucrări științifice, din care 3 monografii, 2 broșuri, peste 100 articole științifice, printre ele: Management. Ch.: ASEM, este coautori., 2000, 59 c.a.; Comunicarea managerială. Monografie, Cu coautori. Ch.: Ed. Grafema Libris, 2003, 191 p.; note de curs: Management comparat, Ch.: ASEM, 1995, 10 c.a.; Monografia Managementul anticriză, cu coautori, 2012; Monografia Viabilitatea întreprinderii prin managementul anticriză, cu coautori, 2012.

Doamna Natalia BURLACU este conducătorul Seminarului științific de profil la specialitatea 08.00.05 - Economie și management în ramură și domeniu de activitate, Președinte al Consiliului științific Specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în economie la această specialitate în cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, contribuind la pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare. Dumneaei se bucura și de rezultatele celor 22 de doctoranzi susținuți din țară și de peste hotare care activează în diferite domenii ale economiei țării.

Cu prilejul frumoasei aniversări îi dorim profesoarei universitare, doctorului habilitat în economie Natalia BURLACU multă sănătate, bucurie în familie și noi succese în muncă nobilă de savant și pedagog.

Nicolae STRATULAT – OM exemplu al timpurilor noastre

*Consăteanu – Petru ROȘCA,
profesor universitar, doctor habilitat în științe economice,
Membru al Academiei Internaționale
de Management, Moscova (2002)*

Îl cunosc pe Nicolae de mic copil, suntem consăteni, cunosc foarte bine familia, părinții lui – Haralambie și Varvara, surorile lui – Nadejda și Feodora și pe fratele lui, Ionel, un băiat de anii mei, născut în 1931. Urmăream atent și curios viața familiei Stratulat, deoarece locuiam nu departe cu casele noastre, a părinților mei în mijlocul satului Țințăreni.

Nicolae, fiind mezinul în casă, îl cunosc ca pe un copil zburdalnic, mișcător, au fost vremuri grele, războiul, foametea, în sat era numai școală de 4 clase și mulți copii din sat au fi putut să devină mari specialiști, deoarece ca oameni au fost gospodari, muncitori, săritori la nevoie, Îi cunosc bine surorile, erau frumoase, deștepte, fratele Ionel la fel un băiat bun și harnic, dar dacă n-au putut să învețe au rămas gospodari bravi în sat.

O bună parte din tineri (eu, Petru Roșca, Leonid Crudu, Taisia Panfil (Pranițchi), Boris Stratu), apoi și alții – Nicolae Stratulat, Marta Stratulat, Olga Capațină ș.a. au pornit spre carte. Copii mici de 12-14 ani; îmbrăcați și încălțați prost, cu caciuli de cârlan, deseori chiar flămânzi, dar făcând zilnic, 6 zile în săptămână tur-retur câte vre-o 15-18 kilometri, pe orice timp – ploaie, ninsoare, frig, mergeam la școală, care și unde în satele vecine – la Chițcanii Vechi, Negureni, Sărătenii Vechi ca să primească cunoștințe de 7 clase, iar pentru a obține studii medii puteau numai la Chițcanii Vechi și Telenești, sa la Școala Pedagogică la Orhei. De vârsta noastră puțini copii au putut să-și prelungească studiile din cauza timpurilor grele și lipsa școlilor la sate. Practic, aproape toți locuitorii capitalei sunt copii – oameni de la țară.

Eu absolvind Școala pedagogică din Orhei, în 1949-1952 am lucrat ca învățător la școala din com. Inești, apoi ca șef de studii la școala din com. Suculuceni, raionul Telenești, iar după reîntoarcere din serviciul militar din octombrie 1954 până în iulie 1958 am fost ales ca I secretar al Comitetului raional al comsomolului din Telenești. Și iată într-o bună zi apare la Comi-

tetul raional al comsomolului un tânăr brav – Nicolae STRATULAT. Mi-a povestit istoria lui că după absolvirea școlii medii a încercat să între la Studii la Institutul de medicină din Chișinău, dar na trecut concursul și-ar dori undeva să se aranjeze la lucru. Cunoscând familia – fratele, surorile, părinții, oameni onești, gospodari, dumnealui deja se menționează ca un tânăr activ, participând la diverse concursuri raionale, competiții sportive, participând la construcția stadionului din Chițcanii Vechi etc., am ridicat receptorul, făcând legătura cu șeful secției raionale de cultură cu rugămintea de al ajuta pe Nicolae Stratulat; în așa mod Dânsul în august 1956 a fost numit ca șef al casei de cultură din Sărătenii Vechi. Scriu această amintire nu că l-am scos în lume, dar în același timp l-am ajutat să se angajeze în câmpul muncii și eram convins, dator să ajut tinerii activi să-i promovez în viață. să se încadreze în câmpul muncii.

Da, greu era pentru noi copii de la sate, lumină nu era, radio lipsea, ne mai vorbind despre televizoare, telefoane, dar limba de stat era limba rusă. Absolvenții școlii medii vorbeau cam stâlcit rusește, evident că nu puteau să scrie fără greșeli foarte bine în această limbă, dar știam că activitatea noastră, era lucru cu tineretul de la sate. Pe atunci la raion aproape toți polițiștii, avocații, funcționarii – ruși, așa era legea.

Mă bucur să remarc și faptul că încrederea pe care i-am acordat-o atunci, numindu-l ca șef al casei de cultură mi-a fost îndreptățită din plin. Peste un an în august dumnealui a plecat la studii la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău.

Au trecut anii și ne-am întâlnit în capitală. El mi-a povestit cât de grea era să învețe, fiind numai cu bursa de 160 ruble, părinții lui erau în vârstă, cum lucra el la descarcatul vagoanelor cu ciment când îi cădea rândul după lecții și duminică, pentru că ocupându-se cu lupta clasică, fiind campionul or. Chișinău, a Republicii Moldova în categoria grea >85 kg. Ne vedeam mai rar, dar când ne întâlneam conversam despre vârsta anilor de copilărie.

Știu că, desfășurând practica pedagogică în satul natal ca învățător la clasa unde aveam un nepot, care pe urmă l-am cununat – Ion Roșca, medic (să-i fie țărâna ușoară), îmi povestea foarte multe despre dl Nicolae ca învățător, înalt, frumos, deștept, răbdător, un Om bun, ca exemplu demn de urmat.

Deseori, când ne întâlnim discutăm cum să facem ca să adunăm toți

consătenii la o întâlnire de suflet la Valea Morilor. Sperăm că se va face dacă scăpăm de “Coronavirus COVID-19”, pusă pe capul nostru la toată lumea.

Cea mai mare importantă trăsătură a dlui Nicolae STRATULAT, a fost și va rămâne în opinia mea, înaltul sentiment de patriotism, dragoste față de copii, față de oameni, de pământul strămoșesc și tradiții populare. Cu bucurie a dăruit casa părintească unei nepoate Ana Petica, care a locuit mulți ani cu (mama lui) bunica ei Varvara, lucrând mulți ani ca contabil șef în colhozul “Drumul nou” din Țințăreni.

Ca Om, domnul Nicolai este Om bun, modest, responsabil, sincer, foarte cult, disciplinat, conștiincios, principial și exigent, atât față de sine, cât și față de alții, a crescut în plan profesional de la învățător de limba moldovenească, ca șef de studii – matematic, directorul școlii internat nr.2 Botanică, a deschis raionul nou Sovietic (Botanica), ca șef de secție al învățământului, ca deputat, în 1977 a fondat Direcția de învățământ a sectorului, a deschis “Casa pionierilor”, în 1978 în sector, a început a construi Lagarul pionieresc “Poienița veselă”, la Danceni. A fondat gimnaziul nr.8 “Ștefan cel Mare”, reorganizându-l în Liceul teoretic “Ștefan cel Mare” în capitală.

Toată viața sa a muncit, a învățat, a absolvit Institutul Pedagogic “Ion Creangă”, lucrând, a studiat matematica la Universitatea de Stat prin corespondență, toată viața a dedicat-o educației tinerei generații.

Toate acestea îmi permit să mă bucur și să mă mândresc cu prietenul consăteanul meu Nicolae STRATULAT, care a dat dovadă de talent și hărnicie, reușind să ridice nivelul învățământului în Republica Moldova. Dumnealui respectă cu o deosebită atenție cerințele copiilor, părinților, colegilor, avea un devotament părintesc și împărțea cu ei fericirea rezultatelor obținute la însușită, la dezvoltarea disciplinei conștiente a elevilor, a oamenilor în societate

În primii ani după destrămarea imperiului sovietic și proclamarea independenței Republicii Moldova. Nicolae STRATULAT, decanul de vârstă, de deșteptăciune în învățământ și educație, a pus temelie reformelor în domeniul învățământului, munca plină de obligație, marea dragoste de țară de neam și istorie – a fondat Liceul teoretic român “Ștefan cel Mare”, unde a activat ultimii aproape 20 de ani.

Da, socot că puțin am spus despre viața neamului STRATULAT. În casa lui Haralambie și Varvarei STRATULAT în iunie 1938 s-a născut al 6^{al} copil – Nicolae. Observând dragostea acestui copil față de carte, necătând greutățile care erau: războiul, foametea, deportările, având mult pământ, care trebuia lucrat, fiind țărani înstăriți, gospodari onești, harnici, în ciuda tuturor greutăților părinții au hotărât să-l dea la învățătură. Îmi aduc aminte de moș Haralambie, tatăl lui intalnindu-ne pe ulițele satului în semn de răspuns la salutările noastre ne descosea cu mult interes: “al cui ești tu băiete?”, Acest zambet în care mai adăuga: “bravo băieți”, să fii sănătos, mă bucuri cu deșteptăciunea ta. Brava băiat are fratele Ion Roșca. Îmi făcea așa o dispoziție, că plecând mai departe parcă aveam aripi și îmi era ușor. Așa înțelepciune i-a lăsat prin moștenire urmașului său Nicolae.

În cazul în care toate aceste calități despre care am vorbit se manifestă la O singură persoană, acesta reprezintă în mod firesc o adevărată comoară, iar cunoștința cu asemenea persoană se transformă treptat într-o prietenie adevărată.

Pentru că fiecare an aducând grijuliu pe pomul vieții domniei sale poate și servește drept un izvor nesecat de experiență pentru multe generații care îl vor urma. Domnul Nicolae Stratulat se bucură de înaltă autoritate în societate. În ultimii 6 ani el participă active în activitatea Uniunii Pensionarilor din Republica Moldova, unde la congresul I a fost ales vicepreședinte în 2014, iar în 2019 a fost ales Președintele Sfatului Educației, Culturii și Cercetării, patronează orașele Orhei, Telenești, Bălți.

Vreau ca să mai spun că deseori citesc în ziare articole unde dumealui își exprimă părerile bărbătești, adevărate deschis “De ce nu vorbim limba țării unde locuim?”. Covid-1 lupta cu singurătatea pe pământ și în casă” („Făclia”, anul 2019) și multe altele.

Mă bucur că și în Moldova se nasc Oameni demni de neam, talentați, muncitori, deștepți, harnici, onești, cu care se poate mândri țara. Printre ei putem numi unii din satul meu natal Țințăreni, județul Orhei, precum: Taisia Pranițchi (Panfil); Leonid Crudu; Boris Stratu, Nicolae Ambrosii, Grigorii Popovici, Nicolae Stratulat, Director de onoare al Liceului Teoretic „Ștefan cel Mare”, profesor eminent al RM decorat cu “Meritul civic”. Aceste personalități sunt Oameni de Onoare ai satului Țințăreni, jud. Orhei și alții.

Nicolae, fiind veșnic în mișcare, ocupându-se și la vârsta de peste 80 de ani regulat cu sportul – volei, va vâsli voinicește pe valurile vieții încă mulți ani înainte și se va bucura de rodul muncii lui și succesele obținute, având totodată parte de susținerea și dragostea celor apropiați, soției – Maria, copiilor – Viorel și Viorica, nepoților – Natalita, Georgeta, Madalina, Nioclae și Ioana, fiind ca sprijin, un pilon de nădejde. Domnul Nicolae este un bun povățuitor pe drumul vieții, un pedagog excellent, psiholog, un Om – cetățean adevărat.

Onorabila vârstă la care a ajuns mult stimatul Nicolae STRATULAT e un bun prilej pentru a exprima Recunoștința și Respectul pentru tot ce a realizat pe tărâmul muncii pedagogice și educației multiplelor generații de tineri. La vârsta împlinită Dumnealui rămâne mereu tânăr, respectat și apreciat pentru că este un adevărat pedagog, “ACSACAL” al educației și deține așa caracteristici ca: demnitatea, patriotism, onoarea și omenia, hărnicia și receptivitatea.

Domnul Nicolae, mult stimat prieten, îți doresc multă sănătate, o viață lungă, bunăstare, bucurii, satisfacție de la tot ce face, fericire în jurul minunatei familii, a prietenilor și celor apropiați.

La mulți ani cu bine, Domnul Nicolae STRATULAT !

*“Experiența se capătă prin străduință și osteneală”
(Arthur Schopenhauer)*

Petru Roșca - recenzent

Recenzie

la monografia „**Mondoeconomia**”.

Chișinău: Editura Academiei de Științe a Moldovei. 2012.

Autori: Popescu Ion, Bondrea Aurelian, Gurgu Elena, Galben Ilian

Economia mondială, schimbare de paradigmă?

*Obiectivul oricărei lucrări științifice, în cazul de față **Mondoeconomia**, este acela de a descifra atât de complexe și complicatele procese și fenomene social-economice, uneori contradictorii și , întotdeauna, amalgamate cu cele politice. Prin studierea și înțelegerea corectă a acestora, cititorii interesați pot sesiza în timp util, oportun, tendințe de pe plan mondial, a celor de internaționalizare și regionalizare, de integrare economică interstatală și de globalizare care stau la baza strategiilor și politicilor statelor și, evident, ale organizațiilor economice internaționale. Acesta este contextul și, cred eu, rațiunea care au precumpănit în decizia de a aborda, la standarde internaționale și cu maximă competență, problemele dificile și subtile ale relațiilor și intereselor internaționale, demers implicând nu*

doar o anumită capacitate de analiză și sinteză, ci și clarviziunea rezultată din cultura asimilată și profunzimea cercetării sistematice a realităților și provocărilor cu care se confruntă omenirea, atât la scară locală, gândită sub forma continentală, cât și universală sau globală. Un proces complex și anevoios, dificil, care să permită interpretarea tendințelor dominante ce pot face predictibile evoluțiile din viitor, în mod firesc parțial incerte.

În fond, lucrarea la care facem referire permite ridicarea gândirii unui viitor economist de la nivelul studiului micro și macroeconomiei la cel al mondo economiei, perimetru în care interdependențele economice, și nu numai, sunt un imperativ. Astfel, după cum remarcă legitim autorii, mondoeconomia sau economia internațională îndeplinește rolul de interfață între microeconomie și macroeconomie, pe de o parte, și afacerile (și tranzacțiile) comerciale, finanțarea schimburilor economice, cooperarea internațională, tehnicile de comercializare, pe de alta. Mai mult decât atât, fiind indispensabilă pentru studierea, cunoașterea și stabilirea direcțiilor fundamentale ale dezvoltării economiei naționale și ale diversificării relațiilor internaționale, pentru a identifica modalitățile de participare a agenților economici la diviziunea internațională a muncii, mondoeconomia asigură baza pregătirii viitorilor specialiști în afaceri economice internaționale. Aceasta permite: aprofundarea tipologiei economiilor naționale, întipărirea sau fixarea principalelor elemente definitorii și, de ce nu, cunoașterea dinamicii în timp și în spațiu a noii ordini economice internaționale și a principalelor categorii de resurse naturale la nivel mondial.

A nu se pierde din atenție un adevăr axiomatic, și anume acela că mondoeconomia face posibilă decriptarea mecanismelor care guvernează și susțin evoluția companiilor transnaționale și a investițiilor străine directe, concomitent și, deloc întâmplător, compatibile cu globalizarea afacerilor economice internaționale. Ar fi greu, dacă nu chiar imposibil, ca un om de afaceri să se poată descurca și să desfășoare activitățile sale în mileniul actual fără cunoștințe de economie mondială. Ca și firul Ariadnei, această lucrare îi ajută pe viitorii specialiști, experți în economie, să se descurce în labirintul proceselor și fenomenelor din economia internațională, să judece în cunoștință de cauză acțiunea și să facă „pasul următor” pe plan extern în condiții de eficiență și profitabilitate.

Din câte se știe, din varii considerente, în ultimele două-trei decenii

problematica economiei internaționale s-a aflat în centrul numeroaselor dezbateri economice, ecologice, politice, sociale, culturale etc., iar prestigioase instituții de cercetare și autori cu notorietate în domeniu au îmbogățit literatura universală cu numeroase și valoroase studii, monografii, dicționare și tratate. În acest cadru, demersul de față examinează critic, dar constructiv opiniile exprimate până acum de teoreticienii respectivi, dintre care unele nu au fost confirmate de cercetările comune efectuate de cadre didactice de specialitate din ULIM – Chișinău și USH – București, sugerând căi, modalități viabile de a soluționa problemele reale ale economiei contemporane.

Autorii s-au străduit și, nota bene, au reușit să facă accesibile cunoștințele de economie internațională printr-o structură logică a lucrării și un limbaj adecvat. De asemenea, s-a acordat atenție unor aspecte metodo-logico-didactice, subliniindu-se caracteristici, tipologii ale unor idei, definiții, termeni și concepte valorice. Gândirea sistemică și metodologia de analiză logica istorică a trecerii de la microeconomie la macroeconomie și, apoi, împreună la mondoeconomie, precum și evaluarea tripticului – micro, macro, mondo – se realizează în lucrarea recenzată cu ajutorul metodei SWOT: ansamblul acțiunilor (*strengths*) și slăbiciunilor (*weaknesses*) unui agent economic oarecare, ori economii naționale, în strânsă legătură cu șansele sau ocaziile (*opportunities*) și amenințările sau pericolul (*threats*) care pot apărea și influența pozitiv sau, dimpotrivă, negativ evoluția acestora, permit autorilor să ajungă la originale și pertinente concluzii teoretice și practice, cu un mare grad de generalitate. Găsesc de datoria mea să subliniez, în același timp, și atenția, grija manifestată de aceștia pentru claritatea și acuratețea discursului științific, de regulă, abstract și încărcat până la saturare cu postulate, teoreme și formule matematice. În câteva cuvinte, apreciez eforturile depuse de autori pentru a ne oferi cu generozitate academică o nouă și valoroasă lucrare teoretico-metodologică, având reale valențe paradigmatică și un mare potențial de creativitate de natură să stârnească cititorului un interes pe măsură și satisfacția intelectuală a unei lucrări agreabile, utile.

Petru ROȘCA, prof. univ., dr. habilitat în economie, ULIM

Tatiana Fondos (Lungu)

Teorie economică. Ghid didactic. Chișinău: ULIM, 2012. 177 p.

Teste Grilă la disciplina „Teorie Economică”. Chișinău: ULIM, 2012. 47 p.

Recent a văzut lumina tiparului la Universitatea Liberă Internațională din Moldova **Ghidul didactic la disciplina „Teorie economică” și Teste grilă la disciplina „Teorie Economică”**, autor Tatiana Fondos (Lungu).

Ghidul didactic își propune să explice în mod aprofundat conținutul și importanța noțiunilor (conceptelor) de bază cu care operează știința economică, noțiuni prin care se desemnează și se reprezintă relațiile și raporturile în viața economică reală, fenomene și procese care țin de asigurarea bunurilor necesare oamenilor și societății.

Un obiectiv esențial al acestui ghid îl constituie explicarea modului în care se desfășoară procesele economice fundamentale care alcătuiesc viața economică – producția, repartiția, schimbul, consumul, legile și principiile economiei de piață contemporane, esența și logica „mecanismului” după care se derulează viața economică în condițiile acestui tip de economie.

Ghidul urmărește o anumită ordine care are în prim-plan probleme cu caracter general: formarea și dezvoltarea științei economice; bazele gene-

rale ale economiei ca sistem real; sistemele și formele de economie; combinarea factorilor de producție și eficiența economică. Cea mai mare parte a îndrumarului este consacrată teoriei și practicii economiei de piață, îndeosebi legilor și mecanismului acesteia, precum și a principalelor forme de piață în economiile contemporane. Ultimele capitole sunt destinate a-i iniția pe studenți în cele mai importante probleme ale macroeconomiei și în cele legate de piața mondială și mai ales de integrarea economică și globalizare ca două procese majore ale economiei mondiale contemporane.

Teste grilă a fost elaborată, respectând structura generală a ghidului didactic „Teorie economică”, precum și programa analitică la disciplina dată și este destinată studenților ce studiază disciplina „Teorie economică”.

Lucrarea se dorește a fi un instrument de lucru deosebit de util pentru studenți precum și pentru toți cei interesați de problemele teoretice gnoseologice și praxiologice.

Testele își propun să faciliteze evaluarea nivelului de pregătire a studenților, precum și dezvoltarea capacităților de gândire economică alor pentru găsirea soluțiilor la diversele probleme specifice economiei de piață.

Petru ROȘCA, dr. hab., prof. univ. ULIM

Recenzie La Îndrumarul didactic la disciplina *Economie mondială*

Autori: A. Gribincea, J. Kozak și al.

ISBN 978-611-01-0568-2

Gospodarka światowa. Wydanie drugie, poprawione i uzupełnione. - Pod redakcją prof. Jurija Kozaka. - Kijów – Katowice (Polonia): Centrum literatury naukowej, 2013. - 212 s.

Îndrumarul este conceput din câteva capitole. În primul capitol, *Economia mondială: trăsăturile generale și structura*, sunt dezvăluite economia mondială ca totalitatea economiilor naționale, economia mondială ca spațiu supranațional unic, clasificarea țărilor în economia mondială, tipologia țărilor, clasificarea regională, clasificarea țărilor după procesele de integrare regională, globalizarea economiei mondiale.

În capitolul doi, *Structura tipologiei economiei mondiale*, sunt dezvăluite economia țărilor dezvoltate, caracteristicile distinctive, dinamica dezvoltării economice a țărilor dezvoltate, particularitățile structurii economice a țărilor dezvoltate, economia țărilor G-7 (SUA, Canada, Japonia, Germania, Marea Britanie, Franța, Italia), economia țărilor în curs de dezvoltare, factorii economici de dezvoltare, problemele majore ale țărilor în

curs de dezvoltare, economia Braziliei, Indiei, țărilor subdezvoltate, economia Chinei.

Capitolul trei, *Economia țărilor în tranziție*, tratează procesele de integrare regionale, procesele de integrare europene, CSI, Uniunea Euroasiatică, OCEMN, GUUAM, procesele de integrare în Asia, America de Nord, America de Sud, Africa; ASEAN, Planul Colombo, Organizația de Cooperare de la Shanghai, NAFTA, MERCOSUR, CAROCOM etc.

Capitolul patru, *Politica economică a statelor lumii*, este consacrat esenței politicii economice, politicii economice a țărilor dezvoltate, modelelor dezvoltării economice, politicii economice a SUA, Japoniei, Germaniei, Franței, Marii Britanii, Italiei, specificului politicii economice a țărilor în curs de dezvoltare, condițiilor de realizare a politicii economice (Indiei, Braziliei, țărilor subdezvoltate, țărilor ex socialiste, Rusiei, Chinei), politicii economice a țărilor de integrare economică, politici economice UE, CSI.

Petru ROȘCA,
profesor universitar, doctor habilitat în economie,
Catedra BA, REI și Turism, ULIM

Recenzie

la monografia “*Corporațiile transnaționale ca promotor al dezvoltării durabile economice*”. Chișinău: ULIM, 2015. 230 p.

Autori: Natalia Percinschi, Alexandru Gribincea

ISBN 978-9975-56-200-3 334.7:339.9 C72

Evenimentele din economia mondială sunt destul de complexe și oportune. Economia mondială este de neconceput astăzi fără de corporațiile transnaționale, care sunt destul de elastice la diferite dificultăți, prin căutarea de avantaje economice în orice situație. Punctele de vedere din literatura de specialitate converg asupra faptului, că un rol aparte în tranziția spre sistemul global integrat al economiei mondiale în secolul al XXI-lea îl au marile întreprinderi care domină lumea. Acest rol provine din dimensiunile lor, aria de activitate care depășește limitele economiei naționale, mai ales prin prezența și activitățile desfășurate, inclusiv în domeniile de interdependență cu fluxurile financiare, care alcătuiesc și accelerează procesul globalizării.

Corporațiile multinaționale sunt înțelese atât din punct de vedere academic, cât și în practica mediului de afaceri, ca vectori deosebit de importanți ai dezvoltării economiei mondiale și agenți ai furnizării securității economice mondiale, inovațiilor și progresului tehnico-științific. Interesul

de cercetare în această lucrare este impactul acestor firme asupra vieții social-economice, economiei mondiale, relațiilor economice internaționale, piețelor locale în care operează și asupra ansamblului economiei mondiale, ceea ce impune o analiză restrânsă a rulajelor corporațiilor multinaționale pe plan economic și social. Lucrarea de față atinge unele coordonate din preocuparea mai extinsă despre etică și responsabilitatea socială a corporațiilor multinaționale ca actori nonstatali în sistemul internațional.

Prima parte a lucrării definește sfera de cuprindere a corporațiilor multinaționale, pentru a facilita înțelegerea acestora în contextul globalizării economice. În partea a doua sunt trasate principalele coordonate ale globalizării economice, pentru a deschide breșă către analiza acestor corporații pe două paliere de argumentare: economic și social. Desigur, în literatura de specialitate 196 regăsim o taxonomie a posibilităților de cercetare a corporațiilor pe plan: economic, social, politic și din perspectiva teoriilor globalizării. Argumentarea este structurată pe pilonii economici și sociali, deoarece acestea două evidențiază semnificația și rolul corporațiilor ca agenți ai furnizării securității economice. De ajutor în înțelegerea rațiunii existenței și scopului corporațiilor este teoria responsabilității sociale corporative, pe care o vom caracteriza succint, atât din punct de vedere conceptual, cât și prin exemple de management moral și imoral în cadrul practicilor corporatiste.

Lucrarea vine ca un sprijin în satisfacerea curiozității cercetătorilor științifici și lucrători practici în vederea preluării elementelor novatorii, utilizate de CTN, și utilizarea lor în activitatea practică.

***Petru ROȘCA, profesor universitar,
doctor habilitat în științe economice***

Recenzii la publicațiile Dlui Petru Roșca

Recenzie

la monografia *“Particularitățile regionale ale gestiunii corporative în România”*.

Autori: Gâf-Deac Maria, Roșca Petru. Chișinău: ULIM, 2014, 310 p.
ISBN 978-9975-56-189-1.

În mediul economic și social din țările membre dezvoltate, precum și din cele aflate în tranziție pentru integrare în Uniunea Europeană (UE) se întâlnesc situații strategice și operaționale pentru creșterea economică, apariția marilor afaceri, care cu ajutorul integrării europene și a globalizării devin dominante pentru viața pe plan național și regional, internațional. Într-un asemenea context, apare necesitatea de a elabora reguli noi de funcționare a firmelor și organizațiilor, din cauza faptului că au apărut situații incorecte, uneori neetice al firmelor, care astfel reprezintă factori de risc în mediul social-economic general. În mediul internațional, în regiuni, zone și în plan global, problemele de organizare și conducere corporativă a firmelor devin, pe zi ce trece, mai importante și urgente. O anume „comportare sălbatică” pe piețele în care concurența este deja puternică, determină firmele să recurgă la diferite forme incorecte pentru obținerea profitului ori pentru supraviețuire. De aceea, top managementul diferitelor firme practică, uneori, abuzuri, ilegalități, iar „lupta” economică este, îndeosebi, pentru desfacere și pentru ocuparea piețelor. Întreprinderea modernă

trebuie înțeleasă ca o rețea sau un cluster de contracte în mediul economic și social, din ce în ce mai competitiv. Gestiunea corporativă devine soluție importantă pentru consolidarea și sistemului piețelor naționale de capital. Trebuie identificate soluții, variante și alternative noi pentru un nou spirit de participare mai activă a angajaților la decizii, la organizarea și conducerea firmelor pe direcții eficiente, programate.

Autorii au elaborat un model integrat al gestiunii corporative, care să cuprindă proceduri pentru toate situațiile de organizare și conducere. Este util să se elaboreze un model bazat pe relația „profit bunăstare socială” care, de exemplu, ar putea fi o caracteristică, în fapt, comună modelelor generale de gestiune corporativă. Aprecierea concluzivă, de ansamblu, este că în 202 România și în planul regional apropiat, Republica Moldova, se deschid oportunități vizând gestiunea corporativă la întreprinderi, care la moment sunt firave. Totuși, trebuie să se aibă în vedere faptul că, în mod cert, gestiunea corporativă și bunele practici economice pe viitor, devin condiții obligatorii ale integrării în spațiul economic european. Structural, monografia cuprinde expunerea unui șir de probleme și soluții vizând conceptele de bază și particularitățile regionale în organizarea gestiunii corporative, aspecte teoretico-metodologice de organizare și gestiune corporativă, cercetarea experienței gestionării corporative în unele țări dezvoltate, estimarea particularităților regionale europene în organizarea gestiunii corporative.

O atenție deosebită autorii acordă analizei situației din domeniul organizării gestiunii corporative în România și pe plan regional, estimarea cadrului legislativ pentru gestiunea corporativă din România ca țară membră a UE, organizarea gestiunii corporative în România, organizarea gestiunii corporative în România și în plan regional european. ca rezultat al acestor cercetări autorii formulează unele direcții de perfecționare și organizare corporativă din România, planuri și acțiuni pentru gestiunea corporativă eficientă a firmelor din România și din plan regional, este elaborat modelul integrat de gestiune corporativă aplicabil structurilor și firmelor din România și din regiune.

Opera științifică este utilă pentru studenți, masteranzi, doctoranzi în vederea cercetărilor și aplicării metodelor economice în domeniul corporatist.

***Nicolae ȚĂU, profesor universitar,
doctor habilitat în științe economice, ASEM***

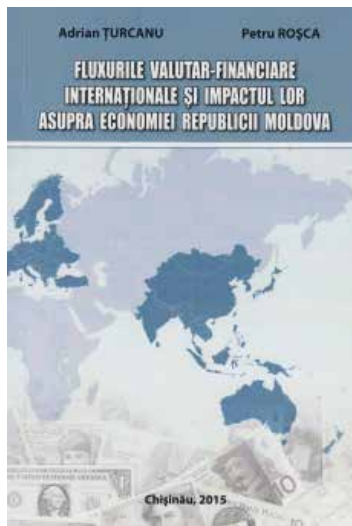
Recenzie

la monografia „*Fluxurile valutare-financiare internaționale și impactul lor asupra economiei Republicii Moldova*”.

Chișinău: ULIM, 2015. 365 p.

Autori: Adrian Turcanu, Petru Roșca

ISBN 978-9975-56-225-6. CZU 339.338(478) T-94.

Una din particularitățile fundamentale ale economiei mondiale contemporane reprezintă tendința spre integrare a piețelor de capital, creditare, valutare și formarea unei piețe comune valutare financiare la nivel internațional. Criza financiară declanșată plenar în 2008 și care a cuprins aproape întreaga planetă, transformându-se într-o criză economică, nu poate fi considerată o noutate din perspectiva teoriei economico-financiare. Adam Smith menționa posibilitatea existenței unor probleme de mandat încă de la apariția „Avuției națiunilor”, în anul 1776. Din păcate, și aici se constată că, după cum scria Arthur Schopenhauer, „o mare piedică potrivnică progresului omenirii vine din faptul că oamenii nu ascultă de cei care vorbesc înțelept, ci de aceia care strigă mai tare”. În plus, nu trebuie să pierdem din vedere că, poate, „cea mai bună dovadă că există alte forme de viață inteligente în univers este că niciuna nu a încercat să ne contacteze până acum”.

Realizarea acestui proces este dictată de necesitatea identificării și utilizării de către economiile naționale a noi surse externe de finanțare, apelând la facilitățile pe care le oferă piața valutar financiară internațională. Însă diversele procese, unele fiind bine cunoscute, altele mai puțin, ce au loc pe piața financiară internațională influențează economiile naționale și istoria a demonstrat că efectele acestea pot fi atât pozitive cât și negative. Inovația financiară asigură fluiditatea fluxurilor de capital. În acest fel, dacă păstrăm analogia anterioară, sistemul devine cu adevărat unul al vaselor comunicante. Nu mai există regiuni izolate sau momente de relaxare ale pieței financiare globale (căci, din moment ce acceptăm ideea globalizării financiare, existența unei piețe financiare globale se impune de la sine – variază doar gradul de integrare a acesteia). Un element determinant al acestei revoluții financiare 191 (în comparație cu abordarea conservatoare a piețelor financiare ca simple intermediare de bunuri tangibile, măsurabile în capital) sunt produsele derivate (contracte forwards, futures, options). Esențial, prin intermediul derivatelor, totul devine comensurabil, la costuri minime, în capital: contracte, valori monetare, certificate de depozit, mărfuri. Apărute inițial ca un substitut al asigurărilor și dintr-o necesitate de stabilitate a previziunilor financiare (prin garantarea unui preț minim de vânzare a produselor), derivatele au devenit rapid ținta speculatorilor, deci instrumente de pariuri. Această temă este îndeosebi actuală în condițiile impactului pe care îl au la nivel global crizele financiare internaționale, care își au ca finalitate destabilizarea și afectarea economiilor naționale prin intermediul fenomenului de „contagiune” de pe piețele comerciale și financiare tot mai integrate. Este deosebit de importantă în condițiile intensificării relațiilor economice internaționale și globalizării financiare, de a cunoaște efectele pe care le are piața valutar financiară internațională asupra economiei naționale, ceea ce poate însemna atât oportunități de care au dat dovadă țările dezvoltate, cât și riscuri pentru economiile aflate la diferite nivele de dezvoltare. Pentru Republica Moldova, fiind o țară în tranziție, influxurile de capital financiar au o importanță vitală și cunoașterea particularităților influenței acestora asupra economiei naționale precum și gestiunea eficientă a lor, pentru obținerea beneficiilor maxime în condiții de risc minim, constituie o prerogativă fundamentală. În cazul ignorării acestora Moldova riscă să rămână o țară marginalizată pe plan mondial și cu perspective incerte de dezvoltare economică și socială.

Problema abordată prezintă o actualitate deosebită în special în țările recipiente de capital, în unele țări în curs de dezvoltare și cele aflate la etapa de tranziție, care duc lipsă de resurse de finanțare interne și sunt nevoite să apeleze pe piața externă. Totodată experiența mai multor țări arată că influxurile financiare de capital, chiar și în proporții mari, nu constituie o condiție suficientă pentru asigurarea creșterii economice, fiind mult mai importantă calitatea acestora și capacitatea țărilor de a le utiliza rațional.

Scopul lucrării constă în determinarea particularităților influenței și efectelor pe care le are piața valutar financiară internațională asupra economiei naționale, în scopul asigurării unei creșteri echilibrate a economiei naționale precum și pentru asigurarea contra riscurilor de destabilizare economico-financiară de pe urma crizelor financiare internaționale.

Alexandru GRIBINCEA, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice

Recenzie la monografia “*Migrația internațională a forței de muncă*”.

Chișinău: ULIM, 2015. 363 p. Autori: Petru Roșca, George Stana
ISBN 978-9975-56-212-6. CZU 331.556.4 P-74.

O componentă importantă a fenomenului zilelor noastre sunt schimbările demografic, care exercită influență nemijlocită asupra **forței de muncă** și, totodată, o caracteristică fundamentală a populației societății noastre, o reprezintă mișcarea populației, deplasarea ei dintr-un loc în altul. Acest drept a fost recunoscut de mai bine de 50 de ani, odată cu adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, care stipulează în articolul 13 faptul că orice persoană are dreptul să se mute și să trăiască în interiorul granițelor oricărui stat. **Totodată, oricine are dreptul să-și părăsească țara și să se reîntoarcă în ea.** Din 1994, an de an, în cadrul Adunării Generale a ONU s-a dezbătut problema migrației internaționale, adaptându-se și Rezoluția 56/203 din 21 decembrie 2001. **Migrația internațională, fenomen care implică consecințe demografice, sociale, economice și politice a crescut semnificativ începând cu 1980,** iar interesul pentru analiza acestui proces s-a intensificat și a cuprins toate regiunile lumii. Dezbaterile privind fertilitatea redusă, îmbătrânirea populației, șomaj, export de inteligență, drepturile omului, integrarea socială, xenofobia, traficul de ființe umane și securitatea individului obligă organismele internaționale să reanalizeze politicile privind migrația internațională, precum și potențialele beneficii sau dezavantaje care implică țările de tranzit sau țările expeditoa-

re/primitoare de migranți. În cadrul migrației internaționale, întâlnim două procese strâns legate între ele: **imigrația și emigrația**.

În prezent, imigrația contribuie semnificativ la creșterea populației, atenuand unele probleme legate de imbatranire în țările membre ale OCDE. Imigrația netă este factorul absolut și relativ cel mai important care contribuie la creșterea populației din Austria, Elveția, Germania, Italia, Luxemburg și Suedia. Migrația egalează creșterea populației indigene din SUA, Canada, Australia, Grecia, Norvegia și Olanda. În cele din urmă, migrația contribuie puțin la schimbarea demografică din Franța, Marea Britanie, Belgia, Portugalia și Spania.

Estimarea impactului migrației asupra ratei salariilor și asupra evoluției economice generale din economiile – gazdă sau de origine abundă în probleme legate de definire, colectare de date, construire de modele etc. **Pentru țările emitente** de migrație există un câștig economic evident prin **reducerea șomajului intern**. Tranziția la economia de piață și ulterioară aderare a României la Uniunea Europeană au sporit considerabil mobilitatea internațională a populației, respectiv a forței de muncă. După 1990 emigrația românească a atins cote foarte înalte, chiar dacă ulterior s-a mai temperat. În plus, odată cu deschiderea treptată a piețelor muncii din unele țări europene pentru muncitorii români s-a înregistrat un important flux de forță de muncă dinspre România spre alte țări din U.E. Deși nu figurează oficial în categoria emigranți, acești lucrători constituie o mărime importantă în balanța forței de muncă a României. Contribuind la diminuarea ratei oficiale a șomajului și a presiunilor sociale aferente, având un rol important la echilibrarea balanței de plăți externe (datorită remitențelor) lucrătorii români plecați în străinătate constituie totuși o importantă pierdere de potențial de muncă pentru țara noastră. Adăugând la aceasta și pierderile de forță de muncă și capital uman datorate emigrației obținem imaginea unui deficit de creștere și dezvoltare economică foarte important. Aceasta cu atât mai mult, cu cât o parte însemnată a emigrației este formată din forță de muncă înalt calificată.

Prezentul studiu abordează problematica migrației externe a României din perspectivă europeană, însoțită de cea a azilului, după ce România a devenit frontieră estică a UE.

Acest studiu își propune ca scop studierea procesului **migrației forței de muncă** privit prin prisma cooperării României cu alte state din Uniunea

nea Europeană, dată fiind ambiguitatea interpretării conceptului; monitorizarea condițiilor și factorilor de influență asupra migrației forței de muncă, a componentelor de bază ale modului de viață. Realizând scopul, autorii au concretizat noțiunea de „migrație internațională a forței de muncă”, evidențierea factorilor de influență asupra migrației internaționale de forță de muncă, prezentarea politicilor și legislațiilor migrației în spațiul European etc. Prin realizarea cercetării, **Problema științifică soluționată** constă în stabilirea impactului pe care l-a avut aderarea României la Uniunea Europeană, în ceea ce privește migrația forței de muncă, și totodată cooperarea țării noastre cu alte state membre ale Uniunii Europene în acest domeniu care în ultimii ani a cunoscut creșteri semnificative.

Lucrarea este concepută din două părți: partea teoretică și partea practică. Prima parte este stipulată dintr-un capitol și 6 subcapitole, partea a doua este expusă în patru capitole, expuse logic, care trec logic una în alta. Fiecare capitol este format din 3-4 subcapitole. Fiecare din capitole se finalizează cu 194 concluzii, punând bazele unor idei, care se materializează în următorul subcapitol.

Materialul este expus în baza propriilor cercetări, reflectă procesele din societatea, de pe piața forței de muncă. Lucrarea este interesantă pentru studenți, masteranzi, doctoranzi și al.

*Alexandru STRATAN, profesor universitar,
doctor habilitat în științe economice,
director INCE*

Lucrările semnate de Petru Roșca

*“Scrie cu sufletul tău, și recitește cu sufletul altora”
(Nicolae Iorga)*

Monografii. Manuale

2013

1. Roșca, Petru. Cadrul instituțional al economiei mondiale. Economie mondială: Manual / Petru Roșca // Acad. de Studii Econ. a Moldovei, catedra “Relații Econ. Intern.”; coord.: Boris Chistruga, Constantin Postică. – Chișinău: ASEM. – 2013. – cap. 6. – p. 87-106. – ISBN 978-9975-75-666-2.
2. Roșca, Petru. Economia întreprinderii: (Curs universitar) / Petru Roșca, Gheorghe Stana, Valerian Sălăvăstru. – Iași: Editura PIM, 2013. – 311 p. – ISBN 978-606-13-1566-6.

2014

3. Roșca, Petru. Cooperarea interstatală în domeniul migrației forței de muncă / *Petru Roșca (coord.)*, Gheorghe Stana, rec.: Nicolae Țâu; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Constanța: [S. n.], 2014. – 316 p. – ISBN 978-973-0-17871-5
4. Roșca, Petru. Managementul structurilor de control biofizic și biochimic pentru asigurarea sustenabilității sanitare: Monografie / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2014. – 259 p. – ISBN 978-9975-56-188-4.
5. Roșca, Petru. Particularități regionale ale gestiunii corporative în România: Monografie / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2014. – 310 p. – ISBN 978-9975-56-189-1.

2015

6. Roșca, Petru. Fluxurile valutare-financiare internaționale și impactul lor asupra economiei Republicii Moldova: Monografie / Petru Roșca, Adrian

Țurcanu. – Chișinău: [S. n.], 2015. – 365 p. – ISBN 978-9975-56-225-6.

7. Roșca, Petru. Migrația internațională a forței de muncă: Monografie / Petru Roșca, Gheorghe Stana; *coord.: Petru Roșca*; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău: [S. n.] (Tipogr. „Print-Caro”), 2015. – 363 p. – ISBN 978-9975-56-212-6.

2016

8. Roșca, Petru. Eficientizarea utilizării creditelor și investițiilor externe în dezvoltarea economiei României: Monografie / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru. – Chișinău: [S. n.], 2016. – 386 p. – ISBN 978-9975-56-372-7.

2018

9. Roșca, Petru. Economia întreprinderii: Manual / Petru Roșca. – Chișinău: [S.n.] (Tipogr. „Prim Caro”), 2018. – 269 p. – ISBN 978-9975-56-497-7.

10. Рошка, Петру. Экономика предприятия: Учебник / Петру Рошка; Международный Независимый Университет Молдовы. – Кишинэу: [S. n.], 2018. – 278 p. ISBN 978-9975-56-503-5.

2021

11. Рошка, Петру. Интернационализация высшего образования: (тенденции и перспективы): Монография / Петру Рошка, Лариса Трифонова. – Кишинэу: ULIM, 2021. – 304 p. – ISBN 978-9975-56-863-0.

Contribuții științifice: Articole în anale, culegeri

2012

12. Roșca, Petru. Amprenta ecologică și managementul pentru asigurarea modului de viață sustenabil / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 81-88. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

13. Roșca, Petru. Aplicarea principiilor gestiunii corporative a entităților organizatorice în plan regional european / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 73-76. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.
14. Roșca Petru. Comerțul exterior al Republicii Moldova cu Federația Rusă. Raport la Masa rotundă „Rusia – Moldova: un dialog în numele viitorului” / Petru Roșca. – Chișinău: [S.n.], 2012.
15. Roșca, Petru. Comportamentul managerial bazat pe cunoaștere în sistemul educațional de sănătate dominat de telecomunicarea modernă / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu // „Strategii de dezvoltare socio-economică a societății în condițiile globalizării”: materialele conf. șt. intern. din 15-16 oct. 2012. – Chișinău: [S.n.], 2012 (Tipogr. „Print-Caro”). – 340 p. (p. 95-102).
16. Roșca, Petru. Concepte de bază și teorii ale migrației internaționale a forței de muncă / Petru Roșca, Gheorghe Stana // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 88-96. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.
17. Roșca, Petru. Cooperarea transfrontalieră și regionalizarea în țările Uniunii Europene / Petru Roșca, Leonid Roșca, Ilian Galben // *Rolul Euro-regiunilor în dezvoltarea durabilă în contextul crizei mondiale. Exemplu: Euroregiunea Siret-Prut-Nistru: materialele conf. șt. inter. din 07.07.2012* Ediția a VIII-a. – Iași: Ed. Tehnopress, 2012. – Vol. XI. – 189 p. (p.15-23).
18. Roșca Petru. Dezvoltarea sistemului financiar creditar și rolul acestuia în economia națională / Petru Roșca // *Turismul și sustenabilitatea energetică: propulsori ai dezvoltării sustenabile: materialele conf. șt. din 27-28.09.2012*. – Chișinău: ULIM, 2012. – P. 20-31.
19. Roșca Petru. Factoringul internațional / Petru Roșca // *Turismul și sustenabilitatea energetică: propulsori ai dezvoltării sustenabile: materialele conf. șt. din 27-28.09.2012*. – Chișinău: ULIM, 2012. – P.11-20.

20. Roșca, Petru. Inovația și cercetarea – factori cheie în sporirea competitivității produselor pe plan internațional / Petru Roșca, Ilian Galben, E. Poștaru // „Strategii de dezvoltare socio-economică a societății în condițiile globalizării”: materialele conf. șt. din 15-16 oct. 2012. – Chișinău: [S.n.], 2012 (Tipogr. „Print-Caro”). – 340 p. (p. 95-102).

21. Roșca, Petru. Migrația externă ca factor de export a capitalului uman / Petru Roșca, Leonid Roșca, Gheorghe Stana / „Strategii de dezvoltare socio-economică a societății în condițiile globalizării”: materialele conf. șt. intern. din 15-16 oct., 2012. – Chișinău: [S.n.], 2012 (Tipogr. „Print-Caro”). – 340 p. (p. 102-109).

22. Roșca, Petru. Optimizarea exploatării curate și valorificarea sustenabilă a resurselor naturale (studiu de caz: nisipurile aluvionare aurifere) / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; red. resp.: *Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 45-50. – ISSN 1857-1468. – Text paral.: lb. rom., eng.

23. Roșca, Petru. Planurile de gestiune corporativă a crizelor în sisteme manageriale asamblate / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac // *Intellectus: rev. de proprietate intelectuală / Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală din Moldova*. – Chișinău: AGEPI, 2012. – Nr. 3. – P. 110-114. – ISSN 1810-7079. – Abstract în lb. eng.

24. Roșca, Petru. Planurile de gestiune corporativă a crizelor în sisteme manageriale asamblate / Roșca, Petru, Maria Gâf-Deac // „Strategii de dezvoltare socio-economică a societății în condițiile globalizării”: materialele conf. șt. intern. din 15-16 oct. 2012. – Chișinău: [S.n.], 2012 (Tipogr. „Print-Caro”). – 340 p. (p. 282-287).

25. Roșca, Petru. Politica agricolă comună în contextul extinderii Uniunii Europene / Petru Roșca, Leonid Roșca // *Competitivitatea economiei naționale în contextul procesului de globalizare internațională: materialele conf. intern. din 2-3.11.2012*. – Chișinău: USM, 2012. – P. 227-242.

26. Roșca, Petru. Rolul companiilor multinaționale în dezvoltarea relațiilor economice internaționale între state / Petru Roșca, Leonid Roșca // *Analele*

Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; red. resp.: Petru Roșca; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 64-68. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

27. Рошка, Петру. Развитие мясной промышленности в Республике Молдова за последние годы / Петр Рошка, Галина Шевченко// Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; red. resp.: Petru Roșca; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 109-113. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

2013

28. Roșca, Petru. Diversificarea exporturilor Republicii Moldova / Petru Roșca // ”Strategii de dezvoltare socio-economică a societății în condițiile globalizării”: materialele conf. intern. din 12.04.2013. – Chișinău: ULIM, 2013. – P. 322-326.

29. Roșca, Petru. Factorii determinanți ai migrației forței de muncă / Petru Roșca, Gheorghe Stana, Silvestru Maximilian // Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2013 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; red. resp.: Petru Roșca; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2013. – Vol. 14. – P. 47-56. – ISBN 978-9975-9747-5-2. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

30. Roșca, Petru. Fluxurile internaționale ale forței de muncă / Petru Roșca, Gheorghe Stana // ”Strategii de dezvoltare socio-economică a societății în condițiile globalizării”: materialele conf. intern. din 12.04.2013. – Chișinău: ULIM, 2013. – P. 326-331.

31. Roșca, Petru. Investițiile - ca factor de impulsională al dezvoltării economice / Petru Roșca, Petru Coban, Alexandru Gribincea // Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2013 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; red. resp.: Petru Roșca; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2013. – Vol. 14. – P. 35-46. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISBN 978-9975-9747-5-2. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

32. Roșca, Petru. Mecanismele de reglementare ale economiei țărilor UE în condițiile crizei financiare / Petru Roșca // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2013 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2013. – Vol. 14. – P. 13-21. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISBN 978-9975-9747-5-2. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

33. Roșca, Petru. Obiective prioritare în dezvoltarea regională / Petru Roșca // *Rolul Euroregiunilor în dezvoltarea durabilă în contextul crizei mondiale. Exemplu: Euroregiunea "Siret-Prut-Nistru": materialele conf. șt. intern. din 21.06.2013, Ediția a IX-a. Iași: Academia Română, Filiala Iași. Institutul de Cercetări economice și sociale "Gh. Zanea". – Vol. XIV. – P. 83-92.*

34. Roșca, Petru. Principiile gestiunii corporative a entităților organizatorice din România / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2013 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM. 2013. – Vol. 14. – P. 98-110. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

2014

35. Roșca, Petru. Analiza socio-demografică a migrațiilor interne în România / Petru Roșca, Gheorghe Stana // *"Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere": Materialele conf. șt.-practice intern. din 19 septembrie 2014. – Iași: [S. n.], 2014, p. 24-31.*

36. Roșca, Petru. Aplicarea strategiilor de dezvoltare a forței de muncă în Uniunea Europeană / Petru Roșca, Gheorghe Stana // *„Creșterea economică în condițiile globalizării”*: materialele conf. șt. intern. din 16-17 octombrie 2014. – Chișinău: INCE, 2014. – Vol. II. – P 221-225. – ISBN 978-9975-4185-2-2.

37. Roșca, Petru. Cadrul european și din România al asigurării sănătății și sustenabilității sanitare / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu, Daian Mihai Ceaușu // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2014 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.:

Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; red. resp.: *Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2014. – Vol. 15. – P. 48-53. – ISBN 978-9975-9747-5-2. – ISSN 1857-1468. – Summary în lb. eng.

38. Roșca, Petru. Concepția și experiența gestionării corporative în unele țări dezvoltate / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2014/ Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; red. resp.: *Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2014. – Vol. 15. – P. 34-41. – ISBN 978-9975-9747-5-2. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

39. Roșca, Petru. Dezvoltarea și principalele tendințe pe piața internațională a valorilor mobiliare / Petru Roșca, Adrian Țurcanu // ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materialele conf. șt.-practice intern. din 19 septembrie 2014. – Iași: [S. n.], 2014, P. 102-108.

40. Roșca, Petru. Direcțiile și fluxurile migrației internaționale a forței de muncă / Petru Roșca, Gheorghe Stana // „Relații bilaterale în contextul diferențelor de opinii integraționiste”: materialele conf. șt.-practice intern. din 24 octombrie 2014. – Chișinău: IRIM, 2014. – P. 106-112.

41. Roșca, Petru. Echilibrarea balanței de plăți externe / Petru Roșca, Ilian Galben, Leonid Roșca // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2014 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; red. resp.: *Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2014. – Nr. 15. – P. 9-20. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb. eng.

42. Roșca, Petru. Evoluția procesului de migrație în țările Uniunii Europene în perspectivă / Petru Roșca, Gheorghe Stana // „Creșterea economică în condițiile globalizării”: materialele conf. șt. intern. din 16-17 octombrie 2014. – Chișinău: INCE, 2014. – Vol. II. – P. 176-183. – ISBN 978-9975-4185-2-2.

43. Roșca, Petru. Migrația forței de muncă în Republica Moldova și parteneriatul de mobilitate încheiat de aceasta cu Uniunea Europeană / Petru Roșca, Gheorghe Stana // „Politici și mecanisme de inovare și dezvoltare a proceselor economico-financiare și sociale în plan național și internațional”

onal”: materialele conf. șt. intern. din 31 octombrie - 01 noiembrie 2014. – Chișinău: USM, 2014. – P. 374-381. – ISBN 978-9975-71-574-4.

44. Рошка, Петру. Конкуренентоспособность страны на международном уровне / Петру Рошка // «Инновационное развитие социально-экономических систем»: материалы международной научно-практической конференции, 21 марта 2014 г. – Орехово-Зуево: Московский Государственный Областной Гуманитарный институт, 2014.

2015

45. Roșca, Petru. Fluxurile investițiilor străine directe și contextul competitiv al economiei României / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // „Managementul echipei orientat spre creșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România”: materialele conf. șt. intern. din 30 oct.–2 noiem. 2015. – Constanța: Eforie Nord, 2015. – P. 117-130. – ISBN 978-606-13-3082-9

46. Roșca, Petru. Impactul crizei economice asupra investițiilor străine directe și politica de investiții / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // „Managementul echipei orientat spre creșterea performanței firmelor din Republica Moldova și România”: materialele conf. șt. intern. din 30 oct.–2 noiem. 2015. – Constanța: Eforie Nord, 2015. – P. 112-117. ISBN 978-606-13-3082-9.

47. Roșca, Petru. Importanța turismului pentru economia românească / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // „Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materialele conf. șt. intern. din 6 noiembrie 2015. – Iași: Editura Tehnopress, 2015. – Vol. XXIII. – P. 159-171.

48. Roșca, Petru. Importanța turismului pentru economia românească / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // „Organizarea administrației publice locale în Republica Moldova în lumina experienței și a practicilor administrației locale din Europa”: materialele conf. șt. intern. din 06.10.2015. – Iași: [S. n.], 2015. – P. 112-117.

49. Roșca, Petru. Investițiile externe și efectele acestora asupra economiei românești / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // „Развитие современных экономических систем: вызовы и альтернативы XXI столетия”: mate-

rialele conf. șt. intern. din 26-27 noiembrie 2015. – Chișinău: Universitatea Slavonă din Moldova, 2015. P. 124-131.

50. Roșca, Petru. Motivarea și satisfacția în economia de piață funcțională / Petru Roșca, Bianca Rusu, Petru Roșca, Alexandrina Meruță // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. seria Economie*, 2015 / Univ. Liberă Intern. din Moldova, Inst. Investigații Strategice în Econ.; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; red. resp.: *Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Vol. 16. – P. 119-126. – ISBN 978-9975-124-82-9. – ISSN 1857-1468. – Abstract în lb.rom., eng.

51. Roșca, Petru. Necesitatea implementării și administrării investițiilor străine directe în stațiunea „Mamaia”: / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // *materialele conf. șt. intern. din 30-31 octombrie 2015*. – Chișinău: USM, 2015. P. 182-189.

52. Roșca, Petru. Resursele turistice ale litoralului românesc / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // „*Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial*”: *materialele conf. șt. intern. din 30-31 octombrie 2015*. – Chișinău: CEP USM, 2015. – P. 372-381.

53. Roșca, Petru. Rolul investițiilor străine în dezvoltarea economiei României / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // „*Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*”: *materialele conf. șt. intern. din 6 noiembrie 2015*. – Iași: Editura Tehnopress, 2015. – Vol. XXIII. – P. 18-27.

54. Roșca, Petru. Rolul investițiilor străine în dezvoltarea economiei României / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // „*Organizarea administrației publice locale în Republica Moldova în lumina experienței și a practicilor administrației locale din Europa*”: *materialele conf. șt. intern. din 06.10.2015*. – Iași: [S. n.], 2015. – P. 18-27.

55. Roșca, Petru. Strategii de atragere a investițiilor străine / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // „*Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial*”: *materialele conf. șt. intern. din 30-31 octombrie 2015*. – Chișinău: CEP USM, 2015. – P. 363-371. – ISSN 978-9975-71-711-3

56. Roșca, Petru. Concepts of economics and management of biochemistry and biophysics control structures / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu, Lăcrămioara Rodica Hurloiu [et al] // *The Journal of Economics and Knowledge Technologies*. – București: Ed. FREE MIND, 2015. – P. 53-57. – Vol. 1. – Nr. 1. – ISSN 2360-5499 / ISSN-L 2360-5499.

2016

57. Roșca, Petru. Activitatea investițională și promovarea exporturilor în Republica Moldova / Petru Roșca, Ilian Galben // „Progrese în teoria deciziilor economice în condițiile de risc și incertitudine & Sisteme fuzzy în economie”: materialele conf. șt. intern. din 07 septembrie 2016. – Iași: [S.n.], 2016. – P. 80-85.

58. Roșca, Petru. Activitatea investițională în unele state din Uniunea Europeană / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // „Progrese în teoria deciziilor economice în condițiile de risc și incertitudine & Sisteme fuzzy în economie”: materialele conf. șt. intern. din 07 septembrie 2016. – Iași: [S.n.], 2016. – P. 28-35.

59. Roșca, Petru. Bazele metodologice privind creditarea internațională și finanțarea publică a activității economice / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru, Leonid Roșca // *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. seria Economie*, 2016 / Univ. Liberă Intern. din Moldova, Inst. Investigații Strategice în Econ.; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânc; red. resp.: Petru Roșca. – Chișinău: ULIM, 2016. – Nr. 16. – P. 7-30.

60. Roșca, Petru. Contextualitatea contemporană pentru noua economie bazată pe cunoaștere și meta cunoaștere / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac, Cristina Monica Valeca, [et al.]. // “Asigurarea viabilității economico-manageriale pentru dezvoltarea durabilă a economiei regionale în condițiile integrării în UE”: materialele conf. șt. intern. din 16-17 septembrie 2016. – Bălți: Editura acreditată CNCSIS, 2017. – P. 226-230. – ISBN 97 8-606-13-3 6-11 -5. – Abstract în lb.eng.

61. Roșca, Petru. Impactul crizei economice asupra investițiilor străine directe și politica de investiții / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // „Creșterea competitivității economice în contextul formării societății bazate pe

cunoaștere”: materialele conf. șt. intern. din 28-29 octombrie 2016. – Chișinău: USM, 2016. – P. 293-301.

62. Roșca, Petru. Impactul crizei financiare asupra activității investiționale în România / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // „Progrese în teoria deciziilor economice în condițiile de risc și incertitudine & Sisteme fuzzy în economie”: materialele conf. șt. intern. din 07 septembrie 2016. – Iași: [S.n.], 2016. – P. 228-235.

63. Roșca, Petru. Modele ale noii economii. Noua economie și noua întreprindere / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac, Lăcrămioara Rodica Hurloiu, [et al.]. // “Asigurarea viabilității economico-manageriale pentru dezvoltarea durabilă a economiei regionale în condițiile integrării în UE”: materialele conf. șt. intern. din 16-17 septembrie 2016. – Bălți: Editura acreditata CNCISIS, 2017. – ISBN 97 8-606-13-3 6-11 -5. – P. 221-225. – Abstract în lb.eng.

2017

64. Roșca, Petru. *Cercetarea și inovarea: factori-cheie în sporirea competitivității produselor moldovenești pe piața internațională* / Petru Roșca, Alexandru Gribincea // “Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică și perspectiva dezvoltării”: materialele conf. șt. intern. din 24-25 martie 2017. – Chișinău: “Print-Caro” SRL, 2017. – ISBN: 978-9975-56-439-7. – P. 771-786. – Titlu paral.: lb.rom., eng. – Abstract în lb.eng.

65. Roșca, Petru. Nivelul calității și activitatea de marketing – factori decisivi ai competitivității firmei pe piață / Petru Roșca, Ilian Galben, Leonid Roșca // „Zilele academice Ieșene. Ediția a XXXII-a. Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine. Sisteme fuzzy în economie”: materialele conf. șt. intern. din 06 octombrie 2017. – Iași: [S.n.], 2017.

66. Roșca, Petru. Politica investițională în unele țări din Uniunea Europeană / Roșca Petru, Sălăvăstru Valerian, Roșca Leonid // “Paradigme moderne ale economiei și antreprenoriatului inovativ”: materialele conf. șt. intern. din 3-4 noiembrie 2017. – Ediția a XII-a. – Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2017. – ISBN 978-9975-71-942-1. – P. 259-266. – Abstract în lb.eng.

67. Roșca, Petru. Procesul decizional în managementul corporativ modern / Petru Roșca, Leonid Roșca, Maria Gâf-Deac // „Zilele academice Iașene. Ediția a XXXII-a. Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine. Sisteme fuzzy în economie”: materialele conf. șt. intern. din 06 octombrie 2017. – Iași: [S.n.], 2017.

68. Roșca, Petru. Economic efficiency and the role of the state in market economy / Petru Roșca // *Annals of Spiru Haret University. Economic Series.* – București, 2017. – P. 35-41. – ISSN 2393-1795.

69. Рошка, Петру. Инновационная деятельность предпринимателя / Петру Рошка, Онофрей Александр, Рошка Леонид // “Paradigme moderne ale economiei și antreprenoriatului inovativ”: materialele conf. șt. intern. din 3-4 noiembrie 2017. – Chișinău: CEP USM, 2017. – ISBN 978-9975-71-942-1. – P. 267-273. – Abstract în lb.eng.

70. Рошка, Петру. Совершенствование качества продукции и маркетинга – условие увеличения экспорта товаров и услуг / Петру Рошка, Илиан Галбен // „Стратегические ориентиры развития экономики Украины”: materialele conf. intern. șt.-practice din 6-7 octombrie 2017. – Odessa: [S.n.], 2017. – С. 81-85.

2018

71. Roșca, Petru. Aportul investițiilor străine în dezvoltarea economiei naționale / Petru Roșca, Leonid Roșca // “Universitatea Europeană: spre o societatea a cunoașterii prin europenizare și globalizare”: materialele conf. șt. intern. aniversară din 13-20 octombrie 2017. – Chișinău: Tipografia “Print-Caro”, 2018. – ISBN 978-9975-3168-7-3. – P. 12-22. – Abstract în lb.eng.

72. Roșca, Petru. Influența factorilor de eficiență a politicilor publice și a fondurilor structurale în facilitarea dezvoltării turismului / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // *EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Inter. din Moldova.* – Chișinău, 2018. – Nr. 4. – P. 12-15. – ISSN 2587-344X.

73. Roșca, Petru. Inovarea și cercetarea – factori cheie în sporirea competitivității produselor pe piața internațională / Petru Roșca, Ilian Galben // *EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova.* – Chișinău, 2018. – Nr. 4. – P. 16-25. – ISSN 2587-344X. – Titlu paral.: lb.rom., eng. – Text în lb.eng. – Adnotare în lb.rom., eng.

74. Roșca, Petru. Investițiile externe și efectele acestora asupra economiei românești = Foreign investments and their effects on the romanian economy / Petru Roșca, Leonid Roșca, Vasilica Rusu // EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2018. – Nr. 3. – P. 54-65. – ISSN 2587-344X. – Titlu paral.:lb.rom., eng. – Text în lb.eng. – Adnotare în lb.rom., eng.

75. Roșca, Petru. Metode de argumentare a deciziilor în managementul corporativ / Petru Roșca, Ilian Galben // EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2018. – Nr. 3. – P. 210-217. – ISSN 2587-344X. – Titlu paral.: lb. rom., eng.. – Text în lb. rom. – Adnotare în lb. rom., eng.

76. Roșca, Petru. Politica de coeziune în Uniunea Europeană = Cohesion policy in the European union / Roșca Petru // EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2018. – Nr. 3. – P. 45-51. – ISSN 2587-344X. – Titlu paral.: lb. rom., eng. – Adnotare în lb. rom., eng.

77. Roșca, Petru. Politica de coeziune în Uniunea Europeană / Roșca Petru // În: Memoriam Andrei GALBEN: omul legendă: materialele conf. șt. intern. – Chișinău: ULIM, 2018. – P. 422-428.

78. Roșca, Petru. Promovarea și finanțarea proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile / Petru Roșca, Leonid Roșca, Valerian Sălăvăstru // EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2018. – Nr. 3. – P. 179-187. – ISSN 2587-344X. – Titlu paral.: lb.rom., eng. – Text în lb.eng. – Adnotare în lb. rom.,eng.

2019

79. Roșca, Petru. Climatul investițional și promovarea exporturilor în Republica Moldova / Petru Roșca, Ilian Galben // “Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materiale conf. șt. din 25 octombrie 2019. – Iași: Performantica, 2019. – Vol. 35. – P. 167-175. – ISBN 978-606-685-687-4. – Titlu paral.: lb.rom., eng. – Abstract în lb.eng.

80. Roșca, Petru. Dezvoltarea turismului în zona mării dintre trei continente / Petru Roșca, Airin Nabolsi // EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2019. – Nr. 3-4, P. 19-25. – ISSN 2587-

344X. – Titlu paral.: lb.rom., eng., Text în lb.eng., Adnotare în lb.rom.,eng.

81. Roșca, Petru. Politici regionale de rezolvare a problemelor de dezvoltare socio-economică / Petru Roșca // “Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materiale conf. șt. din 25 octombrie 2019. – Iași: Performantica, 2019. – Vol. 35. – P. 336-347. – ISBN 978-606-685-687-4. – Titlu paral.: lb.rom., eng. – Abstract în lb.eng.

82. Roșca, Petru. Strategia națională de atragere a investițiilor și promovarea a exporturilor: realizări, probleme, sugestii / Petru Roșca // ”Europenizarea și globalizarea Științei Economice: provocări, tendințe, perspective: materiale conf. șt. din 17 octombrie 2019. – Chișinău: ULIM, 2019.

83. Рошка, Петру. Инвестиционная активность и продвижение экспорта в Республике Молдова / Петру Рошка, Илиан Галбен // În: Culegere de materiale conf. șt.-practice din 09.09.2019. – Kiev: [S. n.], 2019. – P. 11-16.

84. Рошка, Петру. Международная миграция трудовых ресурсов и ее последствия / Петру Рошка, Леонид Рошка // «Внешние и внутренние факторы формирования и развития экономических систем»: materiale a conf. șt.-practice с 09.02.2019. – Kiev: [S. n.], 2019. – С. 5-12.

85. Рошка, Петру. Предпринимательство и инновационная деятельность / Петру Рошка, Илиан Галбен // «Современные факторы развития международных отношений и внешней политики государства: экономические и институциональные аспекты»: materialele conf. șt.-practice с 26.01.2019. – [S. l.]: [S. n.], 2019. – С. 12-18.

2020

86. Roșca Petru. Comerțul internațional cu servicii / Petru Roșca, Ilian Galben // ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materialele conf. șt. inter. din 30 octombrie 2020. – Iași: [S. n.], 2020. – P. 187-198.

87. Roșca, Petru. Nivelul actual și tendințele de dezvoltare a comerțului internațional cu servicii / Petru Roșca, Leonid Roșca // EcoSoEn: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2020. – Nr. 1-2. – P. 21-31. – ISSN 2587-344X. – Titlu paral.: lb. rom., eng. – Text în lb.eng. – Adnotare în lb. rom., eng.

88. Roșca, Petru. Perspectivele dezvoltării economice naționale în contextul europenizării. / Petru Roșca // „ULIM – 28 ani”: materialele conf. șt. inter. din 16-24 octombrie 2020. Universitas European: Spre o societate a cunoașterii prin europenizare și globalizare – Chișinău: ULIM, 2020.
89. Рошка, Петру. Европейский рынок образовательных услуг: тенденции и перспективы / Петру Рошка, Лариса Трифонова // «Актуальные проблемы вертикальной интеграции системы образования, науки, бизнеса: экономические, правовые и социальные аспекты»: материалы научной конференции 29 декабрь, 2020. – Воронеж: [S.n.], 2020. – С. 92-108.
90. Рошка, Петру. Инвестиционная активность и продвижение экспорта в Республике Молдова / Илиан Галбен, Рошка, Петру // Электронный научный журнал - Приазовский экономический вестник. – Запорожье: [S. n.], 2020. – Nr. 3. – С. 74-81.
91. Рошка, Петру. Интернационализация высшего образования в странах Европы / Петру Рошка, Лариса Трифонова // Економічні студії: науково-практичний журнал. – Львов: Львівська економічна фундація, 2020. – Nr. 4 (30). – С. 118-123. – ISSN 2311-9306.
92. Рошка, Петру. Методика оценки эффективности, как инструмент совершенствования управления процессом интернационализации высшего образования / Петру Рошка, Лариса Трифонова // ”Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale: materialele conf. șt. internaț. din 30 octombrie 2020. – Chișinău: USM, 2020. – С. 74-80.
93. Рошка, Петру. Модели интернационализации образовательных услуг в Республике Молдова / Петру Рошка, Лариса Трифонова // «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации»: материалы международной научно-практической интернет-конференции 22.12.2020. – [S.l]: [S.n.]. – 2020, С. 37-42.
94. Рошка, Петру. Развитие международной торговли услугами / Петру Рошка, Илиан Галбен // «Экономика современности: актуальные вопросы и инновационные аспекты»: Междун. научно-практ. конф., г. Запорожье, Ucraina, 25.05.2020. – Запорожье: [S. n.], 2020. – С. 97-101.
95. Рошка, Петру. Региональная политика в странах Европейского

Союза / Петру Рошка, Леонид Рошка // Науковий журнал “Регіональна економіка та управління” май, 2020. – Nr. 2 (28). – С. 45-52

2021

96. Roșca, Petru. Activitatea investițională și promovarea exporturilor în Republica Moldova / Petru Roșca, Ilian Galben // ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materialele conf. șt. intern. din 29 octombrie 2021. – Iași: Ed. Performantica, 2021. – Vol. XI. – P. 189-199. – ISBN 978-606-685-831-1.

97. Roșca, Petru. Internaționalizarea învățământului superior în țările europene / Petru Roșca, Larisa Trifonova // ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”: materialele conf. șt. intern. din 29 octombrie 2021. – Iași: Ed. Performantica, 2021. – Vol. XXXIX. – P. 100-108. – ISBN 978-606-685-830-4.

98. Roșca, Petru. Current tendencies in the higher education market: challenges and prospects / Petru Roșca, Larisa Trifonova // EcoSoEn: rev. șt/ Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău, 2021. – Nr. 3-4. – P. 14-28. – ISSN 2587-344X.

99. Рошка, Петру. Инвестиционная активность и продвижение экспорта в Республике Молдова / Петру Рошка // «Экономическая безопасность: государство, кластер, предприятие»: materialele conf. șt. intern.: II International Scientific Conference Economic Security: State, Cluster, enterprise december 24-25, 2021. – Lisabona: [S.n.], 2021. – P.11-18 DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-187-9-3>.

100. Рошка, Петру. Интернационализация высшего образования в Республике Молдова / Петру Рошка, Лариса Трифонова // «Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации»: Сборник научных трудов. – Переяслав: [S. n.], 2021. – Вып. 78. – С. 149-153.

101. Рошка, Петру. Модели интернационализации высшего образования в европейских странах / Петру Рошка, Лариса Трифонова // Modern Scientific Researches: Science Journal. –Minsk: Yolnat PE, 2021. – Issue Nr. 18(02). – С. 57-67. – ISSN 2523-4692.

2022

102. Roșca, Petru. Diplomația comercială ca instrument în politica externă a statului. / Petru Roșca // „Diplomația economică a Uniunii Europene în condițiile actuale ale globalizării”: materialele mesei rotunde cu participare internațională din 25 martie 2022. – Chișinău: USM, 2022. – P.4-12. – ISBN 978-9975-158-92-3.

103. Roșca, Petru. Activitatea de marketing în turism și piața turistică / Petru Roșca, Ilian Galben // “Turism și Spațiu Rural în Context Național și Internațional - TARS” materialele conf. intern. din 27 mai 2022. (acceptat spre publicare)

Articole în seriale

2012

104. Roșca, Petru. Aplicarea principiilor gestiunii corporative a entităților organizatorice în plan regional european / Petru Ion Roșca, Maria Gâf-Deac // Economie și Sociologie: rev. teoretică- șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică; red. șef. Iliade Gheorghe. – Chișinău: IEFS, 2012. – Nr. 3. – P. 21-25. – ISSN 1857-4130. – Abstract în lb. eng.

105. Roșca, Petru. Optimizarea exploatării curate și valorificarea sustenabilă a resurselor naturale (studiu de caz: nisipurile aluvionare aurifere) / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu // Economie și Sociologie: rev. teoretică- șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică; red. șef. Iliade Gheorghe. – Chișinău: IEFS, 2012. – Nr. 4. – P. 55-61. – ISSN 1857-4130. – Text paral.: lb.rom., eng.

106. Roșca, Petru. Optimizarea exploatării curate și valorificarea sustenabilă a resurselor naturale (studiu de caz: nisipurile aluvionare aurifere) / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu // Economica: rev. șt.didact., 2012 / Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău: ASEM, 2012. – Nr. 4(82). – P. 15-21. – ISSN 1810-9136. – Text paral.: lb.rom., eng.

2013

107. Roșca, Petru. Demersuri strategice de orientare a gestiunii corporative în plan național și regional pentru companiile moderne = Strategic approach of management corporate guidance in national and regional

companies modern / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac; Universitatea Liberă Internațională din Moldova // Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova; Red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2013. – Nr. 3-4. – P. 14-22. – ISSN 1857-226X. – Abstract în lb. eng.

108. Roșca, Petru. Internaționalizarea și regionalizarea practicilor de gestiune corporativă a firmelor din România / Petru Roșca, Maria Gâf-Deac // Economie și Sociologie: rev. teoretică- șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică; red. șef. Iliade Gheorghe. – Chișinău: IEFS, 2013. – Nr. 4. – P. 70-77. – ISSN 1857-4130. – Text paral.: lb. rom., eng.

2014

109. Roșca, Petru. Aportul investițiilor străine asupra creșterii economice naționale / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru // *Economica: rev. șt.-didactică / Academia de Studii Economice a Moldovei*. – Chișinău: ASEM, 2014. – Nr. 1(87). – P. 75-81. – ISSN 1810-9136. – Text paral.: lb. rom., eng.

110. Roșca, Petru. Importanța turismului pentru economia românească / Petru Roșca, Dan Alexandru Busu // *Economica: rev. șt.-didactică / Academia de Studii Economice a Moldovei*. – Chișinău: ASEM, 2014. – Nr. 2(88). – P. 23-38. – ISSN 1810-9136. – Text paral.: lb. rom., eng.

111. Roșca, Petru. Managementul afectării sustenabilității mediului și a domeniului sanitar sub efecte biofizice și biochimice / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu // Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova; red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, –2014. – Nr. 1. – P. 29-34. – ISSN 1857-226X. – Abstract în lb. rom., eng.

112. Roșca, Petru. Patogenia și sanogenia – elemente de suport managerial pentru instaurarea și menținerea sustenabilității sanitare / Petru Roșca, Ioana Andreea Marinescu. – Chișinău: Editura ASEM, 2014 // *Economica: rev. șt.-didactică / Academia de Studii Economice a Moldovei*. – Chișinău: ASEM, 2014. – Nr. 1(87). – P. 25-31. – ISSN 1810-9136. – Text paral.: lb. rom., eng.

113. Roșca, Petru. Piața internațională a creditului și influența acesteia asupra economiei naționale / Petru Roșca, Adrian Țurcanu // Studii Econo-

mice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova; Red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2014. – Nr. 2. – P. 144-150. – ISSN 1857-226X. – Abstract în lb. rom., eng.

114. Roșca, Petru. Principii ale managementului schimbării / Petru Roșca, Eduard Ionescu, Rodica Dragomiroiu, Lacramioara Rodica Hurloiu // *Economie și Sociologie: rev. teoretică- șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică*; red. șef. Iliade Gheorghe. – Chișinău: IEFS, 2014. – Nr. 1. – P. 137-142. – ISSN 1857-4130. – Text paral.: lb. rom., eng.

2015

115. Roșca, Petru. Eficiența economică – modalități de tratare / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru // *Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova*; red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Nr 2. – P. 314-326. – ISBN 1857-226X.

116. Roșca, Petru. International conceptual reflection on the financing of economic activity / Petru Roșca, Valerian Sălăvăstru // *Economie și Sociologie: rev. teoretică șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică*; red. șef. Iliade Gheorghe. – Chișinău: IEFS, 2015, nr. 3, pp. 67-73. ISSN 1857-4130. Text în lb. eng.. – Abstract în lb. rom., ru.

117. Roșca, Petru. Managementul cunoștințelor în noua economie bazată pe cunoaștere / Petru Roșca, Burtea Elena, Mariuța Șerban // *Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova*; red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Nr 2. – P. 326-335. – ISBN 1857-226X.

118. Roșca, Petru. Optimizarea investițiilor în produsele de extindere a capacităților bazelor turistice / Petru Roșca, Dan Alexandru Bușu // *Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova*; red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Nr. 2. – P. 286-301. – ISBN 1857-226X.

119. Roșca, Petru. Transportarea și distribuirea gazelor în Republica Moldova / Petru Roșca, Silvia Scorțescu // *Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova*; Red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Nr. 1. – P. 48-53. – ISSN 1857-226X. – Abstract în lb. rom., eng.

2016

120. Roșca, Petru. Investițiile externe și efectele acestora asupra economiei românești / Petru Roșca, Dan Alexandru Busu, Leonid Roșca // Studii Economice: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova; red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2016. – Nr.1. – P. 24-35. – ISSN1857-226X. Categoria “C”.

121. Roșca, Petru. Promoting and financing the investment projects from foreign non-reimbursable funds = Promovarea și finanțarea proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile / Petru Roșca, Sălăvăstru Valerian // Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova; Red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2016. – Nr.1. – P. 36-48. – ISSN1857-226X. Categoria “C”.

Lucrări coordonate, redactate, recenzate
Petru Roșca – referent oficial

2012

122. Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 12. – 294 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468.

123. Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2012 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca*; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – 220 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468.

124. Roșcăneanu, Radu. Caracteristici ale comerțului Internațional al României / Radu Roșcăneanu, Marian Jianu, Traian Colțea, Virgil Gherghina; *rec.: Petru Roșca* // Economie și Sociologie: rev. Teoretică - șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică; red. șef.: Iliade Gheorghe. – Chișinău: IIEFS, 2012. – Nr. 1. – P. 127-13. – ISSN 1857-4130. – Text paral.: lb. rom., eng.

125. Gribincea, Alexandru. Dezvoltarea comerțului dintre China și Spațiul economic European / Alexandru Gribincea, Ludmila Tăbăcaru, Germania Sergiu Gușilo; *rec.: Petru Roșca // Economie și Sociologie: rev. teoretică - șt. / Institutul de Economie, Finanțe și Statistică; red. șef. Iliade Gheorghie. – Chișinău: IEFS, 2012. – Nr. 1. – P. 75-85. – ISSN 1857-4130. – Text paral.: lb. rom., eng.*

126. Fondos (Lungu), Tatiana. Teorie economică: Ghid didactic / Tatiana Fondos (Lungu); *rec.: Roșca Petru // Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2012/ Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; red. resp.: Petru Roșca; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2012. – Vol. 13. – P. 214. – ISSN 1857-1468.*

127. Actual issues of world economy = Problemele actuale ale economiei mondiale: The intern. collection of Scientific Articles / Acad.de Studii Econ.a Moldovei, Fac.Relatii Econ. Intern., Catedra Relații Econ. Intern.: coord.: Boris Chistruga, Zorina Șișcan; *ref. Petru Roșca. – Ch.: ASEM, 2012. – 222 p. – Bibliogr. La sfârșitul art. – ISBN 978-9975-606-8*

2013

128. Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2013 / Univ. Liberă Int. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; *red. resp.: Petru Roșca; coord. șt.: Ana Guțu. – Chișinău: ULIM, 2013. – Vol. 14. – 192 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468.*

129. Popescu, Ion. „Mondoeconomia”: Economia mondială, schimbare de paradigmă? / Ion Popescu, Aurelian Bondrea, Elena Gurgu, Ilian Galben; *rec.: Petru Roșca // Studii Economice: rev. șt. / Univ. Liberă Intern. din Moldova; red. șef.: Nicolae Țâu; red.-șef.: Viorelia Moldovan-Bătrânac. – Chișinău: ULIM, 2013. – Nr. 1-2. – P. 204-205. – ISSN 1857-226X.*

2014

130. Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2013 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; *red. resp.: Petru Roșca. – Chișinău: ULIM, 2014. – Vol. 15. – 220 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468.*

131. Efros, Stela. Dezvoltarea antreprenoriatului constructiv în Republica Moldova: Specialitatea 08.00.05 - Economie și management (în activitatea de antreprenoriat): Autoref. tz. doct. în economie/ Stela Efros; conducător șt.: Natalia Burlacu; *consil. șt. Petru Roșca*, Iuliana Drăgălin; Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2014. – 26 p. – Bibliogr.: p. 21-22
132. Gribincea, Alexandru. “Economie mondială” / Alexandru Gribincea, J. Kozak; *rec.: Petru Roșca // Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2014 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; red. resp.: Petru Roșca. – Chișinău: ULIM. – Vol. 15. – P. 219. – ISSN 1857-1468.
133. Dumitru, Ion. Modernizarea structurilor și strategiilor în managementul corporativ: Specialitatea 08.00.05 – Economie și management (în activitatea de antreprenoriat): Autoref. tz. doct. în economie / Ion Dumitru; conducător șt.: Natalia Burlacu; *consil. șt.: Petru Roșca*, Iuliana Drăgălin [et. al.]; Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2014. – 30 p.: scheme, tab.. – Bibliogr.: p. 27.

2015

134. Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2015 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; *red. resp.: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Vol. 16. – 204 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-9747-4-5. – ISSN 1857-1468.
135. Stana, Gheorghe. Cooperarea internațională dintre România și alte țări europene în domeniul migrației forței de muncă: Autoref. tz. doct. în științe econ.: Specialitatea 521.02 - Economie mondială; Relații econ. intern. / Stana George; *conducător șt. Petru Roșca*; Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2015. – 30 p. – Bibliogr.: p. 26.
136. Percinschi, Natalia. Corporațiile transnaționale ca promotor al dezvoltării durabile economice / Percinschi Natalia, Alexandru Gribincea; *rec.: Petru Roșca // Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie*, 2015 / Univ. Liberă Intern. din Moldova; dir. publ.: Andrei Galben; coord. șt.: Viorelia Moldovan-Bătrânac; *red. resp.: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – Vol. 16. – P. 195-196. – ISSN 1857-1468.

137. Marinescu, Ioana Andreea. Organizarea economico managerială a controlului biochimic în vederea asigurării sustenabilității sanitare: auto-ref. tz. doct. în științe econ.: Specialitatea 521.03 - economie și management în domeniul de activitate/ Marinescu Ioana Andreea; *conducător șt. Roșca Petru*; Univ. Liberă Intern. din Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2015. – 30 p. – Bibliogr.: p. 29.

138. Studii Economice: rev. șt / Univ. Liberă Intern. din Moldova; red. șef.: Natalia Burlacu; *red.-șef adjunct: Petru Roșca*. – Chișinău: ULIM, 2015. – 464 p. – ISSN 1857-226X.

2016

139. Zubco, Roman. Dezvoltarea activității de consultanță și outsourcing internațional în Republica Moldova: 521.02 economie mondială, relații economice intern.: Autoref. tz. doct. în științe economice / Zubco Roman; conducător șt.: Lobanov Natalia; ref.: Gribincea Alexandru; *cons. șt.: Roșca Petru*; Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Chișinău: [S.n.], 2016. – 32 p.: diagr., scheme, tab. – Bibliogr.: p. 28-29.

2018

140. Popa Marina. Factorii creșterii productivității muncii în condițiile internaționalizării economiilor naționale: specialitatea: 521.02. Economie mondială relații economice internaționale: autoreferat: tz. doct. în științele economice / Marina Popa; cond. șt.: Chistruga Boris; *rec. ofic.: Roșca Petru, Sîrbu Olesea*; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău: [S. n.], 2018. – 30 p.: scheme, tab. – Bibliografie: p. 27.

2022

141. Balan, Igor. Managementul resurselor umane: Note de curs / Igor Balan, Nina Pestușco; *rec.: Petru Roșca, Vladilen Popa*; ULIM. – Chișinău: Print-caro, 2022. – 84 pag.: fig.,tab. – ISBN 978-9975- 164- 18-4.

**Indexuri auxiliare:
Index de Nume****B**

Balan, Igor 141

Bondrea, Aurelian 129

Burlacu, Natalia (red.șef) 107, 111, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 131 (cond.șt.), 133 (cond.șt.), 138 (red.șef)

Burtea, Elena 117

Bușu, Dan Alexandru 47, 48, 49, 51, 52, 61, 62, 72, 118

C

Chistruga, Boris 1(coord), 127(coord), 140(cond.șt.)

Ceaușu, Daian Mihai 37

Coban, Petru 31

Colțea, Traian 124

D

Dragomiroiu, Rodica 114

Drăgălin, Iuliana 131, 133

Dumitru, Ion 133

E

Efros, Stela 131

F

Fondos(Lungu), Tatiana 126

G

Galben, Andrei (direct., publ.) 12, 13, 16, 22, 26, 27, 29, 31, 32, 34, 37, 38, 41, 50, 59, 77(în memoriam)

Galben, Ilian 17, 20, 41, 57, 65, 73, 75, 79, 86, 96, 103, 129

Gâf-Deac, Maria 5, 13, 23, 24, 34, 38, 60, 63, 67, 104, 107, 108

Gheorghe, Iliade 104-105(red.șef) 108(red.șef), 114(red.șef), 116(red.șef),

124-125(red.șef)

Gherghina, Virgil 124

Gribincea, Alexandru 31, 64, 125, 132, 136, 139(ref)

Gurgu, Elena 129

Gușilo, Germania Sergiu 125

Guțu, Ana (coord.șt)12, 13, 16, 22, 26, 27, 29, 31, 32, 34

H

Hurloiu, L.-R. 56, 63, 114

I

Ionescu, Eduard 114

J

Jianu, Marian 124

K

Kozak, J. 132

L

Lobanov, Natalia 139(cond.șt.)

M

Marinescu, Ioana Andreea 4, 12, 15, 22, 37, 56, 105, 106, 111, 112, 137

Maximilian, Silvestru 29

Meruță, Alexandrina 50

Moldovan-Bătrânac, Viorelia (red.șef)37, 38, 41, 50, 59, 129, 130(coord.șt.), 132 (coord.șt.), 134 (coord.șt.), 136 (coord.șt.)

N

Nabolsi, Airin 80

P

Percinschi, Natalia 136

Pestușco, Nina 141

Popa, Marina 140
Popa, Vladilen 141
Popescu, Ion 129
Postică, Constantin (coord.) 1
Poștaru, E. 20

R

Rusu, Bianca 50
Rusu, Vasilica 74
Roșca, Leonid 17,21, 25, 26, 41, 45, 46, 53, 54, 55, 58, 59, 65, 66, 67, 71, 74, 78, 87, 120
Roșca, Petru 1, 2, 3(coord.), 4, 5, 6, 7(coord.), 8, 9, 12(red.resp.), 13(red. Resp.), 14, 15, 16(red.resp.), 17, 18, 19, 20, 21, 22(red.resp.), 23, 24, 25, 26(red.resp.), 27(red.resp.), 28, 29(red.resp.), 30, 31-32(red. resp.), 33, 34(red.resp.), 35, 36, 37-38(red.resp.), 39, 40, 41(red.resp.), 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50(red.resp.), 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 86, 87, 88, 96, 97, 98, 102, 103, 104, 105, 106, 107(red.șef adj.), 108, 109, 110, 111(red.șef adj.), 112, 113(red.șef adj.), 114, 115, 116, 117-118-119(red.șef adj.), 120-121(redșșef adj.), 122-123(red. resp.), 124-125(rec.), 126(rec.; red.resp.), 127(ref.), 128(red.resp.), 129(rec.), 130(red.resp.), 131(consil.șt.), 132(rec.; red.resp.), 134(red. resp.), 135(cond.șt.), 136(rec.; red.resp.), 137(cond.șt.), 138(red.șef adj.), 139(cons.șt.), 140(rec.ofic.), 141(rec.).
Roșcăneanu, Radu 124

S

Sălăvăstru, Valerian 2, 8, 45, 46, 53, 54, 55, 58, 59, 66, 78, 109, 115, 116, 121
Scorțescu, Silvia 119
Sîrbu, Olesea 140
Stana, Gheorghe 2, 3, 7, 16, 21, 29, 30, 35, 36, 40, 42, 43, 135
Straistari, Larisa p. (pagina prefaței)

Ș

Șerban, Mariuța 117

Șișcan, Zorina 127

T

Tăbăcaru, Ludmila 125

Trifonova, Larisa 97, 98

Ț

Țău, Nicolae 3, 129(red.șef.)

Țurcanu, Adrian 6, 39, 113

V

Valeca, Cristina Monica 60

Z

Zubco, Roman 139

Г

Галбен, Илиан 70, 83, 85, 90, 94

О

Онофрей, Александр 69

Р

Рошка, Леонид 69, 84, 95

Рошка, Петру 10, 11, 44, 69, 70, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 99, 100, 101

Т

Трифоновна, Лариса 11, 89, 91, 92, 93, 100, 101

Ш

Шевченко, Галина 27

Index de titluri (lucrări ale autorului Petru Roșca)

A

Activitatea investițională în unele state din Uniunea Europeană **58**

Activitatea investițională și promovarea exporturilor în Republica Moldova **57**

Activitatea investițională și promovarea exporturilor în Republica Moldova **96**

Activitatea de marketing în turism și piața turistică **103**

Amprenta ecologică și managementul pentru asigurarea modului de viață sustenabil **12**

Analiza socio-demografică migrațiilor interne în România **35**

Aplicarea principiilor gestiunii corporative a entităților organizatorice în plan regional european **13**

Aplicarea principiilor gestiunii corporative a entităților organizatorice în plan regional european **104**

Aplicarea strategiilor de dezvoltare a forței de muncă în Uniunea Europeană **36**

Aportul investițiilor străine asupra creșterii economice naționale **109**

Aportul investițiilor străine în dezvoltarea economiei naționale **71**

B

Bazele metodologice privind creditarea internațională și finanțarea publică a activității economice **59**

C

Cadrul european și din România al asigurării sănătății și sustenabilității sanitare **37**

Cadrul instituțional al economiei mondiale: Economie mondială: Manual **1**

Cercetarea și inovarea: factori-cheie în sporirea competitivității produselor moldovenești pe piața internațională **64**

Climatul investițional și promovarea exporturilor în Republica Moldova **79**

Comerțul exterior al Republicii Moldova cu Federația Rusă **14**

Comerțul internațional cu servicii **86**

Comportamentul managerial bazat pe cunoaștere în sistemul educațional de sănătate dominat de telecomunicarea modernă **15**

Concepte de bază și teorii ale migrației internaționale a forței de muncă **16**

Conceptia și experiența gestionării corporative în unele țări dezvoltate **38**

Contextualitatea contemporană pentru noua economie bazată pe cunoaștere și meta cunoaștere **60**

Cooperarea interstatală în domeniul migrației forței de muncă **3**

Cooperarea transfrontalieră și regionalizarea în țările Uniunii Europene **17**

D

Demersuri strategice de orientare a gestiunii corporative în plan național și regional pentru companiile moderne **107**

Dezvoltarea sistemului financiar creditar și rolul acestuia în economia națională **18**

Dezvoltarea și principalele tendințe pe piața internațională a valorilor mobiliare **39**

Dezvoltarea turismului în zona mării dintre trei continente **80**

Diplomația comercială ca instrument în politica externă a statului **102**

Dirjecțiile și fluxurile migrației internaționale a forței de muncă **40**

Diversificarea exporturilor Republicii Moldova **28**

E

Economia întreprinderii: (Curs universitar) **2**

Economia întreprinderii: Manual **9**

Echilibrarea balanței de plăți externe **41**

Eficiențizarea utilizării creditelor și investițiilor externe în dezvoltarea economiei României: Monografie **8**

Eficiența economică – modalități de tratare **115**

Evoluția procesului de migrație în țările Uniunii Europene în perspectivă **42**

F

Factorii determinanți ai migrației forței de muncă **29**

Factoringul internațional **19**

Fluxurile investițiilor străine directe și contextul competitiv al economiei României **45**

Fluxurile internaționale ale forței de muncă **30**

Fluxurile valutare-financiare internaționale și impactul lor asupra economiei Republicii Moldova: Monografie **6**

I

Impactul crizei economice asupra investițiilor străine directe și politica de investiții **61**

Impactul crizei financiare asupra activității investiționale în România **62**

Importanța turismului pentru economia românească **47**

Importanța turismului pentru economia românească **48**

Importanța turismului pentru economia românească **110**

Influența factorilor de eficiență a politicilor publice și a fondurilor structurale în facilitarea dezvoltării turismului **72**

Inovarea și cercetarea – factori cheie în sporirea competitivității produselor pe piața internațională **73**

Inovația și cercetarea – factori cheie în sporirea competitivității produselor pe plan internațional **20**

Internaționalizarea învățământului superior în țările europene **97**

Internaționalizarea și regionalizarea practicilor de gestiune corporativă a firmelor din România **108**

Investițiile - ca factor de impulsie al dezvoltării economice **31**

Investițiile externe și efectele acestora asupra economiei românești **49**

Investițiile externe și efectele acestora asupra economiei românești **74**

Investițiile externe și efectele acestora asupra economiei românești **120**

M

Managementul afectării sustenabilității mediului și a domeniului sanitar sub efecte biofizice și biochimice **111**

Managementul cunoștințelor în noua economie bazată pe cunoaștere **117**

Managementul structurilor de control biofizic și biochimic pentru asigurarea sustenabilității sanitare: Monografie **4**

Mecanismele de reglementare ale economiei țărilor UE în condițiile crizei financiare **32**

Metode de argumentare a deciziilor în managementul corporativ **75**

Migrația externă ca factor de export a capitalului uman **21**

Migrația forței de muncă în Republica Moldova și parteneriatul de mobilitate încheiat de aceasta cu Uniunea Europeană **43**

Migrația internațională a forței de muncă: Monografie **7**

Modele ale noii economii. Noua economie și noua întreprindere **63**

Motivarea și satisfacția în economia de piață funcțională **50**

N

Necesitatea implementării și administrării investițiilor străine directe în stațiunea „Mamaia” **51**

Nivelul actual și tendințele de dezvoltare a comerțului internațional cu servicii **87**

Nivelul calității și activitatea de marketing – factori decisivi ai competitivității firmei pe piață **65**

O

Obiective prioritare în dezvoltarea regională **33**

Optimizarea exploatării curate și valorificarea sustenabilă a resurselor naturale (studiu de caz: nisipurile aluvionare aurifere) **22**

Optimizarea exploatării curate și valorificarea sustenabilă a resurselor naturale (studiu de caz: nisipurile aluvionare aurifere) **105**

Optimizarea exploatării curate și valorificarea sustenabilă a resurselor naturale (studiu de caz: nisipurile aluvionare aurifere) **106**

Optimizarea investițiilor în produsele de extindere a capacităților bazelor turistice **118**

P

Particularități regionale ale gestiunii corporative în România:
Monografie **5**

Patogenia și sanogenia – elemente de suport managerial pentru instaurarea și menținerea sustenabilității sanitare **112**

Perspectivile dezvoltării economice naționale în contextul europeanizării **88**

Piața internațională a creditului și influența acesteia asupra economiei naționale **113**

Planurile de gestiune corporativă a crizelor în sisteme manageriale asamblate **23**

Planurile de gestiune corporativă a crizelor în sisteme manageriale asamblate **24**

Politica agricolă comună în contextul extinderii Uniunii Europene **25**

Politica de coeziune în Uniunea Europeană **76**

Politica investițională în unele țări din Uniunea Europeană **66**

Politici regionale de rezolvare a problemelor de dezvoltare socio-economică **81**

Principii ale managementului schimbării **114**

Principiile gestiunii corporative a entităților organizatorice din România **34**

Procesul decizional în managementul corporativ modern **67**

Promoting and financing the investment projects from foreign non-reimbursable funds **121**

Promovarea și finanțarea proiectelor de investiții din fonduri externe nerambursabile **78**

R

Resursele turistice ale litoralului românesc **52**

Rolul companiilor multinaționale în dezvoltarea relațiilor economice internaționale între state **26**

Rolul investițiilor străine în dezvoltarea economiei României **53**

S

Strategia națională de atragere a investițiilor și promovare a exportului **82**

Strategii de atragere a investițiilor străine **55**

T

Transportarea și distribuirea gazelor în Republica Moldova **119**

C

Concepts of economics and management of biochemistry and biophysics control structures **56**

Current tendencies in the higher education market: challenges and prospects **98**

E

Economic efficiency and the role of the state in market economy **68**

I

International conceptual reflection on the financing of economic activity
116

E

Европейский рынок образовательных услуг: тенденции и перспективы
89

И

Инвестиционная активность и продвижение экспорта в Республике
Молдова **83**

Инвестиционная активность и продвижение экспорта в Республике
Молдова **90**

Инвестиционная активность и продвижение экспорта в Республике
Молдова **99**

Инновационная деятельность предпринимателя **69**

Интернационализация высшего образования: (тенденции и
перспективы): Монография **11**

Интернационализация высшего образования в странах Европы **91**

Интернационализация высшего образования в Республике Молдова **100**

К

Конкурентоспособность страны на международном уровне **44**

М

Международная миграция трудовых ресурсов и ее последствия **84**

Методика оценки эффективности, как инструмент совершенствования
управления процессом интернационализации высшего
образования **92**

Модели интернационализации высшего образования в европейских
странах **101**

Модели интернационализации образовательных услуг в Республике
Молдова **93**

П

Предпринимательство и инновационная деятельность **85**

Р

Развитие международной торговли услугами **94**

Развитие мясной промышленности в Республике Молдова за последние годы **27**

Региональная политика в странах Европейского Союза **95**

С

Совершенствование качества продукции и маркетинга – условие увеличения экспорта товаров и услуг **70**

Э

Экономика предприятия: Учебник **10**

Index de titluri (coordonator, redactor, recenzent, referent oficial)

A

Actual issues of world economy **127**

Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2012 **12, 13, 16, 22, 26, 27, 122, 123,**

Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2013 **29, 31, 32, 34, 128, 130**

Analele Universității Libere Internaționale din Moldova. Seria Economie, 2015 **50, 134, 136**

C

Caracteristici ale comerțului Internațional al României **124**

Cooperarea internațională dintre România și alte țări europene în domeniul migrației forței de muncă: Autor. tz. doct. **135**

Corporațiile transnaționale ca promotor al dezvoltării durabile economice **136**

D

Dezvoltarea activității de consultanță și outsourcing internațional în Republica Moldova: Autor. tz. doct. **139**

Dezvoltarea antreprenoriatului constructiv în Republica Moldova: Autor. tz. doct. **131**

Dezvoltarea comerțului dintre China și Spațiul economic European **125**

E

“Economie mondială” **132**

F

Factorii creșterii productivității muncii în condițiile internaționalizării economiilor naționale **140**

M

Managementul resurselor umane: Note de curs **141**

Modernizarea structurilor și strategiilor în managementul corporativ:

Autor. tz. doct. **133**

„Mondoeconomia”: Economia mondială, schimbare de paradigmă? **129**

O

Organizarea economico managerială a controlului biochimic în vederea asigurării sustenabilității sanitare: Autor. tz. doct. **137**

S

Studii Economice **107, 111, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 138**

T

Teorie economică: Ghid didactic **126**

Index geografic

B

Bălți 60, 63

București 56, 68

C

Chișinău 1,4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 49, 50, 51, 52, 55, 59, 61, 64, 66, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 87, 88, 92, 98, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141

Constanța 3, 45, 46

I

Iași 2, 17, 33, 35, 39, 47, 48, 53, 54, 57, 58, 62, 65, 67, 79, 81, 86, 96, 97

K

Kiev 83

L

Lisabona 99

М

Мінск 101

В

Воронеж 89

З

Запорожъе 90

К

Києв 84

Кишинэу 10, 11

Л

Львов 91

О

Одеса 70

Орехово-Зуєво 44